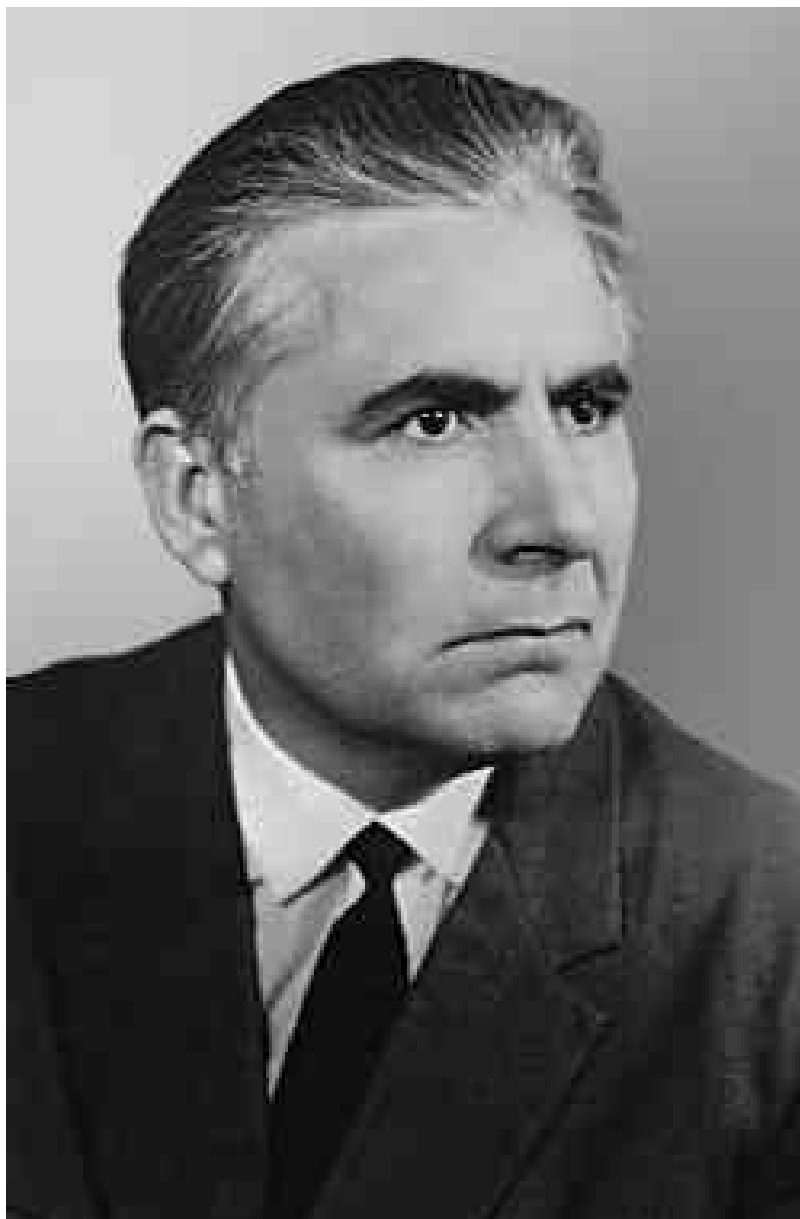

TƏRCÜMEYİ-HAL

*Dost! Tərcüme-yi-hal soruşma məndən,
Sanma sevinclərim, əzablarımdır.
Tərcüme-yi-halım, nə danım səndən,
İrili-xırdalı kitablarımdır...*

1973.

BAKİ - 2015

ƏLİ TUDƏ

Azərbaycanın görkəmli şairi Əli Tudənin “Həyat sınağı” adlı bu kitabı şairin çapı nəzərdə tutulmuş 20 cildliyinin 5-ci cildidir. Mövzu rəngarəngliyi ilə zəngin olan bu topluya “Öz dünyam”, “Yanar ürəklər”, “Bakı lövhələri”, “Abşeron torpağı”, “Tənqid və tərbiyə”, “Uşaq aləmi” bölmələri və “Poemalar”ı daxil edilmişdir.

Əli Tudə

T11(15) **Həyat sınağı**. V cild. – Bakı, “Azərbaycan” nəşriyyatı, 2015. – 360 s.

T 480400000-011(15) Sifarişlə
M 670(07)-2015

Əslən Ərdəbilin Çanaxbulaq kəndindən olan atası Qulu və anası Şahbəyim Şimali Azərbaycana köçmüş və Əli 1924-cü il yanvarın 31-də Bakıda anadan olmuşdur. Atası Qulu neft mədəninə fəhləlik etmiş, sonra isə buruq ustası vəzifəsində yüksəlmişdir. Əli 1 yaşında olarkən atası, 5 yaşında isə anası dünyasını dəyişmişdir. O, nənəsi Qəribin himayəsində böyümüşdür. 150 saylı orta məktəbdə oxumuşdur. Bu dövrdə Bakı Pionerlər Sarayının nəzdində Osman Sarıvəllinin rəhbərlik etdiyi ədəbiyyat dərnişinin fəal üzvü olmuşdur. Artıq 13 yaşında ikən Əlinin ilk şeirləri Heydər Rzazadə imzası ilə "Kommunist", "Yeni yol" qəzetlərində çap olunub, radioda səslənib. 1938-ci ildə həmin ədəbiyyat dərnişinin nəşr etdiyi almanaxda da şeirləri dərc edilib. 1938-ci il repressiya dövründə 7-ci sinifdə oxuyarkən o, Cənubi Azərbaycan mənşəli olduğundan nənəsi ilə birlikdə İrana sürgün edilir. Təhsili yarımçıq qalır. İranda təsərrüfat işləri və fəhləliklə məşğul olaraq ağır həyat tərzi keçirir. Lakin şəxsi mütaliəsi, ədəbiyyata güclü meyli onda yazıb-yaratmaq həvəsini söndürmür. 50 ildən artıq bir müddət ərzində bircə gün belə olsun qələmini yerə qoymayan Əli Tudə enişli-yoxuşlu bir həyat və yaradıcılıq yolu keçmişdir. 1940-cı illərdə Cənubi Azərbaycanda

başlanan azadlıq hərəkatına qoşulub, silahı və qələmi ilə mübarizə aparır. Milli ruhlu şeirləri ilə xalqı istiqlala çağırır. 1944-cü ildə "Vətən yolunda" qəzetində Əli Tudə imzası ilə şeirləri çap olunur. 1944–1946-cı illərdə Ərdəbildə çıxan "Ziddi-faşist", "Cövdət" qəzetlərində, ədəbi almanaxlarda, Təbrizdə çıxan "Vətən yolunda", "Azərbaycan" qəzetlərində, "Şəfəq", "Azərbaycan" məcmuələrində, "Şairlər məclisi" almanaxlarında şeirləri müntəzəm çap olunmuşdur. O, "Hizbitudeyi-İran" partiyasının üzvü olur (1944). Bir ildən sonra, 1945-ci il sentyabrın 3-də Təbrizdə yaranan Azərbaycan Demokrat Fırqəsi sıralarına qoşulur. İran Xalq Partiyası Ərdəbil vilayət komitəsində təbliğatçı (1944–1945), Milli hökumət yarandıqdan sonra Təbrizdə Maarif Nazirliyində tədris şöbəsinin müdiri (1945–1946) işləyir. "Ana dili" kitabının tərtibi və çap olunmasında xüsusi rol oynayır. Sonra isə İran tarixində ilk dəfə olaraq Təbrizdə Milli filarmoniya yaradır, onun ilk və son müdiri olur. Mahal-mahal, kəndbəkənd gəzərək istedadları bu böyük mədəniyyət ocağına cəlb edir. Əli Tudə Cənubi Azərbaycan demokratik ədəbiyyatının yaradıcılarından biridir. İctimai-siyasi fəaliyyəti ilə bərabər şair öz qələminin qüdrətindən inqilabın nailiyyətlərinin qorunub saxlanması üçün ustalıqla istifadə edir. Yaradıcılığını, yüksək əqidəsini, mütərəqqi fikirlərini mübarizə yollarında məşələ çevirən Əliyə Təbrizin "Şairlər məclisi"ndə müdriklər tərəfindən Tudə, yəni Xalq təxəllüsü verilir. Milli hökumət onu ali mükafat "21 Azər" medalıyla təltif edir. O vaxt şairin cəmi 22 yaşı var idi və ilk şeirlər kitabı da çap ərəfəsində idi.

Lakin tale burda da öz qəddar hökmünü verdi. Bu xoş günlər, azadlıq və səadət uzun çəkmədi. Min bir əzabla, qanlar bahasına qurulmuş Milli hökuməti İran dövləti beşikdəcə boğdu. Şairin üsyankar ruhlu şeirlər kitabı mətbəədəcə yandırıldı. Tutulduğu anda məhkəməsiz-filansız qətlə yetirilməsi barədə şahın fərmanı verildi. Şair mübarizəni davam etdirmək və qayıtmaq məqsədilə öz məsləkdaşları ilə bir daha Vətəndən Vətənə mühacirət etmək məcburiyyətində qaldı. 1946-cı il dekabrın 12-də sərhəddə yazdığı "Mən nə gətirdim" şeiri Cənubi Azərbaycan mühacir ədəbiyyatının ilk nümunəsi oldu. O taydan gələn qardaş-bacılarımızın manifestinə, həyat məramına dönən bu şeir tez bir zamanda dillər əzbərinə çevrildi.

Milli demokratik hökumət irtica qüvvələri tərəfindən boğulduqdan sonra Bakıya mühacirət zamanı "Ədəbiyyat qəzeti" redaksiyasında ədəbi işçi vəzifəsində işləyir. Ona ali təhsil almaq imkanı yaranır. BDU-nun filologiya fakültəsini fərqlənmə diplomu ilə bitirir (1947–1952). 1958-ci ildən Azərbaycan və SSRİ Yazıçılar İttifaqının üzvü, Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatında redaktor, Ali Partiya Məktəbində müdavim, "Azərbaycan" qəzetində (Azərbaycan demokratik fırqəsinin orqanı) ədəbi-şöbə müdiri olur (1952–1962). Sonra bütün həyatını bədii yaradıcılığa həsr edir. Ümumittifaq tədbirlərində, Moskvada Azərbaycan ədəbiyyatı və incəsənəti ongünlüyündə, Tbilisidə SSRİ Yazıçılar İttifaqının plenumunda və s. iştirak etmişdir. "21 Azər" (1946), "Əməkdə fərqlənməyə görə" (1959) medalları ilə mükafatlandırılmışdır. Azərbaycan Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri

Fərmanı ilə təltif olunmuşdur (1984). Azərbaycan Yazıçı-
lar Birliyinin İdarə Heyətinin üzvü seçilmişdir (1960-cı
ildən). “Əmək veteranı” (1986), “Əməkdar incəsənət xadimi”
(1987) adlarına layiq görülmüşdür. 50 poemanın, 40-a yaxın
kitabın müəllifidir. Əsərləri özbək, qırğız, hind, ukrayna, rus,
ingilis və s. dillərə tərcümə olunub. Əli Tudə ömrü boyu
siyasi mühacir olaraq qaldı. Sovet pasportu daşımadı. Bir çox
yüksək titullar və mükafatlardan məhrum oldu.

1996-cı il fevralın 26-da Bakıda vəfat etmişdir. Fəxri
Xiyabanda dəfn olunmuşdur.

REDAKTORDAN

Cənubi azərbaycanlılar Əli Tudəni Cənubi Azərbaycan
şairi sayırlar. Fikrimcə, onlar haqlıdırlar. Əli Tudə yeniyet-
mə çağlarını və gənclik dövrünün bir hissəsini ata-baba
yurdu Ərdəbildə, Təbrizdə yaşayıb. Cənubi Azərbaycan
Milli azadlıq hərəkatının fəal üzvü olub. 1945-ci ildə Milli
hökumətin qurulmasında yaxından iştirak edib. Cənubi Azər-
baycan demokratik ədəbiyyatının yaratıcılarından biridir.
Milli ruhlu şeirləri ilə mübariz şair kimi tanınıb. 21 yaşında
ikən Milli hökumətin Maarif Nazirliyində şöbə müdiri vəzi-
fəsində çalışıb. 22 yaşında Təbrizdə ilk dəfə Milli Dövlət
Filarmoniyası yaradıb. Şimali Azərbaycana mühacirət etdik-
dən sonra da Cənubun dərdindən, ağrısından yazıb, xalqı
milli istiqlala səsləyib.

Əli Tudə Cənubi Azərbaycanı qarış-qarış gəzib. Onun
Savalan, Ərdəbil, Təbriz (Ərk qalası, Göy məscid, Gülüstan
bağı), Meşkin, Urmiyə və s. şəhərlərə, hətta Savalan ətə-
yindəki Yeddibölük, Qatarqaya, Sərdaba, Babanəzər,
Neştəri çayı, bir sözlə bir çox yerlərə onlarla şeir həsr edib.
Cənubi Azərbaycanın qəhrəmanları, görkəmli şəxsiyyətlə-
rinin döyüş və həyat yolunu sevə-sevə vəsf edib. Ömrünün
sonuna kimi vətənimizin cənubunu anıb, özünü o yurdun
sənətkarı sanıb.

Şimali azərbaycanlılar isə Əli Tudəni Şimali Azərbaycan şairi sayırlar. Fikrimcə, onlar da haqlıdırlar. Əli Tudə Bakıda anadan olub, burda oxuyub, ali təhsil alıb, müxtəlif vəzifələrdə işləyib. 50 ilə yaxın siyasi mühacir kimi bu şəhərdə yaşayıb. Şimali Azərbaycanı qarış-qarış gəzib. Bakı, Abşeron, Xəzər, Qarabağ haqda silsilə şeirlər yazıb. Naxçıvanı, Şuşanı, Gəncəni, Şamaxını, Qubanı, Daşkəsəni, Göyçayı, Yardımlını, Masallını, Astaranı qələmə alıb. Bu tayın təbiətini, dağlarını, çaylarını, gözəlliklərini poetik çalarlarla tərənnüm edib. Şimali Azərbaycanda gedən siyasi-iqtisadi, mədəni hadisələri öz yazılarında əks etdirib. Qəhrəmanlarını, şəxsiyyətlərini şeirlərində, poemalarında yaşadıb. Əsərlərindəki azadlıq arzusu, inqilabi ruh Şimali Azərbaycanın müstəqilliyi uğrunda ayağa qalxmış insanların, cavanların yetişməsinə xidmət edib, onları bu yolda mətin və mübariz olmağa çağırıb. Özünü bu yurddan ayırmayıb, bu yurdun oğlu, bu yurdun şairi sayıb. Onu sonsuz məhəbbətlə sevib.

Deməli, Əli Tudə həm Cənubu, həm də Şimalı eyni dərəcədə sevən, eyni dərəcədə vəsf edən, vətəni Cənublu, Şımalı yox, bütöv görmək istəyən bütöv Azərbaycan şairidir.

İNSAN

Deməyin neçədir insanın yaşı,
Həyatın özüylə yaşiddir insan!
Dünyada min bəla çəksə də başı,
Yenə də günəşlə qoşadır insan!

O, qana batsa da dizinə kimi,
Getmiş səadətin izinə kimi...
Cahan dedikləri xəzinə kimi,
İçinin ən nadir daşdır insan.

Səmaya aşıqdir, torpağa bağlı,
Nəfəsi alovlu, sözləri haqlı,
Ülfəti, vicdanı, qüdrəti, ağı
Həmişə özündə yaşadır insan.

O qadir, mehriban, ulu olubdur,
Ömrü çarpışmalar yolu olubdur...
Yalnız məhəbbətin qulu olubdur,
Məhəbbət sirrində naşıdır insan.

Dağları yaşadar əzəmətində,
Bağları daşıyar tərəvətində...
Tək dünyanın deyil, təbiətin də
Ürəyidir insan, başıdır insan...

1974.

DOST TƏSƏLLİSİ

Kim deyir ki, həyatın
Qədrini bilmir insan?
Yerli-yersiz həmişə
Danışıb gülmür insan.

Bəli! O gah açılır,
Gah dolur bulud kimi.
Təntənələr içində
Dolaşır sükut kimi.
Bəzən yorur, a dostlar,
Ağır fikirlər məni.
Özüm də bilmirəm ki,
Hara çəkirlər məni.
Bir yandan hicran gülür
Qəhqəhəylə üzümə.
Bir yandan da yaş keçir,
Daha baxmır sözümə.
Axı, mən dağ da olsam,
Vüsaldır şimşək qanad.
Ha atıram əlimi,
Tuta bilmirəm heyhat!
Bəzən arzum sustalır,
Ümidim uzaqlaşır.
Xəyalım nə həyatla,
Nə vaxtla ayaqlaşır.
O zaman dörd yanıma
Yenə göz qoyuram mən.
Bir dost təsəllisinə
Ehtiyac duyuram mən.
Bu dünyada həmişə
Dost dostun həyanıdır.
Ən böyük imtahan da
Dostluq imtahanıdır!
Gözlərdə gah pərildar,
Gah yaşarar təsəlli.
Yox, uzaq yol qət edər,
Dağ aşırar təsəlli.

Kədər gəlsə üstünə
Dağ boyda ləpə təki,
Təsəlli ovundurur
Kövrələn körpə təki.
Deyirəm hər insana
Ya axşam, ya da səhər,
Təsəlli də gərəkdir
Çörək qəder, su qəder!
Deyirəm bir nəfər də
Dost-tanışsız qalmasın.
Nə beyni, nə ürəyi
Təsəllisiz olmasın,
Təsəllisiz olmasın...

1978.

DÜNYA AXTARIR...

I

Gah sakit, gah dalğalı
Dolansa da sənələr,
Ağ saqqallı babalar,
Ağ birçəkli nənələr,
Həyatda min sərəvətdən
Bir dostu əziz tutur.
Ömrü boyu dostluğu
Nə atır, nə unudur.

II

Mən əziz dostlarımı
Gəncliksiz gəncliyimin,
Sevincsiz sevincimin,
Dincliksiz dincliyimin,

Baharsız baharımın
Bahasına tapmışam.
Hicranın buza dönmüş
Əllərindən qapmışam.
Mən əziz dostlarımı
Saçımın qarasının,
Gözümün işığının,
Qəlbimin parasının,
Dilimin nəğməsinin
Yerinə qazanmışam.
Dostluğun keşiyində
Qələmlə dayanmışam!

III

Dostsuz ömür dünyada
Duzsuz çörək kimidir.
Kimsəsiz səhradakı
Tənha çiçək kimidir.
Mənə elə gəlir ki,
Çiçəklər də, quşlar da,
Qayalar da, dağlar da,
Çınqıllar da, daşlar da,
Ağaclar da, kollar da
Dostsuz olmur bir an da.
Gözəlləşir, dostuyla
Bir sırada duranda.
Göydəki ulduzlar da
Dostlarıyla gözəldir.
İşıq karvanlarını
Dostlarıyla düzəldir.

IV

Əsrimiz dost əsridir,
Qardaşlaşır insanlar.
Elə bil bir-birinə
Yaxınlaşır ümmanlar.
Bax! Dostluq birləşdirir
Dünyanın ellərini.
Nə qədər qadir adam
Qabarlı əllərini
Dənizlər, dağlar üstdən
Bir-birinə uzadır.
And ilə, peyman ilə
Möhkəm dostluq yaradır.
Bu anamız dünya da
Tək qala bilmir daha.
O da dost həvəsiylə
Arxalanır sabaha.

1969.

GÜC HARDADIR?

Qışın gücü tufanında,
Yayın gücü günəşində,
Gözün gücü baxışında,
Qəlbin gücü atəşində,
Başın gücü şüurunda,
Ahın gücü fəryadında,
Odun gücü alovunda,
Əzmin gücü inadında,
Gülün gücü qoxusunda,
Dağın gücü vüqarında,
Eşqin gücü dözüməndə,

– 16 –

Sözün gücü tutarında,
Quşun gücü qanadında,
Şirin gücü biləyində,
Çayın gücü dalğasında,
Damin gücü dirəyində,
Dünya görmüş, dövran sürmüş
İnsan gücü dostluqdadır!
Sınaqlarda şöhrətlənən
Peyman gücü dostluqdadır!
Ay insanlar! Siz deyın ki,
Biz dostluqda əbədiyik!
Kəsdiyimiz duz-çörəklə
Biz dostluğun məbədiyik!
Dostlarınız arxanızda
Dayansınlar dayaq kimi.
Hər fəsildə siz onları
Dəyişməyin papaq kimi...

1987.

ÖZ DÜNYAM

Dünya birdir... Fəqət neçə sənətkarın
Xəyalında öz gələcək dünyası var.
Miz dalında gecələyən nəğməkarın
Yaratdığı nəğmələrin mənası var!

Mənim dünyam tək özümün deyil ancaq,
Azadlığı sevənlərin dünyasıdır.
Mənim dünyam yerə arxa, göyə dayaq
Təbəssümlü insanların dünyasıdır!

Öz dünyamda nə hakim var, nə də məhkum,
Nağıllarda danışılır istibdaddan.
Hanı vəkil, hanı şahid, hanı qəyyum,
Xariqələr yaradılır istedadından.

– 17 –

Öz dünyamda həm müzəffər, həm möhtəşəm
Mərd ürəkli, dost baxışlı insanlardır!
Öz dünyamda ən müqəddəs, ən möhtərəm
Aydan arı, sudan duru vicdanlardır!

Öz dünyamda yaşayanın ruzusunu
Qalın-qalın dastanlara əmək yazır.
Sədaqətlə sevənlərin arzusunu
Ürək duyur, ürək deyir, ürək yazır.

Öz dünyamda qadın dinir şeiriyyətlə,
Gözlərindən şəfəq axır yaş yerinə.
Yaxınlar da, uzaqlar da məhəbbətlə
Salam verir, salam alır bir-birinə...

Öz dünyamda qəzəb sönür, nifrət yatır,
Günəşləşir həqiqətin ehtişamı.
Sakinlərin nəzərində qat-qat artır
Körpələrin nəvazişi, qocaların ehtiramı.

Öz dünyamda qanad açır mədəniyyət,
Dahilərin xatirəsi tunca dönür.
Hər addımda dilə gələn səmimiyyət
Adamların arasında borca dönür.

Öz dünyamda qədim sənət əsərləri
Nəsillərdən-nəsillərə təbərrikdir.
Asimanın dəstə-dəstə ülkərləri
Muzeylərin başı üstə üzərrikdir.

Mənim dünyam təntənəli görkəmiylə
Qardaş olan millətlərin bəzəyidir.
Qucaq-qucaq gül səpilən qədəmiylə
Əsrlərin əsrlərdən diləyidir!

1976.

DİLƏK

Həmişə aşkarda töhmətləndirib
Babalar gizlində yol kəsənləri.
Toyda da, yasda da lənətləndirib
Karvan yaranları, qol kəsənləri.

İndi istəyirəm öz muradımla
Xeyirxah işlərcin əsim hər zaman.
Yalnız öz hünərim, öz inadımla
Təhlükə yolunu kəsim hər zaman.

Gəmi, avtomobil, təyyarə, qatar
Qəzaya uğrasa xəsarət ilə,
Nə qədər adamın dadına çatar,
Döş-döşə gələm fəlakət ilə.

Dəniz neftçiləri buruq salanda
Şimşəyi havada cilovlayaram.
Qəfil gəlişindən soraq alanda
Tufanı beşikdə buxovlayaram.

Külək zəmiləri döyməsin deyə
Yolunu köksümlə bağlayaram mən.
Dolu bir sünbülə dəyməsin deyə
Göyü öz çiyimdə saxlayaram mən.

Nəfəsim yandırar görüş yerinin
Qaranlıqda yağın yağışlarını.
Sevişənlər görər biri-birinin
Təbəssümlə dolu baxışlarını.

Buz nəfəsli hicran neçə mənzilə
Basmaq istəyəndə öz ayağını,
Deyərəm düşməsin insan nisgilə,
Əvvəlcə alaram mən qabağını.

Duysam haradasa göz yaşı axır,
Üsyankar səsimlə: quru! – deyərəm.
Unutma, səninlə yanaşı axır
İnsan gözlərinin nuru, – deyərəm.

Bilsəm adamları qorxudan ölüm
Nə böyüyə baxır, nə də uşağa,
Hələ oyanmamış yuxudan ölüm,
Təkcə öz sinəmi verrəm qabağa!

Bəli, istəmərim tanışlar mənə
Həyatda sən kimsən, sən nəsən desin.
İstərim mehriban baxışlar mənə
Gözəl əməllərçin min əhsən desin!

1976.

NAMUS

Namus nə deməkdir? Odlu dillərdə
Mərdlik, qəhrəmanlıq, dostluq şüarı!
Sınaqlardan keçən çətin illərdə
Düzlük, mehribanlıq, saflıq meyarı!

Namus dedikləri bulanıq sel yox,
Sinəsi dumduru bulaq kimidir.
Namus dedikləri qoxlanmış gül yox,
Nəfəs toxunmayan dodaq kimidir!

Ləkə var, nə qədər dərinə düşsə,
Ya gilavar pozar, ya şəh aparar.
Ləkə var, bir azca yerinə düşsə,
Nə qasırğa silər, nə sel qoparar.

Ucaldar, alçaldar namus insanı,
Əməkdə, sənətdə, adda yaşayar.
Alovlu-tüstülü döyüş zamanı
Namus oda düşsə, odda yaşayar!

Keşməkeşlə keçən illər içində
Namus nə hədiyyə, nə də qurbandır.
Mərdliklə yaşayan ellər içində
Namus açıq alın, təmiz vicdandır!

Bəzən bir yaramaz, bəzən bir rəzil
Yalnız namus üstə yaxalanıbdır.
Babalar dünyanın malına deyil,
Tək öz namusuna arxalanıbdır!

Bəli! Əcdadımız səxavətilə
Ülfətdə ən böyük dəniz olubdur.
Qüdsiyyət təmsalı təbiətilə
Namusda ən məşhur xəsis olubdur.

Münbit torpağasa alın tərini
Səpibdir namusun toxumu təki.
Öz alın tərini sən də birini
Yetişdir ağ şanı salxımı təki...

Atalar ləkəli göyçəyə deyil,
Namuslu çirkinə gözəl deyibdir.
Minnətlə yeyilən çörəyə deyil,
Namuslu zəhmətə boyun əyibdir.

Analar şux, əziz, zirək qızına
Namusu qürurla əkiz veribdir.
Cah-calalla köçən kövrək qızına
Qabaqca namusu cəhiz veribdir.

Müqəddəs abidə, məqbərə, ocaq
Vətən övladına namus olubdur.
Yaddan qoruduğu hər adı çıraq
Baxtına doğacaq ulduz olubdur.

Bilib ki, o ülkər qaralsa əgər,
İnsanın alınına düşər kölgəsi.
Yox! Yox! Bədnam ömrün sonuna qədər
Dərin qırıqlarda qalar ləkəsi.

Deyirəm ki, namus igid olanın
Qaranlıq yolunda çırağa bənzər!
Qüdsiyyət naminə şəhid olanın
Başdaşı üstündə yarağa bənzər.

Əgər hazırlayıb səfərə çıxsan
Namus da səninlə yollansın gərək.
Kənddə addımlasan, şəhərə çıxsan
Namus da səninlə dolansın gərək.

Namusu özündən kənar tutma ki,
Səninlə hər yerə gedəndir namus.
Dara düşəndə də heç unutma ki,
Vətəndir, Vətəndir, Vətəndir namus!

1971.

VİCDAN

Vətən, ana Vətən zillətə düşsə,
Qurtuluş yolunda çalışar vicdan.
İnsanın taleyi zülmətə düşsə,
Yanar, mayaklarla yarışar vicdan!

Təhlükə bağırırsa, “fəlakət” deyər,
Dalğa-dalğa gəlsə “əsarət” deyər,
Döyüş meydanında “səadət” deyər,
Həqiqət uğrunda çarpışar vicdan!

Harda əyri yolla gedərsə biri,
Birinə haqsızlıq edərsə biri,
Yalnız öz xeyrini güdərsə biri,
İşə, “Vətən!” – deyər qarışar vicdan.

Bir adam namərdlə ünsiyyət etsə,
Dilində yalanı həqiqət etsə,
Ana torpağına xəyanət etsə,
Sanma o adamlarla barışar vicdan.

O elə aynadır, ləkə götürməz,
Nə olsa, bir haram tikə götürməz,
Başına səma od tökə, götürməz,
Yerdə ulduz-ulduz sayırşar vicdan...

İnsan həm mübariz, həm mehribandır,
Naxışlanan ömrü gen asimandır,
Sanki ya günəşdir, ya kəhkəşandır,
Üfüqdən-üfüqə yanaşar vicdan.

Günahsız bir körpə ağlasa əgər,
Odlu göz yaşları çağlasa əgər,
Yolçunu yolundan saxlasa əgər,
Mərhəmət qoruyla alışar vicdan.

Deyər mərd kişidən, təmiz qadından,
Mənalı həyatın doymaz dadından.
Uca kürsülərdə xalqın adından
Alovlu-alovlu danışar vicdan...

1964.

İRADƏ

Araz axır... Gecə-gündüz
Min intizar çəkə-çəkə.
Yuxusunu gözlərindən
Sahillərə tökə-tökə.

Araz axır... Özü sudur,
İradəsi dəmir kimi.
Qayalarla pəncələşir
Bir mübariz ömür kimi.

Araz axır... Xəzər! – deyə
Gah çırpınır, gah yorulur.
Parçalanmış sinəsində
Su bulanır, su durulur.

O Xəzərə qovuşmaqçın
Yenə, yenə qanadlanır.
Qovuşdumu? Sanki ana –
Qucağında rahatlanır.

Araz! Mən də səhər-axşam
– Vətən! – deyə çalışıram.
Qayalarla olmasa da
Hicran ilə çarpışıram.

Hicran dönsə qayalara,
Bir qılıncla çaparam mən.
Vüsal düşsə dənizlərə,
İynə olsa, taparam mən.

Axtarıram... Yox, nə hicran,
Nə də vüsal gözə deyir.
İradəmsə neçə-neçə
Şeir deyir, şeir deyir...

Axı, mənim iradəm də
İlhamımda, sözümdədir.
Çaylar, göllər, okeanlar
Sanma şair dözümdədir.

Araz! Mən ki bu dünyadan
Doyunca pay götürmədim.
Vətəni itirsəm də,
İradəmi itirmədim.

Gördüm sənir iradəni
Bir od düşdü bədənimə.
İradəmlə qovuşaydım
Mən də doğma vətənimə!..

1970.

BORC

Gecələr nə qədər uzun olsa da,
Borclunun dincliyi gəlməz deyirlər.
Nazik kirpikləri qurşun olsa da,
Yuxu nə təhərdir bilməz deyirlər.

Gəzər o xəyallı, o borclu insan,
Yanar asta-asta köz ürəyində.
Yalnız son borcunu ödəyən zaman
Arxayınlıq duyar öz ürəyində...

Deyirəm bu qədər ağır günündə
Mən də, ey Vətənim, sənə borcluyam.
Ancaq dostlar bilir, sənir önündə
Nə başı aşağı, nə də suçluyam.

Sənin taleyindən şeir yazdıqca
Vaxtından çox qabaq ağarıb başım.
Sənin ilk muradın nədir? Yazdıqca
Tarixin yaşına qarışıb yaşım.

Görünür qələm də acizdir hələ
Yerinə yetirsin diləklərini.
Neçin qara əllər döndərsin külə
Sənin tərəvətli çiçəklərini?

Sən həyat veribsən mənə, ey Vətən,
Həyatın dünyada timsalı varmı?
Bəli! Mən borcluyam sənə, ey Vətən,
Özün de, o borcun misalı varmı?

Ah, borcum pul borcu olsaydı əgər,
İnan ki, satardım var-yoxumu mən.
Sənin o borcunu verib birtəhər,
Rahatca alardım öz yuxumu mən.

Borcum əsər deyil, adamlarından
Şeir yaza-yaza mən oyaq qalım.
Böyük dühaların ilhamlarından
Qısıla-qısıla bir az borc alım.

Bir əsər yazım ki, adına sənin
Uşaq da, böyük də əzbərdən desin.
Yağışın, küləyin, buludun, çənin
İçindən doğacaq səhərdən desin.

Yox! Yox! Mənim borcum daha ağırdır,
O borc azadlıqdır! Almamısan sən.
Hər zaman qəlbimi nəyə ağırdır,
O borcu ödəyə bilərəmmi mən?

Bil ki, qarı düşmən haray salsa da
Mən nə karıxaram, nə də titrərəm.
Alovlu ömrümdən bir gün qalsa da
Sənin bu borcunu tamam ödərəm...

Vətən, o şadlığı, o abadlığı
İndidən görürəm mən ovcum kimi...
Bir gün gözlədiyən o azadlığı
Sənə verməliyəm öz borcum kimi.

1977.

İNAM

Andını, eşqini, ünsiyyətini
Dünyada bəşərə bağlayar inam.
Neçə istəyinin həqiqətini
İnsan gözlərində yoxlayar inam.

Daima boy atar sevdaya düşsə,
Qabaqda yürüyər, sıraya düşsə.
Qumları qovrulan səhraya düşsə,
Bir ümmana dönüb çağlayar inam.

O gəzər, pərişan saçında qrov,
Nə əvəz istəyər, nə borc, nə girov.
Yandırmaq istəsə inamı alov,
Alovun özünü dağlayar inam.

Birdən son ümidin sərt üzü dönsə,
Uzaqda işaran ulduzu sönsə,
Ürəkdə dil açıb neçə qış dinsə,
Yazın nəfəsini qoxlayar inam...

İstəyi qırılsa kövrək qəlpə tək,
Yuxusu dağlar soyuq ləpə tək...
Anasından küsən məsum körpə tək
Baxıb sakit-sakit ağlayar inam.

Fəqət nə zaman ki, zəfər qazandı,
Ya axşam, ya da ki səhər qazandı,
Sanar öz baxtına ülkər qazandı,
Başını yüksəkdə saxlayar inam...

1970.

SƏBR

*Səbrlə halva bişər, ey qora, səndən,
Bəsləsən atlas olar tut yarpağından.*

Atalar sözü.

Deyirlər səbrin də sahilləri var,
Daşlara çırpılan ümmanlar kimi.
Deyirlər səbrin də mənzilləri var,
Uzaq yollar keçən karvanlar kimi...

Kimdir ətalətdə inqilab gəzən?
İnqilab dediyin cəbrdən doğur.
Səbrə arxalanma həyatda bəzən
Vicdan əzabları səbrdən doğur.

Ancaq həddən artıq uzananda səbr,
Nəfəsi inqilab qoxulu olur.
İntizar çəkməkdən usananda səbr,
Ədalətli hökmü qorxulu olur.

– 28 –

Tələtümə gəlir səbr daşanda,
Ürəkdən qubarı yuyub aparır...
Dərədən qalxanda, dağdan aşanda
Qayanı dibindən oyub aparır...

Ay narahat könlüm, intizar gözüm!
Mən sonsuz hicrana dodaq büzmüşəm.
Sizdəki təmkinə heyranam özüm,
Mən ömürlük səbrə necə dözmüşəm?

Düşmən atəşilə yananda Vətən,
Mən daşqın kinimlə şeirə axmışam.
Xilaskar oğlunu ananda Vətən,
Mən səbrin sözünə niyə baxmışam?

Yetər səbr etdiyim! Bir ocaq təki
Mən daha səbrsiz alışam gərək!
Döyüş meydanında bir bayraq təki
Günəşin özünə qarışam gərək!

Doğma üfüqlərə yayıla şöləm,
Söndürə bilməyə ümmanlar məni.
Ya azad yaşayam, ya da mərd öləm,
Səbrsiz tanıya insanlar məni...

1978.

İNTİZAR

Soyuq əlləriylə qapını döyər,
Vaxtlı da, vaxtsiz da gələr intizar.
Nə qədər insanın belini əyər,
Nə vüsəl, nə şəfqət dilər intizar.

– 29 –

Nə mərifət qanar, nə də duz-çörək,
Nə sığnacaq olar, nə də ki, kömək.
Ömür yollarında başa ağ çiçək,
Ürəyə yanar köz ələr intizar.

O sərhəd yaradar haraya düşsə,
Dəryanı qurudar dəryaya düşsə.
Qranit geyimli qayaya düşsə
Qayanı zamanla dələr intizar.

Gah göyü, gah da ki yeri ağladar,
Nağılı, nəğməni, şeiri ağladar.
Arvadı ağladar, əri ağladar,
Sonra qəhqəhəylə gülər intizar.

Bəzən nisgil dolu dastana dönər,
Bəzən qasırgalı ümmana dönər,
Bəzən sıx tikanlı tufana dönər,
Səhər də, axşam da mələr intizar.

Fəqət təbəssümlü vüsal gələndə,
Ya sözlü gələndə, ya lal gələndə,
Təntənə, xoşbəxtlik, cəlal gələndə
Düşüb ayaqlara ölər intizar...

1969.

NİGARANÇILIQ

Demirəm dözümüm dağlar qədərdir,
Nə pələng, nə bəbir, nə aslanam mən!
Yersiz lovğalanmaq, məncə, hədərdir,
Şair təbiətli bir insanam mən!

Təzə çiçəklənən ömrümün bağı
Xəzələ döndümü bir səhər çağı?
Bilin ki, düşməne yağıdan yağı,
Dosta mehribandan mehribanam mən!

Gəzdim Savalanın ətəklərində,
Təbəssüm aradım çiçəklərində...
Hələ də mərdlərin ürəklərində
Duyğuyam, ilhamam, həyəcanam mən!

Mənə müqəddəsdir Vətənin xətri,
Çörəyinin dadı, suyunun ətri.
Oxuyun yazdığım hər təzə sətri,
İntizarla dolu bir dastanam mən!

İnsan səadətə pasiban olar,
İgidlər içində qəhrəman olar.
Bir ürək neçə il nigaran olar?
Haçandır Vətəndən nigaranam mən!

Deyirəm vüsala çatacağammı?
Hicranın daşını atacağammı?
Nəğməni nəğməyə qatacağammı?
Nəğmələr dəməti yaradanam mən!

1972.

SALXIM SÖYÜDLƏR

Siz ey kəndimizdə ağ sular üstə
Səssiz yırgalanan salxım söyüdlər!
Fikrim uzaqdadır, qulağım səsdə,
Bəs hanı o gənclik çağım, söyüdlər!

Bahar gəldi erkən, getdi erkən də,
Doyunca gəzmədim o göy çəməndə.
Yox! Gah Savalanda, gah da Səhənddə
Duman kimi gəzdi ahım, söyüdlər!

İstərəm ki, qarı ərirtsin külək...
Yerdən baş qaldırsın təzə gül, çiçək.
Mən göy yarpağızdan hörüm bir çələng,
Qızların başına taxım, söyüdlər!

– Su, – deyə yananda o qara torpaq,
Nə gül görünəndə, nə də ki yarpaq,
Mən olum sinəsi duru bir bulaq,
Sizin dibinizdən axım, söyüdlər!

Kənd qaranlıq olsa sıldırım kimi,
Duyuram öz dərdim, öz ağrım kimi.
Qoy o qaranlıqda ıldırım kimi
Başımız üstündə çaxım, söyüdlər!

Döşüzdən asılsa mirvari qrov,
Pəyəyə girsə at, inək, kəl, buzov,
Gözə dəyməsə də bir od, bir alov,
Mən altızda ocaq yaxım, söyüdlər!

Gedənlər gələcək o torpaq üstə,
Min bayram olacaq hər oylaq üstə.
O zaman yamyaşıl bir budaq üstə
Bir dəcəl uşaq tək qalxım, söyüdlər!

Gələnlər igidlərin çinar boyuna,
Doğma kəndimizin o şən toyuna,
Bir də düzlərdəki tərflan qıyına
Sizin zirvənizdən baxım, söyüdlər!

April, 1959.

VƏTƏNİN VÜQARI

Qardaş! Neçə məclisdə
Ürəkləri yandıran,
Hər kiçik kəlməsində
Bir dünyanı andıran
Füzulinin ləngərli
Şeirinin axarıdır.
Düşünsən, bilərsən ki,
Vətənin vüqarıdır!

Çənlibəldə qayalar
Arasında ucalan,
Əsrlər arxasında
Nə batan, nə qocalan
Babamız Koroğlunun
Möhtəşəm məzarıdır.
Düşünsən, bilərsən ki,
Vətənin vüqarıdır!

Bir zaman torpağının
Şərəfini qoruyan,
İndi qürbət diyarda
İntizarla uyuyan
İnqilab qərargahı
Təbrizin Sərdarıdır.
Düşünsən, bilərsən ki,
Vətənin vüqarıdır!

Nəhəngləşən Bakının
Sinəsində qabaran,
Bu nəslin salamını
O nəsilə aparın
İçərişəhərdəki
Qalanın hasarıdır.
Düşünsən, bilərsən ki,
Vətənin vüqarıdır!

Bəxtiyar insanların
Gözəlləşən həyatı,
Bayram libası geymiş
Təntənəsi, büsəti
Könüllərdə boy atan
Arzunun baharıdır.
Düşünsən, bilərsən ki,
Vətənin vüqarıdır!

Müdrək xalq yaratıbdır
Neçə ustad aşığı.
Toyların, mağarların
Şöhrəti, yaraşığı;
“Segah”ı, “Humayun”u,
“Şahnaz”ı, “Qatar”ıdır.
Düşünsən, bilərsən ki,
Vətənin vüqarıdır!

Dənizdə gümüş yallı
Ata minən dalğalar,
“Qatar qaya”ya* deyil,
Dağa dönən dalğalar
Gah mülayim, gah şıltaq
Xəzərin qatarıdır.
Düşünsən, bilərsən ki,
Vətənin vüqarıdır!

Göygölün sahilində
Cərgə-cərgə düzülən,
Atlas yarpaqlarından
Mirvarilər süzülən
Nəğməkar Nizaminin
Yadigar çinarıdır.
Düşünsən, bilərsən ki,
Vətənin vüqarıdır!

İstibdad zəncirini
Dişlərilə çeynəyən,
Gündüzlər alov saçan,
Gecələrsə göynəyən
Döyüş paltarlı Ərkin
Yaralı divarıdır.
Düşünsən, bilərsən ki,
Vətənin vüqarıdır!

*Savalanda yer adıdır.

Bəli! Heydərbaba da,
Murovdağ da, Səhənd də,
Qoşqar da, Savalan da,
Şahdağı da, Əlvənd də
Çiyin-çiyinə durmuş
Qardaşlıq ilqarıdır.
Düşünsən, bilərsən ki,
Vətənin vüqarıdır!

1970.

VƏTƏNDAŞ KİMİ

Mən vətənin suyundan,
Çörəyindən doyuram.
Havasından doyuram,
Bəzəyindən doyuram.
Ancaq könül oxşayan
Nəğməsindən doymuram.
Bəli! Nəğmə dinləmək
Həvəsindən doymuram.
İstəyirəm çəmənlər
Dönə nəhəng dəftərə,
Çinarlar qələm ola
Neçə-neçə şairə.
Yazıla ana yurdun
Hüsnü də, vüqarı da!
Yayı da, payızı da,
Qışı da, baharı da!
Mən anamız torpaqdan
Yazsam da səhər-axşam,
Sanıram ki ən gözəl
Şeirimi yazmamışam.

Yox, mən yaşamayıram
Tək şeirə sirdaş kimi,
Dolaşıram vətəni
Əsl vətəndaş kimi.
Bir əlimdə qələmim,
Bir əlimdə dəftərim.
Milyon mənzildən keçir
Mənim uzun səfərim.
Haradasa kimsəsiz
Bir uşaq ağlayanda,
Həzin hıçqırığıyla
Könlümü dağlayanda,
Mən özümü dünyada
Düzü, yetim sanıram.
Vaxtsız ölən anamın
Sürətini anıram.
Öz qoca atasına
Baxmayanda bir övlad,
Mən qalırım nigaran,
Mən gəzirəm narahat.
Öz oğlunu gözləyən
Ağ birçəkli bir ana
Nisgilli gözlərini
Gəzdirəndə hər yana,
Sanıram ki həyatda
Nə isə itirmişəm.
Ayrılığı dünyaya
Yalnız mən gətirmişəm.
Fəqət mərd insanları
Firavan görəndə mən,
Həmişə bir-birinə
Mehriban görəndə mən,

Unuduram bir anda
Dərdimi, kədərimi.
Bir şeirlə açırım
Hər yeni səhərimi.
Haradasa, kiməsə
Az-çox dəysə köməyim,
Həyəcandan, qürurdan
Dağa dönür ürəyim.
Dolaşırım...

Sanma ki
Tək şeirə sirdaş kimi.
Yox, yox, ana vətəndə
Əsl vətəndaş kimi.
Kədərimi könlümdə
Əridib gilə-gilə,
Sevincimi bölürəm
Əziz dostlarım ilə.
Mən nə qüssə, nə nisgil,
Nə möhnət şairiyəm.
Səadət şairiyəm,
Səadət şairiyəm...

1974.

MƏNDƏDİR

Mən od diyarında ocaq kimiyəm,
Vətənin alovu-odu məndədir.
Bahar həsrətlisi torpaq kimiyəm,
Füzuli, Ələsgər, Hadi məndədir.

Günəş nəfəslidir şeirin mayası,
Nədir səmadakı bulud tayası?
Göygöl, Səhənd dağı, Gəlin qayası,
Büllur bulaqların dadı məndədir.

Nə malik, nə əyan, nə cənabam mən,
Şeirimlə düşməyə bir cavabam mən.
İnqilab yazılı daş kitabam mən,
Dövrün açılmamış qatı məndədir.

O kimdir çiyində qalın yapıncı,
Torpaq döşəyidir, daşlar balıncı...
Deyin Koroğlunun misri qılıncı,
Nəbinin boz rəngli atı məndədir.

Nəyə dəyişərəm öz şöhrətimi,
Tanıyır nə qədər göz şöhrətimi,
Qılınc şöhrətimi, söz şöhrətimi,
Ölməz Səttarxanın adı məndədir.

Döyüş bir aləmdir, sənət bir aləm,
Mən şamam, yazdığım şeirlər şöləm...
Dilində azadlıq, əlində qələm,
Sözlə silahlanmış ordu məndədir.

1973.

DUYĞULAR

Nəyə gərək gölməçədə ləpə olmaq,
Çaylardakı hərəkəti sevirəm mən!
Nəyə gərək təpik dəyən təpə olmaq,
Dağlardakı ülviyyəti sevirəm mən!

Nəyə gərək boz sinəsi taxılsız çöl,
Dəmirsiz çöl, gümüşsüz çöl, qızılsız çöl,
Sürüsüz çöl, nəğməsiz çöl, nağılsız çöl,
Çöllərdəki bərəkəti sevirəm mən!

Nəyə gərək görünüşü bəzəksiz bağ,
Meyvəsiz bağ, bülbülsüz bağ, çiçəksiz bağ,
Çəmənsiz bağ, bulaqsız bağ, küləksiz bağ,
Bağlardakı əzəməti sevirəm mən!

Nəyə gərək lilli suyu aynasız göl,
Adamsız göl, qayıqsız göl, sonasız göl,
Meşəsiz göl, qayasız göl, xınasız göl,
Göllərdəki qüdsiyyəti sevirəm mən!

Nəyə gərək nəzərlərə çarpmayan iz,
Ya qasırga aparacaq, ya da ki, sis...
Mən yaxşıya yaxşı dedim, pisə də pis,
İzlərdəki qətiyyəti sevirəm mən!

Nəyə gərək bir xaniman qurmayan əl,
Təbiətin özünü də yormayan əl,
Arabir də yorulanda durmayan əl,
Əllərdəki məharəti sevirəm mən!

Nəyə gərək qara vicdan, ilqarı yox,
Günəşi yox, şəfəqi yox, baharı yox...
Min hiyləyə yoğurulmuş qubarı yox,
Qəlblərdəki dəyanəti sevirəm mən!

Nəyə gərək ilqarından dönən gözəl,
Sədaqətin zirvəsindən enən gözəl,
Gözlərində məhəbbəti sönən gözəl,
Gözlərdəki məhəbbəti sevirəm mən!

Nəyə gərək məclislərdə sazsız aşiq,
Odsuz aşiq, sözsüz aşiq, duzsuz aşiq,
Dostsuz aşiq, yarsız aşiq, nazsız aşiq,
Sazlardakı təravəti sevirəm mən!

Nəyə gərək dinən nəğmə xəsis ola,
Cansız ola, ruhsuz ola, izsiz ola.
Dünya dönüb şairlərə məclis ola,
Sözlərdəki şeiriyyəti sevirəm mən!

Nəyə gərək ölüm deyən dava yolu,
Nə bombalar döysün yeri, nə də dolu...
Bir-birinə qardaş desin insan oğlu,
Xalqlardakı ünsiyyəti sevirəm mən!

1964.

QÜDSİYYƏT

Qüdsiyyət nə deməkdir?
Vətənin üfüqləri,
Dənizin dalğaları,
Günəşin şəfəqləri,
Təbrizin buludları,
Səhəndin bulaqları,
Söyüdü salxımları,
Çinarın yarpaqları,
Baharın çiçəkləri,
Payızın yağışları,
İgidin gülüşləri,
Gözəlin baxışları...

Mən qüdsiyyət deyəndə
Diləyimi anıram.
Azadlıq həsrətlisi
Ürəyimi anıram.
Mən qüdsiyyət deyəndə
Yolumu düşünürəm.
Sağımı düşünürəm,
Solumu düşünürəm.
Gözlərimin önündən
Vətən torpağı keçir.
Qəhrəman dostlarımın
Döyüş bayrağı keçir.
Vuruşda su yerinə
Daim alov içdi o.
Səngərlərdə nə qədər
Əldən ələ keçdi o.
Nə yağışda, nə qarda
Rəngini itirmədi.
Tüstülər arasında
Bir ləkə götürmədi.
Qüdsiyyət öz anamın
Mənə halal südüdür.
Həqiqət döyüşçüsü
Atamın öyüdüdür...
Qəlbi dərdli atam da,
Gözü yaşlı anam da
Bu dünyadan köçdülər
Dumanlı bir axşamda...
– Ah, hardasan, azadlıq, –
Deyə-deyə öldülər.
Azadlığı dünyanın
Qüdsiyyəti bildilər.

Qüdsiyyət nədir desən
Deyərəm məramımdır.
O mənim azadlığa
Könlümdə inamımdır.

1972.

ÜFÜQLƏR

Sanki siz canlısınız
Üfüqlər, ay üfüqlər!
Nişanlarınız ulduzlar,
Bayrağınız şəfəqlər...
Mənim ulduzlarımsa
Yazdığım misralardır.
Arabir təbəssümlər,
Arabir yaralardır.
Necə də bənzəyirik
Biri-birimizə biz.
Sinəməzdən nə qədər
Yol keçir, nə qədər iz.
Siz günəşi doğanda
Haldan hala düşürsüz,
Tüldən tülə düşürsüz,
Xaldan xala düşürsüz.
Mən bir şeir yazanda
Təbdən təbə girirəm,
Hissdən hissə girirəm,
Qəlbdən qəlbə girirəm.
Yazın leysan yağışı
Sizin ağ incinizdir.
Günəşin qızarması
Sizin sevincinizdir.

Mənim sevincim isə
Dünyanın tərənnümü,
Həyatın təntənəsi,
İnsanın təbəssümü!
Mənzilsiz xəyalları
Sözlə bəzəyirəm mən.
Bəli! Təbiətimlə
Sizə bənzəyirəm mən.
Yazdığım ağ varaq
Ulduzlu ətəyimdir.
Buludum xəyalımdır,
Günəşim diləyimdir!
Fəqət sizin yolunuz
Dumanlarla doludur.
Mənim yolum tərtəmiz
Zirvələrin yoludur...

1969.

ŞƏHRİYARA MƏKTUB

Sözlərin yetişdi... Şair ürəyim
Yenə də sinəmdə talandı, şair.
Sanki təzə açmış ömür çiçəyim
Tikanlar içində dalandı, şair.

Nə etmək, hər zaman təmtəraq olmur,
Sən vüsal gəzirsən, bir soraq olmur...
Nisgilli ürəklə bacarmaq olmur,
Yol çəkən gözlərim sulandı, şair.

Başımdan aşdısa möhnətim mənim,
Dadıma çatmadı sənətim mənim.
Dedim ki azalar həsrətim mənim,
Həsrətim həsrətə calandı, şair.

Ağladım, islandı yerlər jaləmdən,
Yandım, oda düşdü göylər haləmdən.
Dağları titrədən yanıq naləmdən
Arazın özü də bulandı, şair.

Şəvə saçlarımda çoxaldıqca dən,
Kövrək ümidimi çulğaladı çən...
Elə bir hicrana uğradım ki mən,
Məcnunun hicranı yalandı, şair.

Hicranın əlindən mən hara qaçım?
Yaxır ürəyimi öz ürək acım...
Nə qədər qardaşım, nə qədər bacım
Arazın başına dolandı, şair.

Əgər o yerlərdə görsən Səhəndi,*
Soruş Ərdəbili, Xoyu, Mərəndi...
De ki söz süfrəmiz güllü çəməndi,
Nə yanan, nə də ki solandı, şair.

Sən də carçısısan şirin vüsalın,
Qardaş sorağında gəzir xəyalın...
Arzun, cəsarətin, işin, amalın
Vətən tarixində qalandı, şair.

Bir də görəcəksən o vüsal gəldi,
Yollara nə xətər, nə zaval gəldi.
Təbrizə min büsat, min cəlal gəldi,
Hicran da sürgünə yollandı, şair.

Düzdür, gözləməkdən usanıram mən,
Qocaldım deməkdən utanıram mən.
Ancaq o vüsala inanıram mən,
O mənim, o sənün balandı, şair.

1974.

GÖRÜŞ HƏSRƏTİ

Şəhriyara

Şair! Dərindən duydum
Şeirindəki sözləri.
Odlu yaşlar axıtdı
İlhamımın gözləri.

* Şair Səhəndə işarədir.

Yazırsan bir ananın
Övladı ola-ola
Qalmışیق nə zamandır
Könlümüz dola-dola,
Gözümüz dola-dola.
Nə görüşə bilirik,
Nə danışa bilirik.
Nə sevinə bilirik,
Nə qımışa bilirik.
Axı, insanlar Ayla
Görüşdüyü zamanda,
Biz niyə görüşmürük
Bir yurdda, bir dövranda?
Qəribədir, dünyada
Elə adam tapılar,
Gülüşünün səsindən
Bəlkə də dağ çapılar.
Bizsə hicran çəkirik
Nə zamandır, qardaşım!
Ayrılıq, nisgil, həsrət
Nə yamandır, qardaşım!
Arazın dalğaları
Yana-yana çağlayır.
Yox! Dönür misralara
Şeirimizdə ağlayır.
Qalmışیق gözümüzü
Sahildə döyə-döyə,
Sən Bakı deyə-deyə,
Mən Təbriz deyə-deyə...

Hanı o vüsal? Hanı?
Gəlsin, duyaq dadını.
Analar Vüsal qoysun
Öz oğlunun adını,
Öz qızının adını...
Biz böyük arzularla
Yaşayırıq, qardaşım!
Vüsalın bayrağını
Hələlik könlümüzdə
Daşıyıraq, qardaşım!
Böyük arzularına
Yalnız dindirmək olar.
Daha nə güllələmək,
Nə də söndürmək olar.
Mən düşüb o müqəddəs
Vüsalın sorağına,
Səhər-axşam gəlirəm
Xəzərin qırağına...
Məni xəyal bu taydan
O taya aparanda,
O bəyaz, o nəğməli
Dalğalar qabaranda,
Mən sənə o dalğalı
Saçlarını anıram.
Səni uzaqda deyil,
Öz yanımda sanıram...
Nə zaman Şah dağına
Diqqətlə göz qoyuram,
Mən sənə də o boyda
Vüqarını duyuram...

Qardaş! Aylı axşamda
Sən Ərk üstə qalxanda,
Şam-şam yanan Təbrizə
Heyran-heyran baxanda,
Məni də sal yadına
Doğma qardaşın kimi.
Vüsəlin nəğməkarı
Yaxın sirdaşın kimi.
Mənim gözlərimlə bax
Həm Eynalı dağına,
Həm Əmir bazarına,
Həm Gülüstan bağına...
Gör çağlaya-çağlaya
“Acı” axırmı yenə?
O ana südündən də
Şirindir mənə, sənə...
Mən unudub dünyada
Rahatlığı, yuxunu,
Döyüşdə keçirmişəm
Öz ömrümün çoxunu.
Tufanlara düşmüşəm,
Yenə də çalışmışam.
Zindanlara düşmüşəm,
Yenə də çalışmışam.
Səngərlərə yatmışam,
Yenə də çalışmışam.
Azadlığa çatmışam,
Yenə də çalışmışam.
Vətəni itirmişəm,
Yenə də çalışmışam.
Min şeir bitirmişəm,
Yenə də çalışmışam.

Dincəlməyə nə imkan,
Nə vaxt qalmayıb mənə.
Ağız dolusu gülmək
Qismət olmayıb mənə.
Mən bir də görüş çağı
Güləcəyəm doyunca.
Dalğa-dalğa düşəcək
Səsim Araz boyunca.
Arazın ləpələri
Bir ipək sap yerinə,
Ayrılmış ürəkləri
Tikəcək bir-birinə...

1973.

OD – SU

“Mən od istəyirəm, sudan bezaram”.

Səhənd

Qardaşım! Arabir deyirsən ki, sən
“Mən od istəyirəm, sudan bezaram”.
Kimdənsə borc alıb bir ömür də mən
Bu oddan nə qədər desən yazaram.

Düzdür, mayamızı oddan almışıq,
Oddur yurdumuz da, əcdadımız da!
Soyuq ürəklərə biz od salmışıq!
Oduq özümüz də, övladımız da!

Od ilə başlayıb müsahibəmiz,
Təri alınımızda puçurlanıbdır.
Ömrümüz, günümüz, mübarizəmiz
Həmişə od ilə işıqlanıbdır.

Sənə od gərəkdir! Əylənməyə yox,
Yalnız göz yaşını qurutmaq üçün.
Üst-üstə qalanan öz dərdindən çox,
Vətənin dərdini unutmaq üçün.

Sənə od gərəkdir! Ancaq suyun da
Minnətdar insanlar bilmiş qədrini.
Bircə qönçənin də Araz boyunda
Neçə addımlıqdan duymuş ətrini.

Atalar dözməyib ağır hallara,
Qanı suyla yumuş ədavət çağı.
Analar tələsik çıxıb yollara
Gedənin dalınca su atmış, axı.

Qocalar dikəldib donqar belini,
– Su! – deyə gözündən od çiləmişdir.
İntizarla açıb qoşa əlini
Yerdən də, göydən də su diləmişdir.

Cavanlar çırmayıb biləklərini
Dağı yara-yara su gətirmişdir.
Qışın tikan səpən küləklərini
Düzdə uda-uda gül bitirmişdir.

İki başı taclı zalım əyildi,
Vətən torpağını suyla ayırdı.
Sanki parçalanan bir xalq deyildi,
Dilsiz qayalıqdı, hissiz çayırdı.

Sən də ona görə uşaqlığından
Sudan incimisən, mənim qardaşım!
Darıxma vüsalın uzaqlığından
Ey mənim hicrana qənim qardaşım!

Bu gün xan Arazın hər damcı suyu
Baxışlarda yanan çırağa dönür.
Doğma diyarımız sahillər boyu
Zəmili, tarlalı növrəyə dönür.

Çağlayan Arazın axarı kimi
Qardaşım! Dil açır diləyimiz də.
Hicranı zamanın qubarı kimi
Nurla əridirik ürəyimizdə!

Vətənin günəşli sabahını da
Görər, saçlarına gül taxar Araz.
Öz suyuyla yuyar günahlarını,
Bu günahsız Araz, günahkar Araz.

1978.

QARDAŞIMLA GÖRÜŞ

Şair Səhəndə

Sən mənim gözlərimə
Göründün yuxu kimi.
İntizarlı, görüşlü
Yuxumun çoxu kimi...
Axı, qardaş, mən səni
İllərlə gözləmişdim.
Söz bağımnda əkdiiyim
Güllərlə gözləmişdim.
Sən gəldin, əziz qardaş,
Nisgilim qarət oldu.
Fəqət hicrin neçə il,
Vəslin dörd saat oldu.

İşə bax! Həmişə vaxt
Boş-boşuna keçərdi.
Əyilib öz suyunu
Ürəyimdən içərdi.
Maraqsız uzanardı
Başsız axan çay təki.
Görüşə ümidimi
Qurudardı yay təki.
İndisə hər damcısı
Bizə dərmana döndü.
Bəli, boş-boş dolanan
Vaxt da fərmana döndü.
Anlarla bir otaqda
Qol-boyun olsaq da biz,
Ayaq üstə min şirin
Xəyala dalsaq da biz,
Mən sözümlün çoxunu
Deyə bilmədim sənə.
Sən də öz ürəyini
Aça bilmədin mənə.
Yalnız sükuta daldıq
Şəhidlərin xətrinə.
Vətən yolunda ölən
İgidlərin xətrinə.
Axı doğma diyarda
Şair yaranmısan sən!
Sənin nəğmələrini
Eşidə bilmədim mən.
De, bu necə görüşdü,
Hazırlıqsız, təhərsiz.
Gəlişin də xəbərsiz,
Gedişin də xəbərsiz.

Vaxt o qədər azdı ki,
Məətəl qaldım sirrinə.
Mən öz nigillərimi
Necə qoçun yerinə
Sənin ayağın altda
Kəsə bilmədim, qardaş.
Üstündə səhər-axşam
Əsə bilmədim, qardaş.
Axı, sən yad deyilsən,
Vətənimin oğlusan.
Mənim hər sevincimdən,
Kədərimdən halısan!
Sanki mənim baxtım
Yazılıbdır, nə etmək,
İnsan səadətini
Gec tapıb, tez itirmək.
Bəlkə qayıdan zaman
O torpağa, o yurda,
Sən mənim də yerimə
Döyüşəcəksən orda.
Yox, mən də bir döyüşçü...
Eşitsin elim-obam.
Qardaş! Gərək mən səni
Vətənimlə bir tapam...

1970.

SALAMINI ALDIM

Sənin salamını qardaş həsrətli
Doğma bir qəzətdən aldım, Savalan!
Şeirini oxudum... Görüş niyyətli
Şirin bir xəyala daldım, Savalan!

Gah zildən danışdın, gah da ki pəsdən,
Ürəyim rıqqətə gəldi o səsdən...
Qolumu uzadıb Arazın üstədən
Təbrizdə boynuna saldım, Savalan!

Gərək ayrı düşən gözlər baxışa,
Sözlə dolub-daşan ürək danışa...
Şad xəbər gözləyən dostu, tanışa
Sevincdən bir zəng də çaldım, Savalan!

Vətən tamaşaydı! Bir heyran da mən,
Uğrunda döyüşdüm hər meydanda mən,
Bir dağ olmasam da bu ümməndə mən,
Tufanla çarpışan saldım, Savalan!

“İnqilab” deyəndə o doğma torpaq,
Gülləm qələm oldu, səngərim varaq...
Dönüb misralara mən daraq-daraq
Düşmənin bağına doldum, Savalan!

Sənət karvanıma bir sarban idim,
Həm Təbriz, həm Urmu, həm Zəncan idim.
Nəğməmlə yanıqlı bir hicran idim,
Şeirində bir vüsəl oldum, Savalan!

Gah Sərabda gözdim, gah Ərdəbildə,
Buz çələng də gördüm, od həmayil də...
Ağ zanbaq da əkdim, al qərənfil də,
Əlvən görüş bağı saldım, Savalan!

Bir də “Pələngli”dən keçim deyə mən,
Südlü dağ yemliyi biçim deyə mən,
Buzlu bulaq suyu içim deyə mən
Ana Savalanda qaldım, Savalan!

1979.

BƏSTƏKAR

Cahangir Cahangirova

Qardaş! Təbrizdəydim mən də bir zaman
Hava yavaş-yavaş çisəkləyirdi.
Ətəyi islanmış bir dəstə duman
Eynal – Zeynal üstə iməkləyirdi.

Söyüdlü yolların qıraqlarında
Dostlar bir nəğmədən ilham alırdı.
Yolçular keçirdi, dodaqlarında
“Təbrizim” nəğməsi qanad çalırdı.

Birindən soruşdum o gözəl nəğmə
Sənətdə de, hansı bahadırındır?
O, cavandır dedi, bahadır demə,
Bəstəkar dostumuz Cahangirindir!

Yaxşı yadımdadır o qəmli bahar,
Göz gözlə danışdı, ürək ürəklə!
Təbriz vağzalına toplanan dostlar
Səni yola saldı təzə çiçəklə.

Bir gün unutmadın qan qardaşını
Əsrin nə qışında, nə yayında sən.
Minlərlə nisgilli can sirdaşını
Kövrəltidin “Arazın o tayında”^{*} sən.

^{*} C.Cahangirovun Əli Tudənin “Arazın o tayında” poemasının sözlərindən istifadə etdiyi “Arazın o tayında” kontatasına işarədir.

Bir kantata yazdın qaynar ilhamla
Baban Füzulinin şərəfinə sən.
Dərin məhəbbətlə, möhkəm inamla
Baş əydin ağsaqqal sələfinə sən.

Şairin nəvəsi minlərlə adam
Arzusuna çatdı sanki o səsdə.
Notlar qanadlandı hər səhər-axşam
Dil açdı şairin məzarı üstə...

“Durnalar” oxunur... Hardasa odur
Təzə zirvələrə qalxırsan, qardaş!
Vaqifin özüylə yanaşı durur,
Durna qatarına baxırsan, qardaş!

Dinir qulaqlarda bəyaz “buludlar”,
Odlu şəfəq içir qızıl qədəhdən.
Deyirlər köynəyi atlaz buludlar
Gah dərddən hönkürür, gah da fərəhdən.

“Ana” əzəmətlə səslənən zaman
Nə qədər ananın köksü qabarır.
O duyğu, o ilham, o səs, o həycan
Anadan anaya salam aparır...

Bəli! O nəğmədə zirvəsi qarlı,
Sinəsi günəşli dağlar görünür.
Qayğılı, tədbirli, ətirli, barlı
Ana saçındakı ağlar görünür.

Sənin musiqində öz sənətilə
Dostlar məclisinə Nəsimi gəldi.
Öz andı, öz eşqi, öz cürətilə
Bütün ehkamların qənimi gəldi.

Nə var o ecazkar nəğmələrində?
Günəş hərarəti, göy dərinliyi!
Nə var o füsunkar nəğmələrində?
Kəpəz əzəməti, Kür şirinliyi!

Dahi Füzulinin ilhamı qədər
Sənin musiqin də rəvan deyilmi?
Vətənin səhəri-axşamı qədər
Sənin musiqin də əlvan deyilmi?

Sənin nəğmələrin bir qartal kimi
Kəpəzə bağlıdır, Kürə bağlıdır.
Açıb qanadını bir xəyal kimi
Göydə dolaşsa da, yerə bağlıdır...

1973.

İKİ SAHİL AŞIĞI

Aşıq Hüseyn Cavana

Sən doğma Təbrizdən uzaq olsan da
Sözlərin dostların dodağındadır.
Tanış baxışlardan iraq olsan da
Şəklin könüllərin otağındadır.

Ahın buludları yanan Əlvənddə,
Kinin yumruqları qaya Səhənddə,
İzin evinizə gedən Dərbənddə,
Sazın xan çinarın budağındadır.

Sevgin Şah gölünün tərəvətində,
Andın Göy məscidin qüdsiyyətində,
Nəfəsin Muğanın hərarətində,
Səsin Savalanın qulağındadır.

Təbin Acı çayın şirin suyunda,
Qəddin məğrur Ərkin uca boyunda,
Harayın Şiblinin qartal qıyında,
İradən zamanın sınağındadır.

Özün bu taydasan kamil yaşında,
Yolların tozu var qara qaşında,
Sevdiyini xurmayı papaq başında,
Bir də şövə çəkmən ayağındadır.

Məclisdə üzünə dikilmiş üzlər,
Yırğalanır başlar, süzülür gözlər...
Yanan ürəyində qızaran közlər
Nadir gözəllərin yanağındadır.

Gül gəzmə tellərin qırağında sən,
Söz açma sədəfin sorağında sən,
Yol getmə ilhamın qurağında sən,
Sədəflər şeirinin bulağındadır.

Oxu gün doğanda, ay işığında,
Könlün də açılınsın, qırışığı da.
Sənin hünərin də, yaraşığı da
Səsində, sözündə, barmağındadır.

Sinəndə darıxır yaralı könlün,
Parasız yaşayan paralı könlün,
Ana Qaradağdan aralı könlün
Ata ocağının fərağındadır...

Sən də nisgillisən, min ələmin var,
Öz yolun, öz əhdin, öz ələmin var,
Bir qəlbin, bir sazın, bir qələmin var,
Hamısı vüsalın sorağındadır.

Deyirlər səni də axtardı düşmən,
Sənətkar oğlunu gizlətdi Vətən,
Yağı bilmədi ki, hər şeirin nədən
Duyan ürəklərin varağındadır.

Hələlik Təbrizdə itsə də səsin,
Dəlīməmmədlidə ötsə də səsin,
Diyardan-diyara getsə də səsin,
Yenə Azərbaycan torpağındadır.

1978.

SƏADƏT DÖYÜŞCÜSÜ

Mirrəhim Vilayiyə

Mən qardaşsız idim... Yadlar içində
Səninlə doğmaca qardaş olmuşduq.
İstibdad ağızlı odlar içində
Azadlıq təşnəsi sirdaş olmuşduq.

Sənin cəsarətli baxışlarında
Sərdari-millinin həvəsi vardı.
Sənin hərəratlı çıxışlarında
Şeyx Məhəmmədin nəfəsi vardı.

Gülləylə gəlsə də qış mövsümündə
Təbrizin noğullu zəfər bayramı,
Azad insanların təbəssümündə
Təzə-tər gül açdı bahar inamı...

Sənin gözlərinlə ana torpağın
Zəfərli günlərə fərəhlə baxdı.
Sənin əllərinlə neçə qoçağın
Döşünə qələbə medalı taxdı.

Yaşadıq, yaratdıq... Ayrıldıq ancaq
Yenicə dirçələn Vətənimizdən.
Sanki karvan çəkdi tikanlı sazaq
Güllər əkdiyimiz çəmənimizdən.

İnqilab bayraqlı, alov sətirli
Şair ürəyimdə coşduqca ilham,
Səadət müjdəli, Vətən ətirli
Şeirlər istədin hər səhər-axşam.

Uzandı Vətənin yolunun sonu,
Sən kirpiklərinlə daradın ancaq.
Uzaq döyüşlərdə itirib onu
Yaxın misralarda aradın ancaq.

Haçan alışırdın öz alovunda
Oduq qarışırdı odumuza da.
Elə yanırıd ki, biz alovunda
Qorumuz çatırdı yurdumuza da.

Qara gözlərində yanırıd, qardaş,
Təbriz gecəsinin sitarələri.
Ümid işığında anırıd, qardaş,
Könlüm, unudulmaz xatirələri.

Sən durğun suların sırasındakı
Göllərin nə özü, nə tayı idin.
Qranit qayalar arasındakı
Sürət təranəli dağ çayı idin.

Büllur parıltılı duyğularınla
Paklıqda keçmişdin dəryaları da.
Yıxıb-aparırıdın dalğalarınla
Sükunət heykəli qayaları da!

Yox! Bütün dünyanı duyan ürəyə
Kim dağ təbiətli desə yalandır!
Nə səhvə yol verək, nə də bəzəyə,
Dağ dağdır, çay çaydır, insan insandır.

Mən indi bildim ki, qayalar yıxan
Hünər nə yaşdadır, nə də qamətdə.
Ürəkdir hər çətin sınaqdan çıxan
Dostluqda, qeyrətdə, işdə, cürətdə.

Dondumu vəfasız insan ürəyi,
Payızın bir soyuq ayında, qardaş?
Həsərət notu çaldı çoban tütəyi
Şiblidə, Heranda, Sayında, qardaş!

Yox! Vəfasızdısa nə qüruru var,
Savalan vüqarlı haqqa verməzdi.
Bəli! Nə qazancı, nə uğuru var,
Vətənə, firqəyə, xalqa verməzdi.

Sənin yazdıqların toplansa əgər
Mərmər məzarından qalın olacaq!
Səni vəsf eləyən ən böyük əsər
Sənin tərcümeyi-halın olacaq!

1978.

DÖNMƏZ MÜBARİZ

Pərviz Hikmətcuya

Alovlü mübariz! Ölməz qəhrəman!
Sən mənim həm dostum, həm qardaşımın!
Bəlkə daha yaxın, daha mehriban,
Daha unudulmaz məsləkdaşımın!

Qardaşım! Sən dərin “hikmət” sözünü
Hər an daşdınsa öz ləqəbində,
Döyüş meydanında tapdın özünü,
Məsləki yaşatdın öz tələbində...

Sən dustaq gedəndə, səninlə birgə
İnqilab havası doldu zindana.
Arxanda hümmətlə dayanan ölkə
İdeya həyanı oldu zindana.

Düşmənin qorxdı ki, sən nəfəsin
Məhbəsdən yayılar ana torpağa.
Azadlıq niyyətin, həyat həvəsin
Xalqları qaldırır yenə ayağa.

Sənə ölüm hökmü yazdı cəlladın,
Saxlaya bilmədi soyuq qəfəsdə.
Görmədi alovlu könül fəryadın
Yanır milyonlarla odlu nəfəsdə...

Qardaşım! Dünyada hara düşsək də
Sevirik məsləkli insanları biz.
İnqilab yolunda dara düşsək də
Havayı vermirik qurbanları biz.

Döşlərdə ölümün dönsə də közə,
Sən nə ilk qurbansan, nə də son qurban.
Hər qurban bir təzə sirr açır bizə,
Kamalı kəhkəşan, sinəsi ümman...

İnsan var, həyatdan köçəndə haçaq
Deyirsən dünyaya gəlməmiş nədir?
Gedir, tərcümeyi-halından ancaq
Tarixə düşməyir adi bir sətir.

Kim deyər dünyaya sən gəlməmişən?
Sənin ürəyindir mənim ürəyim!
Döyüşdə sussan da, sən ölməmişən,
Sənin diləyindir mənim diləyim...

Yat, ana torpağın qoynunda rahat,
İgid şəhidlərin səfinə qarış!
Həyat var ölümdür, ölüm var həyat,
Həyata bərabər ölümə alqış!

Qardaşım! İnqilab olduqca yaşa,
Vətənin ömrünə köçəcək ömrün.
Günəşlə yanaşı, tarixlə qoşa,
Hələ min döyüşdən keçəcək ömrün.

Həm vətən kəlməsi, həm Pərviz sözü
Təranə olacaq hər doğma səsdə.
Sənin istədiyən dövrənin özü
Əklilə dönəcək qəbrinin üstə.

1978.

MƏRDLİK

Musa Cəlil!

Sanma o,
Adicə bir şairdi...
Söz dünyasında ancaq
Söz yazmağa qadirdi.
Yox! Təpədən-dırnağa
Cəsarətdi, hünərdi.
Vətənin poladından
Yoğrulmuş bir əsgərdi.

Sanma yazdığı sadə
Dəftər varağı idi,
Yox! Sinəsi yaralı
Vətən torpağı idi.
Dəmir pəncərəsində
Dolaşanda qaranlıq,
Könlündə birləşirdi
Şeirlə qəhrəmanlıq!
Fikri tək ulduzdusa
Soyuq duman içində,
Özü yalnız deyildi
Qara zindan içində.
Dünyanın dahiləri
Onun yanında idi,
Onun qəlbində idi,
Onun canında idi.
Az adam görməmişəm
Mən ölüm ayağında,
Sözü kilidlənibdir
Qurumuş dodağında.
Şair yaxşı bilirdi
Düşmən torpağındadır.
O hər səhər, hər axşam
Ölüm ayağındadır.
Fəqət kinlə gülürdü
Zülümün də üzünə,
Zindanın da üzünə,
Ölümün də üzünə...
O gülüş düşmənlərə
Sanki mərmə saçırdı.
Vaxtsız ölümün özü
Diksinirdi, qaçırdı.

O ömründən nigaran
Yaşasa da cahanda,
Gələcəkdən nigaran
Yaşamadı bir an da.
Onun şeirlərində
Dağlar, daşlar dinirdi,
Qoca Ural dağları
Nəhəng tanka dönürdü.
Tayqanın ağacları
Top lüləsi olurdu.
Düşmən səngərlərini
Sərrast nişan alırdı.
Volqa zəfər gününü
Gözləriylə görürdü.
Ləpələrdən zəfərə
Mavi çələng hörürdü.
Bəli!

O inanırdı
Sabahın zəfərinə.
Bütün bəşəriyyətin
Azadlıq səhərinə!
O yaşadı faşizmin
Böyük qənimi kimi.
Döyüşdü Babək kimi,
Öldü Nəsimi kimi.
O həbsdə öldü ki,
Vətən azad yaşasın.
Ölüm ölsün!

Dünyada
Yalnız həyat yaşasın.

Siz ey qadir səsiylə
Şimşəkləri kiridən,
Dəmir barmaqlıqları
Nəfəsiylə əridən,
Alovlu döyüşlərin
Ön xəttində yeriən,
Pəncəsini ölümün
Boğazına dirəyən,
Mənim döyüş dostlarım,
Anınız o şairi!
Gözəl gələcək haqda
Müjdədir hər şeiri.
Deyirəm ağır anda
Hər çətinə dözərək,
Biz zəfərə inamı
Ondan öyrənək gərək!

1966.

ABŞERONDAN UZAQLARDA...

Mehdi Hüseynə

Avropa geyimli, şərq təbiətli,
Dalğalı bir şəhər, qaynar bir şəhər.
Burda ağ sifətli, qara sifətli
Adamlar dolaşır gecəyə qədər.

O şərq şəhərinə gözəl niyyətlə
Sovet torpağından gəlmiş qonaqlar.
Turistlər dörd yana baxır diqqətlə,
Arada bakılı bir ədib də var.

Cavan tərcüməçi qabağa gedir,
Göstərir şəhərin mənzərəsini.
Hər kiçik sözü də tərcümə edir,
Açır ürəklərin pəncərəsini...

Bu zaman ədibə bir ser yanaşır,
Hiylə yuvasıdır sanki gözləri.
Alnı gah açılır, gah da qırışır,
Ağzından tökülür soyuq sözləri.

– Mister! Rusunkuna bənzəmir əsla
Sizin nə qaşınız, nə də gözünüz.
(Qımışır... Zor ilə qımışır amma.)
Hardan gəlibsiniz, deyin özünüz?

– Mən Azərbaycandan! Odlar yurdundan!
– Düzü, tanımıram. Hardadır o yer?
Guya xəbərsizdir Bakı adından
Dodağı altında donquldanan ser.

Ədibin səsində kin, qürur, rübab
Qarışır... Andırır bir simfoniyanı.
Deyir: – Görünür ki, möhtərəm cənab,
Siz pis bilirsiniz coğrafiyanı.

Mən o yerdənəm ki, Qərbi Avropa
İnsan yaşamayan qalın meşəydi.
Dünyanın qoynunda mənim el-obam
Şeirli, nəğməli, sazlı guşəydi!

Mən o yerdənəm ki, Babək yarandı!
Yanan məşəllərə bayrağım dedi.
Yadlarla vuruşdu... Özü doğrandı,
Təki doğranmasın hər çağam dedi.

Mən o yerdənəm ki, Nizami hər an
Gövhərçin qələmlə dağları qazdı.
Sizin muzeylərin bəzəyi olan
Hikmətlər hikməti “Xəmsə”ni yazdı.

Mən o yerdənəm ki, öz qəlbində o
Öz Füzulisinə həsrət saxladı.
Şair hər şeirində ağladı bir yol,
Qoca Şərq dinləyib min yol ağladı.

Mən o yerdənəm ki, igid Koroğlu
Döyüşdə Qıratı çapdı dördnala.
Taladı xanları... O malı, pulu
Payladı yoxsula, yetimə, dula...

Mən o yerdənəm ki, Vaqifin şeiri
Dil açdı... Zamanla ayaqlaşdı da.
Şuşa dağlarında günlərin biri
Qacarın özüylə qabaqlaşdı da...

Mən o yerdənəm ki, Mirzə Fətəli
Nə təhqirə baxdı, nə də söyüşə.
Öz fəlsəfiylə gedib irəli
Şah qanunlarıyla girdi döyüşə.

Mən o yerdənəm ki, boz atlı Nəbi
Ad aldı öz "qaçaq" əməlləriylə.
Min çiyripaqlı sahib-mənsəbi
Dağdan diyirlətdi öz əlləriylə.

Mən o yerdənəm ki, Sabirin adı
Nə kitaba düşdü, nə də kağıza.
Özü tanınmadı... Şeirinin dadı
Axdı bir ağızdan milyon ağıza...

Mən o yerdənəm ki, səs verdi ilkin
Xalqların inqilab çağırışına!
Ədalət, azadlıq, səadət deyən
Mətin fəhlələrin hayqırışına.

Mən o yerdənəm ki, sadə insanlar
Birgə yaratdılar dostluq marşını.
Öz qanları ilə yoğurdular, ah,
Azad gələcəyin təməl daşını.

Mən o yerdənəm ki, döyüşən yurdlar
Şərqin qapısında bir cəbhə açdı.
Dehlidən, Tehrandan, İzmirdən lordlar
Parisə, Berlinə, Londona qaçdı.

Mən o yerdənəm ki, azad sinəsi
Böyük bir ölkənin bir hissəsidir.
Ətirli, tütülü, qazlı nəfəsi
Həyatın, əməyin, sülhün səsidir!

Mən o yerdənəm ki, indi bir yanı
Düşmən tapdağında dustaqdır hələ.
Beş addım olsa da Arazın eni,
Qardaş qardaşından uzaqdır hələ.

Ser tərcüməsiz də anlayır nədir,
Hər məlum tarixi, adı, ünvanı?
Yox! Cənab tanıyır deyəsən indi
Çoxdan tanıdığı Azərbaycanı!

Ədibə susmuşdur ehtişam ilə,
Son sözünü deyən nəğməkar kimi.
Öz eşqi, öz səsi, öz ilhamıyla
Ana Vətəninə minnətdar kimi.

RƏŞİD MAHNI OXUYUR

Mahnı hər məmləkətin
Vətəndaşı kimidir.
Öz dostu, öz həmdəmi,
Öz sirdaşı kimidir.
Səhərdir. Doğan günəş
Salamlayır hər kəsi.
Radio dalğalarında
Gəzir Rəşidin səsi...
O səsdə mən deyərdim,
Bahar tərəvəti var!
Füzuli məhəbbəti,
Koroğlu qüdrəti var!
O ilhamla oxuyur
Böyük ustadı tək.
Hər mehriban millətin
Doğma övladı tək...
Göylərdə külək susur,
Yerlərdə çiçək susur,
Nə qədər ürək susur,
Rəşid mahnı oxuyur.

Axar bulaq dayanır,
Əsən yarpaq dayanır,
Narın sazaq dayanır,
Rəşid mahnı oxuyur.

Neçə bağın bülbülü
Yenə boynu bükülü –
Oxşayır qızılgülü,
Rəşid mahnı oxuyur.

Qulaq asır yer üzü,
Əzbər deyir hər sözü...
İnsan sevinir, düzü,
Rəşid mahnı oxuyur.
Təkcə anamız Bakı
Dinləməyir Rəşidi,
Arazın bu tayı da,
O tayı da eşidir.
Bəli! Doğma dilində
Mahnıya həsrət qalan,
Tanış musiqi altda
Şirin xəyala dalan
Minlərlə dinləyici
Qulaq asır Rəşidə.
İstəyir nəğməkarı
Ürəyi də eşidə...
Sanır ki, o mahnılar
Ömrünün növrağıdır.
Mahnılarıyla Rəşid
Təbrizin qonağıdır.
Baxır öz bağındakı
Əlvən-əlvən gülünə.
Töhfə vermək istəyir
Nəğməkarın əlinə.
Xəyaldan ayrılında
Görür ki, yoxdur heç kəs,
Yenə də dalğa-dalğa
Radiodan gəlir o səs...
O gəzəndə dünyanın
Dərəsini, düzünü,
Anamız Azərbaycan
Dolaşır yer üzünü...

ZEYNƏBİN NƏĞMƏLƏRİ

Bir səs dalğa-dalğa gəzir havada,
De, eşidirmisən o nəğməni sən?
Nə külək, nə sazaq əsir havada,
Yaxşı duyurmusan hər kəlməni sən?

Sanma ki oxuyan ya bülbül, ya da
Qocaman dağların çeşmələridir.
Xeyr, dinlədiyən o səs həyatda
Nəğməkar Zeynəbin nəğmələridir.

Bəli! Pərdə-pərdə yayılır o səs,
Necə də ilhamla Zeynəb oxuyur.
O gözəl nəğməni eşidən hər kəs
Öz-özünə deyir: “əcəb oxuyur”!

Oxuyur, oxuyur xoşbəxt nəğməkar
Sanki özü deyil, qəlbi oxuyur.
Zəngülə vurduqca mahir sənətkar
İlhamı, həvəsi, təbi oxuyur...

Nəğmə gözəllikdir, nəğmə qəhrəman,
Yazanın adını daşımırmı o?
Xanəndə nəğməni oxuyan zaman
İkinci ömrünü daşımırmı o?

Köksünə sığmayan min iftixarla
Bəzən də o neçə dildə oxuyur.
Sanki o nəğməkar, o sənətkarla
Ölkə də oxuyur, el də oxuyur.

Nəğmədir diləyi ustadların da,
Arabir o yerdən qoparır səni.
Sehrli xəyalın qanadlarında
Diyardan-diyara aparır səni.

Nə deməkdir nəğmə? İnsan əməyi!
Nəğmə nə yağışdır, nə də küləkdir.
Sevilən ürəyi, sevən ürəyi
Tərpətməyən nəğmə nəyə gərəkdir?

Səsi timsalıdır odun-atəşin,
Min səsin içində seçərsən onu.
Nəğmələr gözəli qızıl günəşin
Şəfəqi yerinə içərsən onu.

Oxu, Vətən qızı! Sənətə hörmət!
Səsin ürək açır, əhval düzəldir.
Unutma, ilhamdan doğulan sənət
Daha mənalıdır, daha gözəldir!

1973.

RƏSSAM

Səttar Bəhlulzadəyə

Mən azı min dəfə görmüşəm səni,
Görünüşün sadə, geyimin adi.
Bəs nədir ilhama gətirən məni?
Nə qədər möhtəşəm şəklinin adı!

Ancaq yaratdığın hər hansı əsər
Geyimin qədər də adi deyildir.
Kim deyər rənglərdə yaşayan hünər
Rəssam ürəyinin odu deyildir?

Kim deyər eşqinlə dindirməmişən
Ən gözəl, ən dilbər guşələri sən?
Sənət incisinə döndərməmişən
Dağları, düzləri, meşələri sən?

Çöllər naxışlanır ayaqlarınla,
Saçın dağlardakı mehlə daranır.
O uzun, o şümşad barmaqlarınla
Neçə təravətli əsər yaranır!

Sanma o barmaqlar meşəliklərə
Yalnız mahnı çalır, mahnınsa boldur.
Xeyr, o barmaqlar gözəlliklərə
Sənət otağından uzanan yoldur.

Sənin lövhələrin rəngi güllərdən,
Odu daim yanar günəşdən alır.
Dostum! Sən keçdikcə doğma çöllərdən
Gözün çiçəklərin gözündə qalır.

Baban Füzulinin baş qəhrəmanı
Məcnun, Leyli deyə çöllərə düşdü.
Nə torpağı gördü, nə asımanı,
Bir qızın eşqiylə dillərə düşdü.

Sənsə öz ömrünün kamil çağında
Sənətin xətrinə çöllər gəzirsən.
Neçə bağban görmüş sənət bağında
Hələ açılmayan güllər gəzirsən.

Günəş öz nurunu özünə deyil,
Dünyanın dağına-düzünə vermiş.
Tale gözəlliyi üzünə deyil,
Qəlbinə, fırçana, gözünə vermiş.

Sənin o mənalı əsərlərinde
Çiçəklər öpüşür, bulaqlar dinir.
Vətənin günəşli səhərlərində
Aranlar danışır, yaylaqlar dinir.

Neçə kəndə baxır, şəhərə baxır
Rəssam xəyalının pəncərələri.
Fırçanla yerlərdən göylərə qalxır
Doğma Azərbaycan mənzərələri.

Qədim Əmircanın boz torpaqları
İllərlə nə ağac, nə gül bitirdi.
Sənin sənətinin saf bulaqları
Boz torpaqlara da şöhrət gətirdi.

Bəli! Öz diyarın, öz elin kimi
Kəndin də öyündü hünərlərinlə.
Sonra sıgallanmış bir gəlin kimi
O da gözəlləşdi əsərlərinlə.

Sənin istedadın, sənin şöhrətin
Rəssam ilhamının təntənəsidir.
Məhəbbətlə dolu canlı sənətin
Vətən torpağının xəritəsidir...

Mənim rəssam dostum! Bir fəslin deyil,
Dörd fəslin ətri var əsərlərində.
Sənin lövhələrin bir nəslin deyil,
Yaşar nəsillərin nəzərlərində...

Gözəl sənətinin qabağında mən
Öz məğrur başımı əyirəm, dostum!
Sənə Azərbaycan torpağında mən
Mənzərə şairi deyirəm, dostum!

1973.

BAKI

Dünən neçə-neçə mərd qəhrəmanın
Döyüşə girdiyi meydandır Bakı!
Bu gün sinəsində Azərbaycanın
Xatirələr dolu nişandır Bakı!

Salnamələr yazıb hünərilə o,
Tarixi bəzəyib zəfərilə o,
Qədimdir “İçəri şəhər”ilə o,
Təzə dövrəniylə cavandır Bakı!

Bilsin incisiylə öyünən ümman,
Nələr yaratmışdır yaranan insan!
“Qara qızıl”ları çağlayan zaman,
Dənizin yanında ümmandır Bakı!

Dövlətlər mat qoyan xəzinəsilə,
Salonlar titrədən tərənəsilə,
Dağlar silkələyən tənənəsilə
Bütün yer üzünə əyandır Bakı!

Alovlı nəfəsi günəşə çatan,
Sərin çimərliyi ürəyə yatan,
Mavi sahillərə lövbərlər atan
Limanlar paytaxtı limandır Bakı!

Neçə-neçə yurda nemət göndərən,
Zəhmət rayihəli dəmət göndərən,
Şərtsiz-təmənnəsiz hümmət göndərən
Bir fəhlə geyimli insandır Bakı!

Ürəkdə ilhamı qaynayıb-daşan,
Vətənə təzə-tər nəğmələr qoşan,
Şöhrəti dünyada sərhədlər aşan
Neçə sənətkara ünvardır Bakı!

Axşam günəş doğur min-min mənzilə,
Şam-şama söykənir, qəndil-qəndilə...
Qızıl şəfəqlərlə yaşıl sahilə
Qardaşlıq nəğməsi yazandır Bakı!

Sabaha yol açır baxışlarıyla,
Uğurlar diləyir alqışlarıyla,
Gülləri sayrışan naxışlarıyla
Nənə qurşağından əlvandır Bakı!

Yaşı ömrümüzə vüsət olsa da,
Hüsnü şeirimizə zinət olsa da,
Sənətdə bir canlı sənət olsa da
Hələ yazılmamış dastandır Bakı!

1959.

BAKININ KÜÇƏLƏRİ

Azadlıq meydanının
Sinəsindən keçibdir,
Səadət dünyasının
Binəsindən keçibdir
Bakının küçələri.

Demə tək əzəmətli
Heykəllərlə bəzənir,
Həm də bahar nəfəsli
Gözəllərlə bəzənir
Bakının küçələri.

İlhamla yaradılmış
Nəhəng güzgüdür, nədir?
Sanki həyatımızı
Görkəmində əks edir
Bakının küçələri.

Yaraşığı yollarda
Zümrüd çətir toxuyur,
Yarpaqların səsiylə
Sülh nəğməsi oxuyur
Bakının küçələri.

Sevənlərin ilk görüş
Yerlərini andırır,
Səfərdə arzulara
Yaşıl işıq yandırır
Bakının küçələri.

Nə zərər, addımbaşılı
Parlamırsa reklamı,
Öz nuruyla səhərə
Döndərir hər axşamı
Bakının küçələri.

Dağ boyda binalarla
Ehtişamlı görünür,
Ya qış ola, ya da yay,
İzdihamlı görünür
Bakının küçələri.

Sanma dəmir addımlı
İzdihamdan usanır,
Daha gözəl, daha şən
Gələcəyə uzanır
Bakının küçələri...

1974.

BİZİM KÜÇƏMİZ

Doğma Bakı nədir? Möhtəşəm çinar!
Yaşıl bir qoludur bizim küçəmiz.
Zəngin tarix nədir? Mötəbər meyar!
Bəlkə də uludur bizim küçəmiz.

Gecə sıx bürküdən çəksə də zillət,
Bir parça dumana qalsa da həsrət,
Eyvanda şəh parlar... Dünyanın əlbət
Min gümüş puludur bizim küçəmiz.

Şairlər eviylə alimlər evi
Göyə qaldırmışdır hər körpə şivi.
Ancaq yaranandan nə zinət divi,
Nə şöhrət quludur bizim küçəmiz.

Bir yanı mehriban meşəli dağdır,
Bir yanı müqəddəs məscidli bağdır.
Günəşi qırmızı, buludu ağdır,
Qürub yox, tiludur* bizim küçəmiz.

Obaşdan məsciddən ucalan əzan
Yataqda iliyə işləyər, inan.
Bir ülfətlə dolu yolun hər zaman
Sağıdır, soludur bizim küçəmiz.

*günəşin çıxmağı

Dünya yaraşıqlı şux gözəllərin,
Bircə qüsuru da yox gözəllərin,
Könlü də, gözü də tox gözəllərin
Uğurlu yoludur bizim küçəmiz.

Külək at çapanda divanə kimi,
Yarpaqlar uçuşar pərvanə kimi...
Sanma o qocalır zəmanə kimi,
Yox! Canı suludur bizim küçəmiz.

Həm acı, həm şirin xatirələrlə,
Həm isti, həm sərin xatirələrlə,
Həm dayaz, həm dərin xatirələrlə
Hər zaman doludur bizim küçəmiz.

1974.

BAKININ HAVALARI

Sanma ki neçə kənddən,
Neçə şəhərdən gələr,
Xeyr! Hərdəmxəyalli
Şiltaq Xəzərdən gələr
Bakının havaları.

Təzadlı bir xəyalın
Ziddiyyəti kimidir,
İnadlı bir ilhamın
Təbiəti kimidir
Bakının havaları.

Küləyilə qaçırar
Şirin yuxunu bəzən,
Nəfəsilə dincəldər
Yorğun duyğunu bəzən
Bakının havaları.

Hərdən sarı üfüqdən
Bulud çətri gətirər,
Hərdən yaşıl sahildən
Dəniz ətri gətirər
Bakının havaları.

Ağ papaq qoyar səhər,
Şahə qalxar dalğalar,
Bozköynək buludları
Nənni-nənni yırğalar
Bakının havaları.

Axşam yer süd dənizi,
Göy qönçə-qönçə olar,
Şəhərin başı üstə
Aylı bir gecə olar
Bakının havaları.

Bir gündə dəyişdirər
Özüylə təbiəti...
İnqilabdan öyrənmiş
Sanki bu xasiyyəti
Bakının havaları.

Ya qış küləyi əssin,
Ya da bahar nəsimi,
Sükutun düşmənidir,
Ətalətin qənimi,
Bakının havaları.

1974.

BAKININ GÖZƏLLƏRİ

Sənə doğma şəhərin
Hər yerində rast gəlir.
Bəlkə də nəzərinə
Ya tanış, ya dost gəlir
Bakının gözəlləri.

Gözlərinin giləsi
Qara şanı deyilmi?
Hələ də yazılmamış
Canlı mahnı deyilmi
Bakının gözəlləri?

Məhəbbətdə məğrurdur,
Etibarda düzümlü...
Düşünəndə tənhadır,
İşləyəndə düzümlü,
Bakının gözəlləri.

Min nemət yaratsa da
Sanma ki, işdən doyrur.
Əcnəbi qonaqları
Necə də heyran qoyur
Bakının gözəlləri.

Həm həssas, həm mülayim,
Həm də məlahətlidir.
Öz qadın geyimində
Kişi cəsarətlidir
Bakının gözəlləri.

Demə ki, onlar ancaq
Gözəllər gözəlidir.
Yox! Analar anası
Həyatın təməlidir
Bakının gözəlləri.

Mərd yaşaya-yaşaya
Sabahın sorağında,
Bir nəslə yetişdirir
Mehriban qucağında
Bakının gözəlləri.

Bəs necə! Bağımızda
Ağac da var, bar da var!
Şərim qalsın bir yana,
Sən özün de, harda var
Bakının gözəlləri?

1978.

BAKININ ULDUZLARI

Sahildən dəstə-dəstə
Dənizə səpələnir.
Ləpələnən sularla
Birlikdə ləpələnir
Bakının ulduzları.

Məni "Neft daşları"na
Şəfəq üstə aparır.
Fəhlə ordenidirmi?
İftixarla qabarır
Bakının ulduzları.

“Min bir gecə” dastanı
Şirin nağılsa əgər,
Ondan daha maraqlı
Həqiqət deyil məgər
Bakının ulduzları?

Demə ki, gecəyarı
Mışıl-mışıl uyuyur.
Şəhərin sinəsində
Nə sönür, nə soyuyur
Bakının ulduzları.

Günəş doğana qədər
Sahildə oyaq qalır.
Qanadlanan ilhamın
Yoluna işıq salır
Bakının ulduzları.

Sakinlər yaxşı bilir
Hər ulduzun qədrini.
Sanki Xəzərə yazır
Şeirimizin sətrini
Bakının ulduzları.

Bəli! Nadir yaranmış
Gözəl şəhərimiz tək.
Müqəddəsdir, əzizdir
Tale ölkərimiz tək
Bakının ulduzları.

Haraya getsə insan
Bu ulduzları anır.
Təkcə həyatda deyil,
Könlümüzdə də yanır
Bakının ulduzları...

1978.

BAKIDA BAYRAM AXŞAMI

İstirahət günü. Bahar axşamı.
Yanır göy üzünün milyon fanarı.
Küçələrdən keçən min-min adamı
Bu axşam tutmayır dəniz kənarı.

Sanki bir nöqtəyə dikilir gözlər,
Sevincli baxışlar göydə birləşir.
Dodaqdan-dodağa qonur bu sözlər:
“İndi atılacaq yaylım atəşi”.

Küçədə, gəmidə, bağda, eyvanda
İntizar içində gözləyir hər kəs
Ki, toplar bir yerdə ağız açanda
Necə əzəmətlə gurlayır o səs.

O səslə tanışdır milyonla insan
Qələbə günündən bu günə qədər.
O səsi hər dəfə eşidən zaman
Könlündə bir fərəh duyur hər nəfər.

Bilir ki, bu toplar susdurdu dünən
Faşist toplarının son nərəsini.
Odlə mavi göydə sülh yazıb həməən
Xətərdən qurtardı yer kürəsini.

Xəzər sahilindən bir qədər qıraq
Bir yaşıl eyvan var; tanışdır mənə.
Burda qıvrım saçlı gözəl bir uşaq
Qayğısız oynayır bu axşam yenə.

Totuq əllərilə yapışıb bərk-bərk,
O yıxıb qurduqca oyuncaqları,
Üstünə şəh düşmüş dağ laləsi tək
Qızarır, tərləyir al yanaqları.

İçəri otaqda tanış bir şair
Sülh nəğməsi yazır... Yazır, bəlkə də
Bir ağ göyərçin tək o təzə şeir
Azad dolaşacaq neçə ölkədə.

O yazır... Toplarsa dil açır birdən
Elə bil titrəyir nəhəng binalar.
Bayırdan mis kimi döyülür hərdən
Geniş pəncərələr, büllur aynalar.

Uşaqsa diksinir o güclü səsdən,
Bir həycan içində qalxır ayağa.
O, "filin", "aslanın", "dəvənin" üstdən
Kiçik addımlarla qaçır otağa...

Bilmir fişənglərin səsidir o səs,
Bayram şərəfinə dinir o toplar.
Qızın həyəcanı olsa da əbəs,
Sanır ki, ya dava, ya təhlükə var.

O, dava sözünü, top kəlməsini
İlk öz atasından eşitmiş yalnız.
Davanın özünü, top nərəsini
Bəzi kinolarda görmüşdür o qız.

– Qızım, qorxma, – deyə mehriban ana
Yanına çağırır öz körpəsini.
Lakin qız qayıtmır bir də eyvana,
Sanki heç eşitmir onun səsini.

Ata yazır... yazır... Qız isə birdən
Girir atasının iş otağına...
Körpə quzu kimi atılıb yerdən
Qalxır atasının gen qucağına...

– Ata, top atılır, qorxuram, – deyə
O dinir, ətrafa qulaq da asır.
Ata öz qızını qaldırıb göyə
Gözlərindən öpür, bəğrına basır.

O çıxır eyvana qulağı səsdə,
Qızıyla şəhərə baxmaqdan ötrü.
O açılmış görür Bakının üstə
Güllərdən hörülmüş neçə min çətri.

O baxır şəhərə maraq içində,
Bakını ilk dəfə görürmüş kimi.
Dənizdə neçə min çırağ içində
Qürurla dayanmış bir qatar gəmi.

Toplarsa hər dəfə ağız açanda
Yenə də min çətir açılır göydə...
Min rəngə, min rəngə düşür bir anda
İnsan da, torpaq da, dəniz də, göy də.

Dağ üstdəki parkda yaylım içində
Ağaclar işıqdan hörülmüş sanki.
Neçə min salxımlı şəfəq içində
Daha yaraşlıq görünür Bakı!

Ata deyir: – Qızım, dinlə bir anlıq,
Bayırda nə dava, nə təhlükə var.
Bu müqəddəs bayram, atəşfəşanlıq
Bizə qələbədən qalmış yadigar.

Qızım, sən yox idin hələ dünyada,
Düşdü ağızlara döyüş sorağı.
Bizim mərd igidlər qanlı davada
Köksüylə qorudu ana torpağı.

Bu toplar hücumdan saxladı həməni
Neçə min şəhəri, neçə min kəndi.
Faşist yuvasını dağıdıb dünən
Sülhün keşiyində dayanmış indi.

Hər qonaq gələndə zəfər baharı,
Min nəğmə deyəndə milyonla adam,
Bu toplar başını tutub yuxarı,
Adamtək qürurla dinir o axşam.

Sən hələ uşaqsan... Təhsil alanda
Atəşfəşanlıqlar görərsən yenə.
O vaxt oxuduğun neçə roman da
Həməni qələbədəni danışar sənə.

Uşaq düşməsə də hələlik başa
Atanın dediyi bəzi sözləri,
Nə kiçik ürəyi düşür təlaşa,
Nə də doluxsunur qara gözləri.

O öz atasının gen qucağında
Yaylım atəşinə baxır qıraqdan.
Yumru sifətində, gül dodağında
Bir xoş təbəssüm də gəzir bayaqdan.

İndi top səsini eşidən zaman
Qızıcığaz diksinmir hətta bir kərə.
Sanır ki, havada yanıb qaçısan
Əlvən çiçəklərdir tökülür yerə...

O, hərdən əlini uzadıb bir an
Elə bil istəyir bir çiçək tuta.
Yenə toplar dinir... Yenə asıman
Od çiçəklərini səpir bu yurda...

May, 1954.

YAYLIM ATƏSLƏRİ

Bir bayram axşamıdır,
Bakı bəzənmiş tamam...
Xəzərin sahilində
Gəzir minlərlə adam...
Elə bil Bakı Şərqdə
Gözəllik heykəlidir.
Yox, yox, mən deyərdim ki,
Gözəllər gözəlidir!
Haradasa arabir
Dinir yaylım atəşi.
Aylı-ulduzlu göydə
Yanır yerin günəşi...
Çıraqları sayrısan
Nəhəngdən nəhəng şəhər,
Göydən asılı qalan
Odlu salxıma bənzər.
Yox, yox, Bakı yerdəki
Alov fəvvarəsidir.
Göyə qalxan hər salxım
Könlünün zərrəsidir...
Burda vəfa sınıdır,
Burda peyman bağlanır.
Hər görüş bir ürəkdə
Bir yadigar saxlanır.

Sanma üstdəki məşəl
Qalanın bəzəyidir.
Yox, yox, mərd babaların
Alovlu ürəyidir!
Mən görürəm Bakını
Öz tale aynam kimi.
Mən sevirəm Bakını
İkinci anam kimi.
Düzdür, Xəzərdən əsən
Küləkləri duzludur.
Fəqət isti qucağı
Nə çirkli, nə tozludur.
Deyirəm, əziz Bakı,
Hər bayram axşamında,
Göyün ulduzu qədər
Od yansın ilhamında!
Sənin yaylım atəşin
Daha artıq boy atsın.
Hələ qəflətdə yatan
Şəhərləri oyatsın...
Kim deyər ki, sən ancaq
Küləklər şəhərisən?
Sən uca, sən müqəddəs
Diləklər şəhərisən!
Nemətlərin dünyanı
Dolaşır zaman-zaman...
Sən özün müəllifsən,
Nemətlərin qəhrəman...
Sən ilham çeşməsisən
Nə qədər sənətkara.
Şairə, bəstəkara,
Rəssama, nəğməkara.

Onlar özünü sənə
Borclu sanır hər zaman.
O xoşbəxt borclulardan
Biri də mənəm, inan!

1971.

HƏSƏD

Biz dağüstü parkda... Neçə kəhkəşan
Bakının qoynunda, Xəzərin üstə...
Qızım deyir: – Ata, sanki doğrudan
Göy qızıl pul səpib şəhərin üstə.

Mən şair xəyallı qızıma o dem
Bənzətmən gözəldir, – deyirəm – ancaq
Dünya yaranandan göydən nə kərəm,
Nə də ki, səxavət görmüş bu torpaq.

Tarix danışır ki, yer zaman-zaman
Kor tək qalardı zülmət içində,
O atəş axtaran, o işıq uman
Göyə boylanardı həsrət içində.

Çılğın qəhqəhəylə göy qaqqıldayar,
Yerə xeyli gülər, xeyli baxardı.
Gözlərində bəzən od saqqıldayar,
Bəzən də tənəli yaşlar axardı.

Zaman gəldi, qızım! Birdən başladı
Təbiətdə yürüş, həyatda yürüş;
İnsanın içindən yer də xoşlandı,
Gözünə nur axdı, üzünə gülüş.

Yox, insan zəkası sığmadı yerə,
Göyü nurlatmaqçın göyə də axdı.
Aydın sinəsinə birinci kərə
Yerdən gətirilmiş çələng də taxdı.

Bax, indi güvənib öz qüruruna,
İri gözlərini açmışdır yer də!
O, lal asimanın kasıb nuruna
Həm dənizdə gülür, həm də ki, yerdə.

Havada, quruda, suda alışan
Yerin gözlərinin pəriltisidir.
Nəhəng dəzgahlarda işə qarışan
Yerin gülüşünün şaqqıltısındır.

Binalar havanın neçə qatının
Zirvəsinə qalxmış, vüqarla baxır!
Bu doğma şəhərin şən həyatının
Qədim tarixində yenidir axı.

Göy baxır... Həsəddən yanır... Sən ancaq
Demə o nə odlu, nə də istidir.
O odsuz da yanır. Buludlara bax!
Göyün öz canından çıxan tüstüdür.

Yel əsir... Qarasaç, alagöz gecə
Titrəyən başını qaldırıb əyir.
Sanki hər sözümü o dinlədikcə
– Doğrudur, a şair, bu fikrin, – deyir.

Parkdan ayrılıriq. Arzuları çox,
Gözəl bir zamanın insanı kimi.
Evə qayıdırıq. Göyə vurğun yox,
Yerin, yalnız yerin heyranı kimi.

1959.

QOCALAR

Gəzər asta-asta sahil bağını,
Şirin xəyallara dalar qocalar.
Öz həyat yolunu, cavan çağını
Yada iftixarla salar qocalar.

Qış gedər, sularda buz da açılar,
Min nəğmənin dili sazda açılar.
Bir çiçəyə dönüb yazda açılar,
Payız görünəndə solar qocalar.

Günəş, odlu günəş üfüqdə batar,
Küləklər dayanar, dalğalar yatar.
Uzun söhbətinə şirinlik qatar,
Dəniz qırağında qalar qocalar.

Torpağa bağlayıb öz inamını,
Sahildə salamlar hər axşamını...
Daim öz zövqünü, öz ilhamını
Mahnılı Xəzərdən alar qocalar.

İki sevgilini yanaşı görsə,
Qızın yanağında göz yaşı görsə,
Bir-birindən küsən sirdaşı görsə,
Kövrələr, darıxar, dolar qocalar.

Yaşayar öz ülvi məhəbbətiylə,
Dörd fəslə bənzəyər təbiətiylə...
Həmişə ağıllı məsləhətiylə
Gənclərin dayağı olar qocalar.

1978.

XƏZƏRİN NƏĞMƏSİ

Yenə də bənzəyib ağ ayılara
Dalğalar qatarla gəzər Xəzərdə.
Xəyalım qoşulub qağayılara
Şimala, cənuba süzər Xəzərdə.

Yayda göydən yerə od yağan zaman,
Yerlərdən göylərə buğ qalxan zaman,
Sular sahillərə lal baxan zaman
Şəhər bir sərinlik sezər Xəzərdə.

Gündüz nə zaman ki, gözünü yumar,
Göydən damla-damla yerə nur damar...
Sahil göydən nə od, nə işıq umar,
Suları şəfəqlə bəzər Xəzərdə.

Bayramda su dönər nəğməli neyə...
Yerlər də, göylər də sevinsin deyə,
İşıq salxımları səpilər göyə,
Motorlu qayıqlar üzər Xəzərdə.

Bir az sakitləşər ev, eyvan, küçə,
Nə külək səslənər, nə də ki, sərçə.
Göydən yerə qədər uzanan gecə
Ayı, ulduzları əzər Xəzərdə...

Kim deyir qorxuncdur dənizin yolu?
İyirminci əsrin öz doğma oğlu –
Yaradan ürəyi ilhamla dolu
Buruq həmayılı düzər Xəzərdə.

Baxın, dənizdəki igid insana,
Düzdüyü buruqlar bənzər ormana,
Yağışa, küləyə, qara, tufana
Səhər də, axşam da dözər Xəzərdə.

Qaldırar suları dişinə çovğun,
Qatar dalğa-dalğa döşünə çovğun,
Mat qalar mərdlərin işinə çovğun,
Boz dodaqlarını büzər Xəzərdə.

1972.

LƏPƏLƏR

I

Ləpələr, ey ləpələr!
Gözləri göy ləpələr,
Deyin, bəstəkarmısınız?
Yoxsa nəğməkarmısınız?
Sizin hər anınızın,
Hər sözsüz mahnınızın
Zili də var, bəmi də,
Sevinci də, qəmi də!..

II

Bəzən açıq Xəzərdə,
Su üstəki şəhərdə –
Qara qızıl çıxaran
İgidlərin hər zaman
İşindən, hünərindən,
Hər yeni zəfərindən
O sahilə deyirsiz,
Özünüzü öyürsüz...

III

Bəzən də o sahilə,
Uzun sürən nisgildə
Yaşayan millətlərin,
Ağ günə həsrətlərin
Dərdini, möhnətini,
Andını, niyyətini
Bu taydakı firavan,
Azad, gümrah, mehriban
İnsanlara deyirsiz,
Bu yurda baş əyirsiz!

1960.

QAĞAYILAR

Qağayılar dünyaya
Qayalar üstə gələr.
Qayalar üstə yaşar,
Qayalar üstə ölər.
Gəzər dəniz üstünü
Doğma mahalı kimi.
Bəli, ənginlik sevər
Şair xəyalı kimi...
Deyirlər qağayıya
Güllə atmaq günahdır.
Şüursuz yaransa da
Qağayıya agahdır
Bir az sonra dənizdə
Başlanacaq tufan da.
O zaman qağayılar
Çisəkləyən dumanda
Uçuşar, çığırışar,
Görməsə də uzaqdan,
Yaxınlaşan tufanı
Xəbər verər qabaqcadan.

– 100 –

Arabir suya yatar,
Arabir göyə qalxar.
Dağlar boyda dalğalar
Ayağı altda axar,
Qağayılar çığırışar
İldırım işığında,
Sanki fikrini çəkər
Hər kiçik qayığın da.
Deyirəm olmasa da
Qağayı səsim mənim,
Könlümdə dil açaydı
Qağayı hissəm mənim.
Həyat dalğalarında
Üzəydim qağayıtək,
Yataydım qağayıtək,
Süzəydim qağayıtək...
Tufanın gəlməsini,
Yağışın yağmasını,
Şimşəyin çaxmasını,
Günəşin doğmasını
Qabaqca mən deyəydim
İnsana torpaq üstə.
Yazaydım nəğməsini
Təmiz bir varaq üstə...
Yox! Təbiət carçısı
Olmaq istəmirəm mən.
İnsanlardan kənarda
Qalmaq istəmirəm mən.
Deyirəm hər sabahı
Mən də görə biləydim.
Dünyaya səadətdən
Xəbər verə biləydim...

1972.

– 101 –

XƏZƏRİN ŞÖHRƏTİ

I

Bu gecə dayanmışam
Xəzərin qırağında.
Sanki qara bir məxmər
Açılmış qabağında...
Arxamdasa gecənin
Keşikçisi lampalar.
Soyuqdur. Yağış yağır...
Yerə düşən damlalar
Halələrin altında
Parlayır qıyıq kimi.
Mən qaranlıq dənizə
Baxıram. Yumruq kimi
Ürəyim bərk sıxılır,
Gözümə dəyir birdən
Göyün sakit sularla
Birləşdiyi o yerdən,
Buruqların şarlara
Bənzəyən min işığı,
Bir də ki, neftçilərin
Motorlu bir qayığı...

II

Biri doğma Xəzərə
Dalğalı ümman dedi,
Biri mavi varaqılı
Nəhəng bir dastan dedi.
Biri lal gecələrdə
Yazdı bir simfoniya,
Xəzərdən dedi... Onu
Dinlədi qoca dünya...

Biri də tablo çəkdi
Hüsnünə baxa-baxa...
Ağ taclı göy dalğalar
Döyüşdü əlbəyaxa...
Ağ saçlı sənətkarlar
Xeyli yaratdı. Fəqət
O əsərlər Xəzərə
Nə şan oldu, nə şöhrət...

III

Zaman gəldi. Dənizin
Dəyişdi xəritəsi!
Sırıqlı pəncək geyən
Qorxmaz Bakı fəhləsi
Gah qarda, gah yağışda
Suda saldı buruqlar;
Gecələr dəniz üstə
Yandı iri işıqlar.
Yox, Xəzərin şöhrəti
İndi nə boyalardır,
Nə tablolar, şeirlər,
Nə də simfoniyalardır!
Yox, Xəzərin şöhrəti
Buruqlardır, buruqlar!
Bu şöhrəti daima
O sayrışan işıqlar
Qızıl xətlərlə yazır
Suların sinəsində,
Dəniz də təkrar edir
Onu öz nəğməsində...

Qaynar təlatümlər də,
Qarlı qasırğalar da,
Buluda əl qaldıran
Dağ kimi dalğalar da
Sulardan silə bilmir
O gözəl şeiriyyəti.
Xəzərin buruqlarla
Bir yaranan şöhrəti
Neçə dənizdən keçir,
Neçə sərhəddən aşır;
Dünyanın hər yerində
Əfsanə tək dolaşır!..

Mart, 1950.

MAYAK

Gecənin gözlərindən
Dənizə zülmət yağır.
Nə dan yeri çatlayır,
Nə də al günəş doğur.
Dalğalar arasında
Tək bir mayak alışır.
Dənizdə gəmilərlə
Səssiz-sözsüz danışır.
Qayğı dolu söhbəti
Başdan-başa uğurdur.
Özü yüngül olsa da,
Vəzifəsi ağırdır.
İnsanın ürəyinin
Arzusudur o mayak!
İnsanın taleyinin
Ulduzudur o mayak!

Mayak gözdür! Zamindir
Dənizdə hər izə o.
Zülmətdə cavabdehdir
Min-min nurlu gözə o.
Sükutda dincəlməyir
Gözünü qırpa-qırpa.
Ürəktək tufanda da
Yaşayır çarpa-çarpa...

1984.

GECƏ

Babalar üstün tutub
Öz fikir karvanını,
Gecənin xeyirindən
Səhərin ziyanını.
Ancaq əziz babalar
Bilməyibdir necə də,
Qayğıkeş insan qədər
Cəfakəşdir gecə də!
Gecə sakit uyuyan
Dünyanın beşiyidir.
Vəzifəsi daima
Dincliyin keşiyidir.
Kim deyər, gecə təlaş,
Gecə qorxu deməkdir.
Xeyr! Gecə rahatlıq,
Gecə yuxu deməkdir.
Gecə masalar üstə
Neçə əsər kimidir.
İçə nurla yazılmış
Qara dəftər kimidir.

Gecə istəməz əsla
Nə şər, nə nigaranlıq.
İnsanların dincliyi
Pozula bircə anlıq.
Qəfil güllələr şövə
Qanadını sındıra.
Vaxtsız yanğınlar sərin
Sinəsini yandıra.
O dinləmək istəyər
Körpə mışılısını,
Bulaq şırıltısını,
Yarpaq xışılısını...
Bəli, dili yoxsa da
Dinlik istəyir gecə.
Ulduzlar dünyasının
Oduunu içə-içə
Ürəyində bir ana
Ürəyinin atəşi,
Yerlə göy arasında
Gecə doğur günəşi.
Doğur... Fəqət doğunca
Ağarır qara saçı.
Yerə düşür başından
Milyard daş-qaşlı tacı.
Sonra sevinc içində
Qızarır yanaqları.
– Sabahın xeyir! – deyir
İnsana dodaqları...

1969.

GECƏ MİLİSİ

Axşam doğma şəhər nəğmə səsiylə
Hürküdər havanın toranlığını.
O, yollara dəyən çəkmə səsiylə
Dağıdar gecənin qaranlığını.

O gəzər şəhərdə bir nəsim kimi,
Sonra qulaq asar durduğu yerdən.
Dərin düşüncəli bir həkim kimi
Şəhərin nəbzini yoxlayar hərdən.

Xoşbəxt körpələrin yuxularında
Gecə milisinin öz payı vardır.
Odlu şairlərin duyğularında
İlham payı vardır, söz payı vardır.

Sanki o hamıya dincəlin deyər,
Özü sübhə qədər keşikdə durar.
O yalnız şəhərdə gəzərmə? Xeyr!
Rəssamla yaradar, memarla qurar...

Nəhəng gəmilərə bir dayaq tək
Xəzərin mayağı Xəzərdə yanar.
Gələnə, gedənə bir mayak tək
Gecə milisi də şəhərdə yanar.

Şəhər isinəndə çıraqlarıyla,
Könüllər məhəbbət oduyla qızar.
O narahat gəzər... Ayaqlarıyla
Yollara bir dinlik mahnısı yazar.

Quşlar gətirəndə səhərdən soraq,
Göyün çiyindəki ulduzlar sönər.
Gecə milisinin çiyində ancaq
Parlayan ulduzlar şəfəqə dönər...

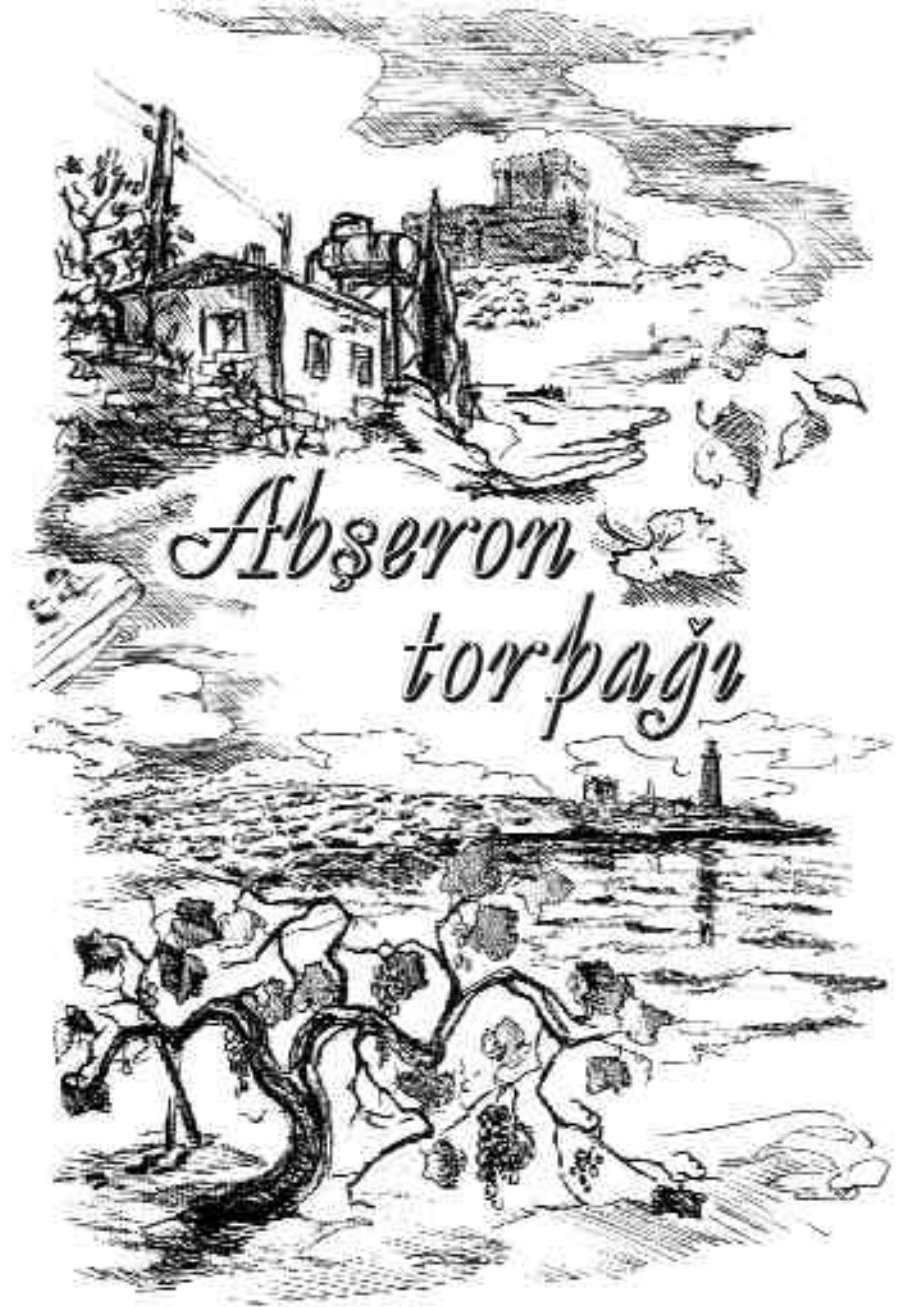
1974.

AYAQ SƏSLƏRİ

Obaşdandır...

Hələ də
Doğma Bakı dincəlidir.
Pəncərəmin dalından
Ayaq səsləri gəlir...
Deməyin insanların
Gəzintisi başlanır.
Bakının ürəyinin
Döyüntüsü başlanır.
Sanmayın o ayaqlar
Boş-boşuna dolanır.
Yox, hərəsi bir işin
Arxasınca yollanır.
O ayaqlar, o səslər
Azəri torpağında
Neçə nemətə dönür
Bakının qucağında...
Yox, o ayaq səsləri
Yatan Şərqə ibrətdir.
Keçmişdən gələcəyə
Addımlayan şöhrətdir!
Yox, o ayaq səsləri
Şəhərin nəğməsidir.
Axşamın nəğməsidir,
Səhərin nəğməsidir...

1966.

ABŞERON

Gəldilər...

Getdilər yorğun karvanlar,
Fəqət bu torpaqda atəş gördülər.
Soyuqdan dişləri donan insanlar
Kiçik çillədə də günəş gördülər...

Dedilər torpağı şordur bir qədər,
Kim deyər bu sözdə mənə dərinidir?
Abşeron torpağı şordursa əgər,
Bəs niyə meyvəsi baldan şirindir?

Abşeron torpağı cavan şairin
Köksündə alışan ürəyə bənzər!
O duyan şairin, yazan şairin
Şeiri dəstə-dəstə çiçəyə bənzər...

Qumlu Abşeronun şöhrəti, axı,
Tək buruqlar deyil!
Həm də bağlardır!
Hər səhər zamanı, hər axşam çağı
Salxımı parlayan göy yarpaqlardır...

Əncir ağacları hasarlar üstə
Ağır başlarını əyir aşağı.
Daşları yosunlu divarlar üstə
Nə isə düşünür Məcnunsayağı...

Siz ey Abşerondan düşüb uzağa,
İstirahət yeri gəzən “qonaqlar”!
Sizi çəkməyirmi ana torpağa,
Bu üzümlü bağlar, əncirli bağlar?

Sahildə qızarda yanağınızı,
Dola yaxanıza Xəzərin mehi,
Yuya çəmənlərdə ayağınızı
Qulağı sırğalı otların şehi...

Bəzən yaxınlıqda olan nemətin
Qədrini bilməyir insan nədəndir?
Daşını biryolluq atın qürbətini,
Abşeron həm gözəl,
həm də Vətəndir!

1967.

QALALAR

Neçə-neçə tufanlı
Döyüşdə doğulubdur.
Babaların alnının
Təriylə yoğrulubdur
Abşeron qalaları.

Yaralı sinəsini
Hücumlara gəribdir.
Nəfəsini od-alov
Arasında dəribdir
Abşeron qalaları.

Elə bil ki, Bakının
Nəhəng “Qız qalası”dır.
İsmətli gözəlliyə
Çələng “Qız qalası”dır
Abşeron qalaları.

Elə bil ki, Təbrizin
Məğrur “Ərk qalası”dır.
Alovlu döyüşlərdə
Cəsur “Ərk qalası”dır
Abşeron qalaları.

Sanma ki, sualınla
Danışıb-dinəsidir.
Yox! Məğrur babaların
Daşlaşmış sinəsidir
Abşeron qalaları.

Abşeronun döşündə
Boz cilidli kitabdır.
Gələcək nəsillərə
Məna dolu xitabdır
Abşeron qalaları.

Ulduzlar dünyasını
Saxlayar dayaq kimi.
Günəşi başı üstə
Qaldırar bayraq kimi
Abşeron qalaları.

Necə də bir-birinə
Yaxındır, mehribandır.
Sanki döyüşdən sonra
Dincələn qəhrəmandır
Abşeron qalaları...

1973.

MƏNZƏRƏ

Yazmayanda yenilik
Axtarıram səfərdə.
Deyirəm yorur məni
Bəlkə doğma şəhərdə
Abşeron mənzərəsi.

Ancaq öz ülfətilə
Məni yoldan saxlayır.
Gah bağlara aparır,
Gah dənizə bağlayır
Abşeron mənzərəsi.

Üzüm salxımı büllür,
Nar çiçəyi alovdur.
Gözəl sənət əsəri
Yaratmağa girovdur
Abşeron mənzərəsi.

Rayihəli zəfəran
Sarı buğda kimidir.
Dünyada ən füsunkar
Yarımada kimidir
Abşeron mənzərəsi.

Gözü üstə yaşadır
İl uzunluğunu baharı.
Ağ papaqlı zanbağı,
Göy paltarlı çınarı
Abşeron mənzərəsi.

Bayramda da, toyda da
Meyvəlidir, çaylıdır.
Baharda da, qışda da
Günəşlidir, aylıdır
Abşeron mənzərəsi.

Neçə kiçik firçaya
Böyük şöhrət deyilmi?
Səttarın tablosunda
Canlı sənət deyilmi
Abşeron mənzərəsi?

Sahillər dalğa-dalğa,
Qayalar çopur-çopur...
Baxıram, qələmimdən
Təzə şeirimə hopur
Abşeron mənzərəsi...

1973.

ABŞERONDA PAYIZ

Qələm gəzən payız öz əllərini
Kimsəsiz bağlarda atır budağa.
Soyuqdan saralan xəzəllərini
Misra-misra səpir şəhli torpağa...

O təzə mövsümün şeirini yazır,
Külək bəstələyir xışiltısıyla.
Düz gələn ləpələr sahildə azır,
Fəraqdan danışır pıçiltısıyla.

Xəzər layla çalır... Bilirsən yerin
Sarı yorğan altda yuxusu gəlir.
Duyursan həm təmiz, həm də ki, sərin
Havadan zəfəran qoxusu gəlir.

Quşlar dimdikləyir neçə ağacda
Tək-tək daldalanmış əncirləri də.
Yellər hamarlayır qumlu yamacda
Yarpaqla örtülmüş ləpirləri də.

Soyuq gəlmişsə də, doğma torpaqdan
Hələ yığılmamış nə qədər nemət.
Axşam bir otaqda yanan çıraqdan
İşığa boyanır hovuzlu həyəət...

Yox! Çıraq deyildir, adamdır yanan,
Dörd yanı qızınır hərərətilə.
Piano dalında ilhamdır yanan
Günəşə bənzəyən təbiətilə.

Yazdıqca Xəzərin həqiqətindən
Nəhəng dalğaları nota salır o.
Dəniz neftçisinin məharətindən
Dalğalar yanında ilham alır o.

Bəstəkar neçə ay “Neft daşları”nda
Tanış fəhlələrlə yaşamış birgə.
Mavi dalğaların ağ başlarında
Bəzən şəfəq görmüş, bəzən də ləkə.

Bilmiş, ağırayaq zəfəri insan
Dalğalar içindən necə keçirir.
Hətta çalxayanda dənizi tufan,
Dalğadan dalğaya gecə keçirir.

Xəzərdə yüksələn hər təzə buruq
Ucaldır insanın zəhmətini də.
Buruqdan buruğa aparır qayıq
Fəhlə əllərinin şöhrətini də.

Sakit otağında yorğun sənətkar
Nəğməyə döndərir qaynar əməyi.
Bilinmir məmnundur, yoxsa intizar,
Bəstəkar xəyalı, şair ürəyi.

O deyir, nə ola körpələr kimi
Ürəklər başında bəslənə nəğməm!
Min simfoniya çalan ləpələr kimi
Geniş salonlarda səslənə nəğməm!..

1988.

BAĞLAR

Odlu Abşeronun çılpaq əynində
Yaşıl bir xələtdir Bakı bağları.
Xeyr! Bu torpağın möhkəm çiynində
İkinci sərvətdir Bakı bağları.

Mavi gözləriylə güləndə Xəzər,
Qayalı sahilə gələndə Xəzər,
Ayaq izlərini siləndə Xəzər,
Sahilə zinətdir Bakı bağları.

Bir yanda dalğalar, bir yanda bağlar...
Yarpaqlar danışar, dalğalar çağlar.
Nə qədər rəssamı yolundan saxlar,
Möhtəşəm sənətdir Bakı bağları.

Göydəki ulduzlar çınqıl kimidir,
Yerdəki axşamlar nağıl kimidir.
Sanma ki, ürəklər qıfıl kimidir,
Dillərdə söhbətdir Bakı bağları.

Hələ üzüm, əncir, badam, nar, püstə...
Sərin kölgə salır qızıl qum üstə.
Dərmansız-davasız sağalır xəstə,
Sirr dolu hikmətdir Bakı bağları.

Yol üstə dayanmış söyüd, şam, vələs...
Göydən od yağanda sərinlər nəfəs.
Sən də havasını udmağa tələs,
Nəhəng bir dəmətdir Bakı bağları.

İnsanlar dolanmır zillət içində,
Xoşbəxt ömür sürür sərvət içində.
Deyirəm nə qədər nemət içində
Ən böyük nemətdir Bakı bağları.

Doğma Azərbaycan! Ey böyük ana!
Bircə budağın da qıymaram sına.
Hələ buruqların qalsın bir yana,
Bakıya şöhrətdir Bakı bağları.

1978.

ABŞERON AXŞAMI

Haçandı Abşerona
Düşmürdü yolum mənim.
Bilmirdim ki, necədir
Od qəlbli ulum mənim.
Abşeronun qızları
Duzludur özü kimi.
Bağbanının üzümü
Şirindir sözü kimi.

Abşeronu çökdükə
Alatoranlı sükut,
Üfüqdə dalğa-dalğa
Alışıb yanır bulud...
Zümrüd çəmən uzanır
Yaşıl qanovuz tək,
Şeh əlvan güllər üstə
Parlayır almaz tək...
Şəfəqlər fəvvarəmi
Ucalır, enir, sınır?
Sanki başımız üstə
Tüstüsüz məşəl yanır...
Günəş al yaylığını
Yellədikcə havada,
Quşlar vida nəğməsi
Oxuduqca yuvada,
Bir gecəlik həsrətdən
Sarıb-solan qürub,
Yanğını təlatümlü
Mavi bir dəniz olub.
Yerdə mavi bir dəniz,
Göydə mavi bir dəniz.
Dənizlər mavilikdə
Əkiz yaranıb, əkiz...
Göy dənizində gözə
Dəymir hələ ulduzlar.
Yer dənizində yanır
Şölə-şölə ulduzlar...
Gözəl olur şölələr
Yola tamam düşəndə,
Günəşli Abşeronu
Aylı axşam düşəndə...

1963.

MEYNƏLƏR

Abşeronun meynələri
Körpə uşaq əlləritək...
Səhər-səhər,
axşam-axşam
Sanki deyir: – qayğımı çək!
Mən də səni sevindirirəm
Ulduz-ulduz üzümümlə,
Qumlar üstə hələ şehi
Qurumamış düzümümlə...
Darıxmayın!

Ay meynələr,
Siz torpağın nemətisiz.
Bərəkətli Abşeronun
Yer üstəki sərvətisiz!
Odur!

Gəldi qoca bağban,
Açdı, iri qayçısını.
Duydu, duydu hamınızın
Ağrısını, acısını...
Nə zamandır o Abşeron
Bağlarının cərrahıdır.
Mən deyərdim o, bəlkə də
Meynələrin allahıdır!
Bəs necə?

O, həyat verir
Sizə daim əlləriylə.
Yalnız belə vidalaşır
Öz ömrünün illəriylə...
Tələsməyin!

Bircə-bircə
Hamınıza baxasıdır.

Ağ saçları elə bil ki,
Xəzərin ağ dalğasıdır.
Ülfəti də,
 baxışı da,
Söhbəti də mehribandır.
O bilir ki, ana vətən
Dünya gəzir nə zamandır.
Neçə-neçə zalda dinir
Şeiri də, mahnısı da!
Abşeronun ağızlarda
Şaqqıldayan şansı da
Sərgilərdə baxanların
Qamaşdırır gözlərini.
Şöhrətiylə tanıtdırır
“Bakı”,
 “şanı” sözlərini...
Bu sözlərdə o ağsaçlı
Bağbanın da adı vardır.
Hər salxımın görkəmində
Ürəyinin odu vardır!

1967.

ŞANILAR

Yay gələndə Xəzərin
Qəlbi də sakitləşir.
Nəğmə deyən, söz qoşan
Təbi də sakitləşir.
Sanki gözlərimizə
Görünməyən ütülər,
Ehtiyatla, nizamla
Mavi suyu ütülər...

Odur bax! Günəş doğur
Yenə də qalxsın deyə.
Xəzərin sinəsinə
Lalələr taxsın deyə...
Odlu kirpiklərini
Neçə yol sıxır günəş.
Sanki üfüqdən deyil,
Dənizdən çıxır günəş.
Sanki başdan-ayağa
Tamam soyulmuş günəş.
Rəngi açılsın deyə
Suda yuyulmuş günəş.
Buzovna qayaları
Gör neçə rəngə çalır!
Daşlar da sahillərə
Kölgə yox, şəfəq salır...
Bağlardakı meynələr
Yeriyir qalxsın deyə.
Yanında neft buruğu
Yüksəlir mavi göyə...
Mən heyranam, doğrusu,
Bu diyarın sirtinə.
Mən baxdıqca anamız
Torpağın hər yerinə,
O daha da, daha da
Genişlənir gözümdə.
Zəhmətkeş insanlara
Neft də verir, üzüm də!
Qızıl qumun üstündə
Üzümlər can dərmanı...
Sanki yarışa girmiş
Ağ şanı, qara şanı...

Parıldayan salxımlar
Körpə quzu boydadır.
Üstü şəhli gilələr
Dan ulduzu boydadır.

1978.

ƏNCİR

Əncirlər ağacın məmələritək...
Yox, yaşıl donunun düymələritək
Düzülüb parlayır budaqlar boyu,
Savalan balıdır hər damcı suyu...
Bir ələ bənzəyən iri yarpaqlar,
Sanki səhər-axşam tarix varaq...
Deyər Abşeronun hekayətindən,
Odundan, suyundan, təbiətindən...
...Babalar bağlarda açdı sabahı,
Əncirə də dedi: "Sarısabahı".
Alnının təriylə bitirdi onu,
Qonaq qabağına gətirdi onu.
Özü də iştahla yedi doyunca,
Zəhmət dünyasında ömrü boyunca
Nə başı ağrıdı, nə də ürəyi,
Nə ümidi söndü, nə də diləyi.
Qədrini bilsə də sarı əncirin,
Sırrını duymadı dərin-dərin.
Sən demə bağların sərvəti əncir,
Töhfəsi, bəzəyi, şöhrəti əncir
Daim bürünsə də sarı köynəyə,
Ən yaxşı dərmanmış xəstə ürəyə!

1966.

ŞEH DAMLALARI

Ayaqyalın dolaşıram bağlar içində,
Göy əlləri şamamalı tağlar içində...
Öz nurunu səxavətlə paylayır günəş,
Şeir deyir könlümdəki bir parça atəş.
Ağaclarda yarpaqları titrətdikcə meh,
Yaşıl telli çəmənlərdə parıldayır şəh...
Saçlarımı dağıtsa da dənizin mehi,
Otlar üstə qurumayır səhərin şəhi...
Ah, bəlkə də vaxtsız ölən mərd insanların
Əlləriylə xariqələr yaradanların,
Nisgil dolu gözləridir hər şəh, hər gilə
Yaşamağın həsrətiylə parlayır elə...

1964.

QUYU

Günortadır. Yer-göy yanır,
Bağ içiylə gedirəm mən.
Başım üstə sağ əlimi
Canlı çətir edirəm mən.
Ağ köynəyim su olsa da,
Susuzluqdan yanır dilim.
Bir qız gəlir quyu üstə,
Kimliyini hardan bilim?
O qız məni qonaq edir
İsti yolda soyuq suya.
Mən içirəm qurtum-qurtum,
Bal ləzzəti duya-duya...
Sanki adi su deyildir,
O dumduru göz yaşıdır.
Abşeronun bir naxışlı
Cama dolmuş daş-qaşdır.

– 123 –

– 122 –

Bu sahillər təkçə şirin
Üzüm-əncir yurdu deyil.
Bəs yeraltı sularının
Tamı şəkər dadı deyil?
O təmiz su içilməyir
Yalnız adi nabat kimi.
Hər damcısı qiymətlidir
Məna dolu həyat kimi...
İnsan onu tunc sinəli
Qayalardan qoparmışdır.
Ot bitməyən, gül açmayan
Sahillərə aparmışdır.
O torpağın cadarlanmış
Həsərətindən yaranmışdır.
Qadir, təmiz, cod əllərin
Zəhmətindən yaranmışdır.
O, mirvari salxımların
Büllurlaşan giləsidir.
O, kəhrəba əncirlərin
Qızıllaşan haləsidir.
Qoy çağlasın Abşeronun
Bu yeraltı bulaqları!
Nemətlərlə naxışlasın
Bərəkətli torpaqları!
Su dirrikdir! Sahillərdə
Bir qarış boz yer qalmasın.
Tək Abşeron haqqındakı
Şeirlərdə su olmasın!

1978.

İSTİLƏRDƏ

Bir zaman yay günəşi
Od tökməmiş dağlara,
Tək atlı qazalaqla
Köçərdilər bağlara...
Sürücü yorğun ata
Nələr,
nələr deyərdi.
Günəş,
yandıran günəş
Təpəsinə döyərdi...
Körpəni tər basardı
Ağ qundağın içində,
Qaşları ağarardı
Toz-torpağın içində...
Bəzən at büdrəyəndə
Yoxuşların birində,
Mürgüləyən qocalar
Diksinərdi yerində...
Gəldi Abşeronun da
Xoş günləri, baharı!
İndi bahar nəfəsli
Elektrik qatarı
Dəmir yollar üstündə
Şığıyır şimşək kimi.
Gecələr lampaları
Sayrışır çiçək kimi.
Maşınla dolu yollar
Sanki güllü kəmərdir.
Bəli!
İndi Abşeron
Yazılmamış əsərdir...

Samurun ağ suları
Aşır dağ,
 keçir təpə,
Abşeronun döşündə
Yığılır ləpə-ləpə...
Xeyr! Xeyr! Yığılır
Müqəddəs arzu kimi...
Odur bax! Ceyranbatan
Uyuyur quzu kimi...
Sonra axır...
 yaxası
Neçə yerdən cırılmış,
Çiçəklərdən yaranan
Düymələri qırılmış,
Torpağın paltarını
Sularıyla çitəyir.
O anası torpağa
Öz borcunu ödəyir!
Bağlara, zəmilərə,
Bostanlara yol salır.
Haçan körpə meşələr
Dərindən nəfəs alır,
Sərinlədir düzlərin
Təngiyən sinəsini,
Torpağın qulağına
Deyir öz nəğməsini...
Örüşləri bəzəyir
Ala naxır, boz sürü,
Kim gəzməz, kim bəyənməz,
Təsvir etməz bu yeri?!

1967.

ÇİMƏRLİKDƏ

Xəzərin qoynunda gəzən ləpələr
Açılır-yumulur ağ yumaq təki.
Nə isə danışır bəzən ləpələr
Şirin pıçıltılı şən uşaq təki.

Ləpələr deyir ki, sahil boyunca
Çiçək basdırılsın, ağac əkilsin.
Axşam sahillərə qədəm qoyunca
Kölgə nə ərisin, nə də çəkilsin.

Qoynunda qarışsın qızıl səhərin
Dəniz nəfəsinə meşə nəfəsi...
Necə gözəl olar ayna Xəzərin
Qırçınlı donunun göy haşiyəsi!

Sonra da qatara düzülənləri
Qumlu sahillərə axışır... Guya,
Sərin kölgəlikdə dincələnləri
Təzədən çimməkçin çağırır suya...

Tək gənclər deyildir, özünü burda
Gümrahdan da gümrah sanır qocalar.
Ləpələrə dikib gözünü burda
Ötən gəncliyini anır qocalar.

Qıçları dolaşan xəstə uşaqlar
Sanki burda atır ilk qədəmini.
Uzaqdan maraqla gələn qonaqlar
Sanki burda tapır öz aləmini.

Tələbə alimdən, şagird ustadan,
Əsgər generaldan seçilmir burda.
Gəlin qayınanadan, oğul atadan,
Həqiqət xəyaldan seçilmir burda.

Bəli! Ata ilə gəzişən övlad
Uzaqdan görünən əkiz kimidir.
Qumların üstündə qaynayan həyat
Dəniz sahilində dəniz kimidir.

Odur dəniz adlı mavi çəmən
Yanında bir dəstə qadın görünür.
Günəş altda yanan neçə bədənin
Biçimi daha da aydın görünür.

O polad rənginə boyanan gözəl
Sanki Rafaelin madonnasıdır.
Sahildə vüqarla dayanan gözəl
Nə qədər ürəyin təmənnasıdır!

Deyirəm qanadlı illər içində
Həm yeni, həm də ki, qədimdir Xəzər.
Deyirəm cəlallı ellər içində
Bir mavi xalatlı həkimdir Xəzər!

1972.

SAHİL

Sanma qarşımızda görünən çəmən,
Kənarında uçan göy tayalardır.
Yox, yox, o dənizdir,
sahildə çimən
Ətəyi yosunlu sıx qayalardır...

Qayalar sahilə sanki insandır,
Üzü çopur-çopur, saçları dümağ...
Qayalar sahilə neçə zamandır
Çimir,
çimir, çimib qurtarmır ancaq.

Sanki zəmanənin hər danlağından
Qayaların üzü çopur-çopurdur.
Nə qədər şimşəyin od şallağından
Yanan,
qaysaqlanan rəngi qonurdur.

Qayalar sakitdir, qayalar nakam,
Bəlkə də peşmandır yarandığına?
Çılpaq sahillərdə hər səhər-axşam
Dəli dalğalarla darandığına...

Qayalar hər zaman durub ayaqda
Düşünür baharda, düşünür qışda –
Zəhmətin timsalı ana torpaqda
Bədbəxt yaranmışdır gərəksiz daş da!

Yox! Döysə də dalğa, dondursa da qar,
Qayalar sahilin yaraşığıdır!
Qranit alnında o izlər ki, var,
Dəmir əsrlərin qırışığıdır...

Qayalar dənizi geyib əyninə
Ətəyinə yığmış milyardla dürrü.
Qayalar əl-ələ, çiyin-çiyinə
Dəniz tufanından saxlamış yeri!

Qayalar daşsa da, qəlbi kövrəkdir,
Sonsuz arzulara bənzər cərgəsi.
Qayalar sussa da, bizə gərəkdir
Qışda dəyanəti, yayda kölgəsi!

Yayın bürküsündə tənqiyən zaman
Aynabəndli otaq, çiçəkli salon,
Qumları üstünə sərən şəh daman
Sahilə axışır bütün Abşeron!

Xoşbəxt körpələrin ağ papaqları
Sahildə ağarır ləpələr kimi.
Görür o nəğməli gül dodaqları,
Qocalar da gülür körpələr kimi.

Urallı mühəndis, sibirli şair
Yuyunur, dincəlir, mahnı oxuyur.
Dəniz, gümrah dəniz dostluğa dair
Gümüş ləpələrdən çələng toxuyur...

Yalçın qayalar da öz kölgəsini
Açır insanlara süfrələr təki.
Çağlayan sular da öz nəğməsini
Nəğmələrə qatır töhfələr təki.

Mən bir qoca gördüm sahil düzündə,
Söhbəti məzəli, ürəyi qəmsiz...
Bir qırıq yox idi o mərd üzündə,
Sanki qırıqları silmişdi dəniz.

Dedim, nədir səni cavan saxlayan?
Ömrü cavanlardan qüdrətə alqış!
Baxdı o mehriban, o sadə insan,
Dedi: – Sən məndən yox, dənizdən soruş!

Mən dinməzəcə baxdım. Fəqət nə gördüm?
Dünyada hər şeydən dəniz təmizdir.
Bəlkə də ən böyük, ən gözəl həkim
Günəşdir, havadır, qumdur, dənizdir!

1969.

QAYALAR

Sanki mavi Xəzərə
Keşik çəkən igiddir.
Gah sakit, gah dalğalı
Neçə əsrə şahiddir
Abşeron qayaları.

Sığınmış nə zamandır
Bu torpağın köksünə.
Xırdaca pıçıltıdan
Az qalar ki, diksinə
Abşeron qayaları.

Hər yadigar yazısı
Qiymətli sətir kimi.
Bir-birinə bağlıdır
Silsilə zəncir kimi
Abşeron qayaları.

Yağış altda, qar altda
Məğrur-məğrur dayanar.
Dənizlə bir uyuyar,
Günəşlə bir oyanar
Abşeron qayaları.

Üstünə hücum çəkən
Dalğaları haçalar.
Boz qanadlı Xəzrini
Sinəsində parçalar
Abşeron qayaları.

Yayda sevgililərə
Sərin sığnacaq olar.
Ay doğanda, sahildə
Nəhəng çilçıraq olar
Abşeron qayaları.

Kim deyər qayaların
Dili yoxdur cahanda?
Sahildə dalğalarla
Oxuyar bir zamanda
Abşeron qayaları.

Sanma ki, təbiətin
Sadəcə əməlidir.
Yox, yox! Mərd babaların
Vüqarlı heykəlidir
Abşeron qayaları.

1974.

XƏZRİ

Abşeronda səhər qalxsa
Günortaya artar xəzri.
Toz-torpaqdan qanad taxsa
Yeri göyə qatar xəzri.

O gətirər soyuqları,
Sanki şişər qoltuqları.
Dənizdəki buruqları
Təməmindən dartar xəzri.

Bu diyarda mənəm deyə,
Hücum çəkər o hər şeyə.
Hikkəsiylə yerə-göyə
Yaman divan tutar xəzri.

– 132 –

Qum dikələr təpə-təpə,
Axıb gedər ləpə-ləpə...
Meynələri səpə-səpə,
Ora-bura atar xəzri.

Bulud gəzər halqa-halqa,
Ulduzlara qalxa-qalxa...
Zavodlardan dalğa-dalğa
Tüstü-duman udar xəzri.

Nə zaman ki, yağış yağar,
Şimşək donlu alqış yağar,
Göydən yerə naxış yağar,
Tamam suya batar xəzri.

Bol su axar arzu kimi,
Bərəkətli ruzu kimi.
Mışıldayan quzu kimi
Dağ dibində yatar xəzri.

Ancaq odlu yay düşəndə,
Başımızı gün deşəndə,
Yer bişəndə, göy bişəndə
Dadımıza çatar xəzri.

1972.

UŞAQLAR

Ayaq açan zamandan
Çağlayan dəniz görər.
Hərərətli günəşi
Dənizlə əkiz görər
Abşeron uşaqları.

– 133 –

Dənizin laylasıyla
Şirin yuxuya dalar...
Günəşin nəfəsiylə
Oyanar, kirpik çalar
Abşeron uşaqları.

Bərəkətli torpağa
Doğduqca heyranlığı,
Ağsaqqal babasından
Öyrənər bağbanlığı
Abşeron uşaqları.

Şitillərlə bəzəyər
Bağların sinəsini.
Sevər nağıl danışan
Mehriban nənəsini
Abşeron uşaqları.

Düşünsə də qabaran
Xəzərin xatasını,
Etiqadla gözləyər
Balıqçı atasını
Abşeron uşaqları.

Deyir baxt ulduzumdur
Dərsdə aldığım qiymət.
Kiçiyə qayğı bəslər,
Böyüyə isə hörmət
Abşeron uşaqları.

Yalçın qaya başında
Görünər çələng kimi.
Dalğanın üzərinə
Atılar pələng kimi
Abşeron uşaqları.

Bu gün adi dalğada
Elə üzməsə hərgah,
Həyatın axınında
Qol-qanad açmaz sabah
Abşeron uşaqları.

1978.

GƏLİNLƏR

Gəzsən də dəyməz gözə
Nə firqun, nə qazalaq.
Təzə maşında köçər
Ər evinə, utancaq
Abşeron gəlinləri.

Sevgisinə andımı
Doğruldar həyatında.
Sevinər, gülər, oynar
Vətənin büsatında
Abşeron gəlinləri.

Sevər öz anasını,
İstər öz atasını.
Duyar qaynanasını,
Anlar qaynatasını
Abşeron gəlinləri.

Bilər övladının da,
Ərinin də yerini.
Məhəbbətlə iş üstə
Yola salar ərini
Abşeron gəlinləri.

Sanma yalnız tarlada
Onlar qatar-qatardır.
Aqronomdur, həkimdir,
Mühəndisdir, memardır
Abşeron gəlinləri.

Döyüş tariximizi
Hörmətlə varaqlayar.
Sözlə deyil, əməklə
Zamanı qabaqlayar
Abşeron gəlinləri.

Bəli! Öz hünərini
Vətənə bağışlayar.
Neçə-neçə uğurlu
Zəfəri alqışlayar
Abşeron gəlinləri.

Həm odlu, həm duzludur
Abşeron torpağı tək.
Həm qaynar, həm təmizdir
Savalan bulağı tək
Abşeron gəlinləri.

1975.

ÇİÇƏKLƏR

Gündüzlər intizarla
Gizli döyüşə çıxar.
Gecələr sevnənlərlə
Yenə görüşə çıxar
Abşeron çiçəkləri.

Sevəni-seviləni
Ülfətlə birləşdirər.
Ürəkdə bir dünyalıq
Baharı yerləşdirər
Abşeron çiçəkləri.

Toyların, mağarların
Yaraşığı sayılar.
Büllur güldən içində
Baş tərəfə qoyular
Abşeron çiçəkləri.

Ataların əlində
Ulduz-ulduz sayrışar.
Doğum evlərindəki
Körpələrə qarışar
Abşeron çiçəkləri.

Səhər zamanı şəfəq
Topasına bənzəyər.
Əmək qəhrəmanının
Yaxasını bəzəyər
Abşeron çiçəkləri.

Gecə ay işığında
Yanar bir çırağ kimi.
Tanış qapını açar
Əziz bir qonaq kimi
Abşeron çiçəkləri.

Xalqlar arasındakı
Birliyə inam deyər.
Qatardan təzə düşmüş
Dostlara salam deyər
Abşeron çiçəkləri.

Könüllərə qardaşlıq
Duyğuları aşılar.
Təyyarə meydanında
Gələnləri qarşılar
Abşeron çiçəkləri.

Neçə-neçə şəhidin
Məzarı qabağında,
Qəhrəmanlıq nəğməsi
Pıçıldar dodağında
Abşeron çiçəkləri.

Soyuqda nə rəngini,
Nə ətrini itirər.
Dünyadan gedənləri
Son mənzilə ötürər
Abşeron çiçəkləri.

1973.

SOVQAT

Neçə-neçə qapını
Fəlakət döyən zaman,
Abşeron igidləri
– Azadlıq! – deyən zaman
Sinəsi güllələrin
Önündə gərilərdi.
Öz isti daxmasından
Sibirə sürülərdi.
Atalar Sibir deyil,
Gedər-gəlməz deyərdi.

– 138 –

Gedən vidalaşardı
Sevgi ilə, yaz ilə.
Sibirdə rastlaşardı
Qar ilə, ayaz ilə.
Bəli,
qrov bağlardı
Arzu dolu sinəsi,
Gələcək həsrətiylə
Gəlib-gedən nəfəsi.
Havada görünərdi
Ömrünün güzgüsütək,
Qaralmış ocağının
Sonuncu tüstüsütək.
Ancaq...
Döyüşərdi ki,
Dəyişdirsin həyatı.
Ümidlə isidərdi
Könlündəki muradı.
İndisə görürəm ki,
Qışın oğlan çağında,
Bahar addımlayanda
Abşeron torpağında,
Gül dolu təyyarələr
Havada qatar-qatar
Abşerondan Sibirə
Bahar aparır, bahar!

1967.

MƏRDƏKAN GÜLLƏRİ

Nizamla səpilib gör neçə adda
Yollara, bağlara, çöllərə güllər!
Tamaşaya gəlsə doğma da, yad da,
Necə də yaraşar əllərə güllər!

– 139 –

Yarpaqlarda xallar zərə oxşayır,
Qönçələrdə şəhlər dürrə oxşayır,
Hələ açılmamış sirrə oxşayır,
Deyir hikmətini yellərə güllər!

Demərəm kimsəsiz çöllərdə gəzə,
Ya da parıltılı tellərdə gəzə.
İstərəm çalışan əllərdə gəzə,
Havada qarışa güllərə güllər!

Qışda da vətəndə bahar yarada,
Torpağa rəngbərəng paltar yarada.
Məhəbbət, ehtiram, ilqar yarada,
Düşə tərənəli dillərə güllər!

Gedə hər mənzilə növraq yerinə,
Həm aran yerinə, həm dağ yerinə.
Mehriban baxışlı qonaq yerinə
Yollana ellərdən ellərə güllər!

1970.

GÜLBECƏRƏN QIZ

Şivəlan gülçülük sovxozunun qızlarına

Yox! Yox! Deməsinlər əllərə zinət
Güllərin gözəldir, gülbecərən qız!
Bəlkə təbəssümlü güllərə zinət
Əllərin gözəldir, gülbecərən qız!

Güllərin özünü ətirləndirən,
Yellərin özünü ətirləndirən,
Əllərin özünü ətirləndirən
Tellərin gözəldir, gülbecərən qız!

– 140 –

Ovcun əlvan-əlvan gövhərlə dolu,
Ürəyin günəşli səhərlə dolu,
Qara gözlərində ülkərlə dolu
Göllərin gözəldir, gülbecərən qız!

Güllərin dililə səndən danışan,
Yellərin dililə səndən danışan,
Əllərin dililə səndən danışan
Çöllərin gözəldir, gülbecərən qız!

Ana torpağı da gül rayihəli,
Doğma ocağı da gül rayihəli,
Zəfər bayrağı da gül rayihəli
Ellərin gözəldir, gülbecərən qız!

Gündüz nəfəsinə qulaq asdığıın,
Gül ətrinə batır gecə yastığıın,
Böyük arzularla qədəm basdığıın
İllərin gözəldir, gülbecərən qız!

1989.

ƏMİRCAN YOLU

Nəğməli Abşeron köklü kamandır,
Çanağı üstündə simdir kəndləri.
Əmircanlıların neçə zamandır
Birdir sevincləri, birdir dərdləri.

Əmircan yarımçıq əsərlər kimi
Yazıla-yazıla qəşəngləşibdir.
İri addımlarla şəhərlər kimi
Nəhənglər yanında nəhəngləşibdir.

– 141 –

Harda sınımayıb qüdrətini o,
İnqilab naminə döyüşməmişdir?
Dünyada öz fəhlə şöhrətini o
Heç nəyə, heç zaman dəyişməmişdir!

Odur yaradanı neçə növrəğin,
Əmək dastanını oxuyur mahal.
O qədim, mehriban, gözəl torpağın
Suyu müqəddəsdir, çörəyi halal!

O gələcək adlı ünvana yazır
Ürəyində doğan min-min arzunu.
Dərin məhəbbətlə bağına basır
Sənətkar oğlunu, alim qızını...

Orda zirvələri yada gətirir
İlhamlı Səttarın sənət rübabı.
Orda ağızları dada gətirir
Əlləri isidən təndir qutabı.

Doğma Əmircanın mehmanı təki
Yaşıl sinəsindən mən də keçmişəm.
Məclisin hörmətli insanı təki
Plov da yemişəm, çay da içmişəm.

Gah yolu dolayıb ayaqlarıma,
Tələsə-tələsə toya gəlmişəm.
Gah da inanmayıb qulaqlarıma,
Yasa, ürəyimdə qaya gəlmişəm.

Yatdığım eyvandan qulaq asmışam
Şor gölün sehrkar pıçılıtısına.
Xəyal aləmində şeir yazmışam
Körpə yarpaqların xışıltısına.

Tez-tez əmircanlı tanışlar məni
Səmimi niyyətlə qonaq çağırır.
Döysə də küləkli yağışlar məni,
Söyüd haraylayır, qovaq çağırır...

1976.

MAŞTAĞA

Mərd insanlar göstərəndə hörmətini
Yoldan keçən dost baxışlı qonağa da,
Doğma Vətən diyarının adətini
Sən yaşayan görəcəksən Maştağada.

Düşəcəksən sorağına ünvanların,
Gedəcəksən könül açan toylarına.
Baxacaqsan yaraşlıq cavanların
Yazda, qışda çinarlaşan boylarına.

Şair Vahid neçə-neçə qəzəliylə
Təntənəli məclislərin qonağıdır.
Qara qaşlı, ala gözlü gözəliylə
Dodaqlarda mahnıların bulağıdır.

Toy bir yana, Maştağa da şöhrətilə
Tərəvətli Abşeronun göyçəyidir.
Sinəsində yetirdiyi nemətilə
Bərəkətli süfrələrin bəzəyidir.

O neməti Rusiyanın ayazında
Masa üstə düzöldükcə boşqab-boşqab,
Soyuq çayın qanadlanan avazında
Yaşıl bahar dilə gəlir rübab-rübab...

Mən duyuram nemət dolu bu torpağın
Həm mehriban, həm füsunkar parçasını.
Mən sevirəm bu cəlalın, bu növrağın
Uşağını, cavanını, qocasını...

1975.

NARDARANDA

Burda sakit dəniz o qədər duru,
O qədər təmizdir, yaşıla çalır.
Qığılıcım kirpikli günəşin nuru
Sulara səpilmiş qızıla çalır.

Dənizin bu yaşıl çəmənini üstə
Sarı mürəkkəbmi dağıdıb kimsə?
Ya dəniz ətirli səməni üstə
Yumurta sarısı axıdıb kimsə?

Yel qalxır... Alışır üfük təndir tək,
Şatırlıq peşəsi tapır dalğalar.
Xaşxaşlı günəşi sarı fətir tək
Qızarmış üfüqə yapır dalğalar.

Şölələnən odlar sozarsın deyə
Soyuq nəfəsilə pələyir dəniz.
Fətir qıpqırmızı qızarsın deyə
Üzünə boz ayran çiləyir dəniz...

Yerdən bir qığılıcım uman səhərdə
Yanmışdır haçandan bəridir günəş.
Çalxanan, bulanana, qızan Xəzərdə
Sanki boş qurğuşun əridir günəş...

Cıdır meydanıdır sanki boz Xəzər,
Saçaqlı dalğalar at yallarındır.
At görünməsə də sahilə qədər
Ağaran köpüklər at nallarındır.

Qədim Nardaranın “pir”iylə dönmüş
Abşeron müqəddəs ziyarətgaha.
Şair dalğaların şeirilə dönmüş
Gül nəfəsli torpaq qüdsiyyətgaha.

Vahid Azərbaycan! Nədir? Baş dilək!
O məqsədə dönür diplomatda da.
Məni bağışlasın Qarabağ gərək,
Abşeron ustadır muğamatda da.

Sanki Nardarana yağışlar kimi
Zirvədən ələnən muğamat hopub.
Gözəl, nadir, əziz naxışlar kimi
Hər qarış torpağa xatirat hopub.

Sanki dəniz üstə düzülüb səfə
İndi dalğalar da muğam oxuyur.
Üzünü söykəyib ağ pullu dəfə
Daha dalğalar yox, ilham oxuyur.

1974.

BUZOVNADA GECƏ

Bahar gecəsidir, mənə səhildə,
Ayın da yuxusu qaçmışdır tamam.
Sanki üstü açıq mavi mənəzildə
Öz qanadlarını açmışdır ilham.

Hava! Neçə-neçə dərddin davası,
Təngimiş ürəyi dağa döndərir.
Bəli! Buzovnanın büllur havası
Yorulmuş adamı çağa döndərir.

Bağlarda oynayan uşaq deyildir,
Dalğalı Xəzərin küləkləridir.
Yollarda boy atan budaq deyildir,
Ağ saçlı bağbanın diləkləridir.

Yerdən ana Ayı əmən qayalar
Sanki kimə isə sirr açasıdır.
İşıq dənizində çimən qayalar
Sanki göydən düşmüş ay parçasıdır.

Sular lövhə-lövhə... Aylı axşamın
Altında möhtəşəm sərgidir Xəzər.
Dünya muzeydirsə, hansı rəssamın
Əsəri gözəldir bu tablo qədər?

Ləpələr özünü insan ləpirli,
Bahar hərərətli quma toxuyur...
Yox! Qartal görkəmli, torpaq hənirli,
Yalçın qayalara nəğmə oxuyur...

1976.

NOVXANIDA GÜNDÜZ

Dənizin ardından qalxanda günəş,
Yayın yuxusundan oyanır bağlar.
Gözü şəhli ota şaxanda günəş,
Gülün keşiyində dayanır bağlar.

Yox! Odlu tellərdən ocaq qalanır,
Narın qum qovrulur qızıl sac üstə.
Təndir çörəyinin ətri dolanır
Ağac başındakı zümrüd tac üstə.

Bağlar Abşeronun ürəyi kimi
Yaşıl damarlardır, nədir meynələr?
İnsanın yaşamaq diləyi kimi
Uzanıb harasa gedir meynələr.

Dünya görmüş ana qalxıb səhərdən,
Plov qazanında doşab bişirir.
Təzə köçən gəlin yaxın şəhərdən
Gələnlə qonağına qutab bişirir.

Yaraşlıqlı qızlar otaq içində
Əncir qurusunu yığır torbaya.
Balıqçı uşaqlar maraq içində
Durub qulaq asır arif babaya.

Dönür soyuq göydə tərli dəvəyə,
Yerdə isti qumu bulud isladır.
Sanki şirin dilli neçə nəvəyə
Nənə mis təstində qovud isladır.

Burda bağdan-bağa gedən cığırda
Qəhrəman Mehdimin ayaq yeri var.
Qayalar başında itən cığırda
İlkin xatirəsi, novbar şeiri var.

O qaya vurğunu öz zamanında
Yüksəkdə gəzərdi xəyallar təkisi.
Bu gün də Bakının bir meydanında
Qayaya qonmuşdur qartallar təkisi.

1976.

BİLGƏH ZƏFƏRANI

Bilgəhin yaxası güllü olsa da,
Döyüşür dənizin tufanı ilə o.
Üzümlü, ənciri bəlli olsa da,
Tanınır zəfəran ünvanı ilə o.

Bəli! Nə zamandır Abşeron özü
Məskəni sayılır zəfəranın da!
Ürəkdən axsa da dodağa sözü,
Susardı tarixin burulğanında.

Zəfəran yerindən qoparılanda
İnsanı heyretə salardı rəngi.
Karvanla uzağa aparılarda
Ancaq sifətlərdə qalardı rəngi.

Daha zəfəran da doğmalaşmışdır,
Nemət o neməti yaradanındır!
Daha zəfəran da nəğmələşmişdir,
Şöhrət o şöhrəti yaradanındır!

Zəfəran qızılı andırmasaydı
Qızillı payızda doğulardımı?
Hər teldə neçə od yandırmasaydı
Soyuğun altında yığılardımı?

O gül həm baxışı, həm ismətilə
Payız gecəsində nağıl kimidir.
Yalnız öz nişanı, öz qiymətilə
Dünya bazarında qızıl kimidir!

Hansı kəşf axtaran, xəyala dalan
Bilməmiş, zəfəran adı deyildir.
İnsan nəzərində dəyəri olan
Təkcə ağızdakı dadı deyildir.

O ətri müqəddəs, teli mehriban
Əzablı dərdlərə məlhəmdir indi.
Deyirəm bəlkə də nadir zəfəran
Sirri açılmamış aləmdir indi.

Bilgəhin yaxası güllü olsa da,
Döyüşür dənizin tufanı ilə o.
Üzümlü, ənciri bəlli olsa da,
Tanınır zəfəran ünvanı ilə o...

1976.

ZƏFƏRAN

İlin son axşamıdır,
Damları döyür külək.
Ancaq hələ eşikdə
Qar yağır çiçək-çiçək...
Külək deyil! Təbiət
Ana torpağı öpür.
Zəfərlə bitən ilin
Başına çiçək səpir.
Axı qaydadır – zəfər
Qazanan insanın da
Başına çiçək yağar
Təntənə meydanında...
Qarıda, pəncərədə
Ulduz-ulduz qrov var.
Süfrədə isti, dadlı,
Zəfəranlı plov var.
Zəfəran qoca Şərqi
Nemətlər nemətidir!
Abşeron torpağının
Qiymətli sərvətidir!

Zəfəran od yurdunun
Oduğun şəfəqidir!
Bayramlarda süfrənin
Hüsnüdür! Rəvnəqidir!
Baxıram süfrədəki
Sayrışan “şəfəqlərə”,
Pəncərədən görünən
Dumanlı üfüqlərə.
Odur bax, Abşeronun
Sevimli bir guşəsi,
Külək altda titrəyir
Körpə zeytun meşəsi...
Deyirəm zəfəranda
Köynək geyə Abşeron,
Qızılı şəfəq sala
Yerdən göyə Abşeron.

1967.

ZEYTUN MEŞƏSİ

Tərəvətli yazda min rəngə çalır
Gözəl meşələrin dilbər guşəsi.
Duyan könuülləri kəməndə salır
Yaşıl Abşeronun zeytun meşəsi.

Tamam isinməmiş soyuq torpaqlar,
Yazsa addımlayır düzdə inamla.
Ağaclar üstəki körpə yarpaqlar
Yazın salamına durur nizamla.

O hələ körpədir, inadkar deyil,
Bilmir ki, haradan başlayır külək.
Nə mövsüm, nə hava günahkar deyil,
Abşeronun özü xoşlayır külək.

– 150 –

Qatara düzülən durnalar kimi
Bir qədər üşüyür zeytun meşəsi.
Kövrəkdən də kövrək aynalar kimi
Dənizin qırılır mavi şüşəsi.

Yağışın altında meşə daranır,
Damcılar büllurdur, yarpaqlar zümrüd!
Yeddidən yuxarı rəngdən yaranır
Üfünün üfünə atdığı şərid.

Hava açılarda bir qız, bir oğlan
Zeytun meşəsində gəzir aramla.
O gənclər şitillər basdıran zaman
Burda qarşılaşmış neçə axşamla.

İkisi də görür indi fərəhlə
Bollu məhsulunu halal əməyin.
De hansı sənətkar, de hansı fəhlə
Meyvəsini dadmaz şirin diləyin?

Zeytun da nemətdir! Ləzzətli nemət!
Gərək bələd ola insan sirtinə.
O qiymətli nemət, şöhrətli nemət
Ölkələrə gedir sovqat yerinə...

İslanmış meşenin soyuq kolunu
İsti əlləriylə tumarlayır qız.
Dərəli-təpəli həyat yolunu
Sərrast addımlarla hamarlayır qız.

Heyranlıqla gülür oğlan da, qız da,
Necə sevinməsin zəhmət adamı?!
Bir vaxtda düşəcək doğma sovxozda
İki gəncin toyu, məhsul bayramı!

1976.

– 151 –

BALAXANI MƏKTƏBİ

Bir köhnə məktəb var Balaxanıda,
Nə yağış uçurub, nə külək əyib.
Bilir Xırdalan da, Suraxanı da,
Burda unudulmaz Sabir dərslər deyib.

Dövrədən gileyli şairin şeiri
Təzadlar meydanı canlı həyatdı.
İnqilab nəfəsli Sabirin şeiri
Məktəbin içində məktəb yaratdı.

Sanma tək şairi bir neçə körə
Fəhlə dərslər aldığı binada gördü.
Yox! Qulaq asdıqca hər təzə şeirə,
Öz yoxsul ömrünü aynada gördü.

Sənətkar çağırış yazdı qələmlə,
Oxuyan fəhlənin dodağı oldu!
Köhnə Balaxanı təzə görkəmlə
Odlu inqilabın ocağı oldu.

İlk dəfə görüşüb arzularıyla
Şeiri su yerinə içdi fəhlələr.
Ustadın düz vuran yazılarıyla
Səngərdən hücumla keçdi fəhlələr.

Göydə ura səsi dalğalananda
Yerdə qızarışdı mazut gölləri.
Döyüş tüstüləri halqalananda
Beynəlmiləl marşı gəzdi çölləri.

Haçandır havadan duman çəkilməmiş,
Ömür tənənədir, əmək iftixar.
Burda neçə-neçə məktəb tikilməmiş,
O məktəb Sabirdən qalır yadigar.

1976.

FATMEYİ DUYĞULARI

Deyirəm ömrünün zینəti olmuş
Fatmeyidən yazım, Rəcəb müəllim!
Şairə qələmin şöhrəti olmuş
Dünyada ən böyük mənəb, müəllim!

Demirəm bu şeirim uğurlu çıxsa
Bir dost sevinciylə alqışla məni.
Deyirəm bu şeirim qüsurlu çıxsa
Bir dost güzəştəylə bağışla məni.

Fatmeyə kitabdır, sənə oxucu,
Elə oxuyursan acgözlüklə sən.
Hər sətiri çağlayan çaydan axıçı,
İçirsən həm mərdlik, həm düzlüklə sən.

Mənə itirmişəm doğma elimi
İndi bir qonağam sənə yurdunda.
Tufanlı döyüşdə donan elimi
İsitmək istəyirəm ürək odunda!

Babalar necəymiş? Tunc dirəklər tək!
Dolub-boşalmış sözlü ürəyi...
Pirlər çoxalsa da göbələklər tək,
Müqəddəs sanarmış halal çörəyi!

Qarlı tufanlarda oyaq qalmağı
Bir dəhşət sananda göz döyən ölkər,
Qayalı sahilə laylay çalmağı
Həlim nənələrdən öyrənmiş Xəzər.

Ətriylə bürüyüb qumlu düzləri
Güllər açmasa da çətirlər kimi,
Sahildə Dadaşın* ayaq izləri
Durur hikmət dolu sətirlər kimi.

Sən müəllim oldun! Müdrik dünyada
Müəllimdən ulvi bir kəlmə varmı?
Ləzzəti özündən böyük dünyada
Həyatdan da gözəl bir nəğmə varmı?

Neçə-neçə nəslə böyük inamla
Həyat nəğməsini sən öyrətdin, sən!
Şair olmasan da odlu ilhamla,
Təpədən-dırnağa şeiriyyətdin sən!

İndi də eləsən! İşsiz qalınca
– Bir iş görüm! – deyir yenə qələmin.
Zəhmət dünyasında şöhrət dalınca
Şöhrət gətirəcək sənə qələmin.

İstiqbal nəğməli Xəzərin üstdə
Ulduzlar sönəndə sonsuzlar təki,
Hər şagird nəfəsli dəftərin üstdə
Gözlərin alışır ulduzlar təki...

Sanma qatar-qatar coşan dalğalar
Mübariz Xəzərin su dünyasıdır.
Yox! Qədim sahili aşan dalğalar
Qaranın** “Üçüncü simfoniya”sıdır.

* Dadaş Bünyadzadə
** Qara Qarayev

Bəlkə gur dalğalar rübablar kimi
“Leyli və Məcnun”un özündən qopub?
Suyun buz canına əzablar kimi
Məcnunun son: – Leyli! – fəryadı hopub?

Sahildə Ələsgər* “Vaqif”ə dönüb
Yaman gileylənmiş öz zamanından.
Dalğalar zərifdən-zərifə dönüb
İnilti qoparmış öz kamanından...

Dalğalar qayaya çaldıqca caynaq,
Qranit olsa da qaya yeyilər.
Yox! Kədər yükünün altında ancaq
Bu boyda dünyanın çiyini əyilər.

Məmmədəli** duyub bu həqiqəti
Gülüş səpələmiş qəmli sahilə.
Həyatın ilk odu, ilk hərarəti
Günəş qonaq gəlmiş nəmli sahilə.

Yanıb hanaların kilimlərində
Büllur salxımlarda ballanıb günəş.
Çil-çil qarpızların dilimlərində
Daha da şiddətlə allanıb Günəş.

Zəhmət adamının küləklər döyən
Yuxusuz gözünə çevrilib o da.
Kəhrəba ənciri əyninə geyən
Abşeron gözünə çevrilib o da!

1989.

* Ələsgər Ələkbərov
** Məmmədəli Vəlixanlı

CORAT

Abşeron od canlı nigardır desəm,
Boynunda mirvari sənsən, ay Corat!
Təravət timsalı bahardır desəm,
Şeiriyət diyarı sənsən, ay Corat!

Gözəl növrağının mənalı sətri
Hansı sənətkarın dastanındadır?
Bir vaxt yetirdiyin qovunun ətri
Hələ neçə-neçə bostanındadır...

Pəncərə dalından baxan gecədə
Masanın üstünü bəzəyərdi o.
Ulduzlarla dolu çini nimçədə
Dilimlənmiş aya bənzəyərdi o.

Alın təri içən halal bəhərin
Ürək toxtayardı şirinliyindən.
Damcı-damcı axan büllur şəkərin
Dodaq çatlayardı şirinliyindən.

Torpaq o torpaqdır, ülfət o ülfət,
Hanı o qovunun coratlı dostum?
Qonaqlı evimə gəlsin o nemət,
Ləzzətini dadım, iyini udum...

Üzüm çardağının kəhkəşanında
Salxıma düzülən ulduzlar iri.
Mehmana açılan dəstərxanında
Nadir qovununun boş qalıb yeri..

1976.

HÖVSAN

Hövsana gəlmişəm... Yolda bayaqdan
Sürəti azaltmış maşın sayğacı.
Sanki salamlayır məni uzaqdan
Yaşıl əllərilə əncir ağacı...

Bəlkə çətri enli, boyu gödərək
Haçansa qalxıbdır xırda tum üstə.
Sanki zümrüd taclı nəhəng göbələk
Tək-tənha bitibdir sarı qum üstə.

Hövsanın soğanı əziz nemətdir,
Onsuz dada gəlməz yarpaq dolması.
Necə ki, vətəndə gözəl sərvətdir
Lənkəran limonu, Quba alması.

Keçmişdə düşsəydi yolum Hövsana
Bəlkə rast gələrdim neçə avama.
Höcət qızıışanda insan insana
Deyərdi keyfimə soğan doğrama.

O sözlər köhnəlmiş! İndi Hövsanda
Acı soğanda da şirin ləzzət var!
Fərəh özbaşına gəlmir cahanda,
Fərəhi gətirən halal zəhmət var!

Örüşdə sayrışır şehli çiçəklər,
Ney səsi altında naxır otlayır.
Yelini sallanan gümrah inəklər
Yaraşlıq kəndə baxır, otlayır...

Hövsanın mehriban adamlarına
Məhəbbət, qüdsiyyət, şöhrət yaraşır.
Ulduzlarla gələn axşamlarına
Ətirli südünün rəngi qarışır.

Yaradan insanın Vətən yanında
Təbəssümlü üzü ağdır süd kimi.
Bir atəş yandıqca qaynar qanında,
Qarlı zirvələri aşır səd kimi.

Alında üst-üstə düşən qırıqlar
Ömür zirvəsinin pillələridir.
Gözlərdə qürurla yanan baxışlar
Alovlu ürəyin şölələridir.

Sevimli analar zəhmətlə dolu
Uzun yol keçsə də cavan yaşında,
Gecələr yatmayır, hikmətlə dolu
Laylalar oxuyur beşik başında.

Sözləri şəkərə bələnən layla
Daha şirin olur qaymaq dodaqda.
Hövsan südü içən hər gümrah bala
Bir ay parçasına dönür qundaqda.

Halal zəhmətiylə, şən dövrəniylə
Abaddır, xoşbəxtdir, məğrurdur Hövsan.
İndi öz südüylə, öz soğanıyla
Özündən uzaqda məşhurdur Hövsan.

1976.

SƏMƏNİ

Havada telləri yaşıl səmənim
Körpə zəmilərin bir parçasıdır!
Torpaqda kökləri qızıl səmənim
Günəşli baharın ilk xonçasıdır!

– 158 –

Şair ürəyimdə soyuq ruzgarı
Odlu göz yaşıyla dağlayır şamlar...
Xeyr! Qarşısında görüb baharı,
Daha sevincindən ağlayır şamlar...

Sanki al köynəkdə yanan lalələr
Göy saçlı çəmənini alıb araya.
Qırmızı, çəhrayı, yaşıl halələr
Qrovlu telləri odla daraya.

Kimsənin qəlbinə dəyməyən atam
Zəhməti yoraraq xətrinə dəymiş.
Başını heç nəyə əyməyən atam
Tək halal çörəyin önündə əymiş!

Buz nəfəsli qışı dinləyən anam
Hərərətlə dolu şeir istəmiş.
Ehtiyac içində inləyən anam
Bərəkət istəmiş, xeyir istəmiş!

O demiş mehriban təbiətimlə
Səadətə çatdır məni, səmənim!
Bahar təbəssümlü məhəbbətimlə
Hər il göyərdərəm səni, səmənim!

Onu öz sevgilim göyərdir indi,
Zümrüd cəlalını həvəslə süzür...
Şamı, paxlavanı, qoğalı, qəndi
Yaşıl işığında xonçaya düzür...

Deyirəm ömür də şirin olaydı,
Yanı səmənili şirniyyat kimi.
Hər günün mənası dərin olaydı,
Ürəkdə qalaydı xatirat kimi...

1978.

– 159 –

SƏRÇƏLƏR

Qumlu Abşeronu döyəndə külək,
Damlardan damlara süzər sərcələr.
Arabir dəstəylə, arabir tək-tək
Bir dən həsrətiylə gəzər sərcələr.

Payız gələn zaman neçə quş köçər,
Durna yer axtarar, qaranquş köçər,
Buzlu əsasıyla qarlı qış köçər,
Sanma yolu-yola düzər sərcələr.

Nə yaylağa köçər, nə də arana,
Nə dumana batar, nə də torana,
Payızda çisəyə, qışda borana,
Yayda hərarətə dözər sərcələr.

Dolanar bozumtul çöllərin üstə,
Dövrəsi mazutlu göllərin üstə,
Küləkdən titrəyən tellərin üstə
Təsbeh dənəsinə bənzər sərcələr.

Sanma dolanmağı səfali olar,
Bəzən güzəranı cəfali olar,
Fəqət öz yurduna vəfali olar,
Nə qaçar, nə də ki, bezər sərcələr.

Qar yağar. Elə bil göy yerə dəyər,
Sən soyuq eyvana dən səpsən əyər,
Getməz, quyruğunu qar üstə döyər,
Səndə mehribanlıq sezər sərcələr.

1970.

VİCDAN NƏDİR?

Biri mənə söylədi ki, şairsən sən,
Danış görüm, bu dünyada vicdan nədir?
Hər məclisdə elə vicdan deyirsən sən,
Yazdıqların vicdan deyə fəryad edir.

Dedim qafil, bu həyatın qucağında
Vicdan ki var, nə dövlətdir, nə yeməkdir.
Yox! O sənin öz xalqının qabağında
Öz borcunu şərəf ilə ödəməkdir!

1964.

KİŞİ

Kişiyə ona görə
Kişi söyləyirlər ki,
Kişiyə ona görə
Qibtə eləyirlər ki,
Neçə-neçə şimşəyi
Buludunda gizlədir.
Neçə-neçə tufanı
Sükutunda gizlədir.
Sözü olanda ancaq
Öz məqamında deyir.
O tələsmir, gecikmir,
Düz məqamında deyir.

1989.

İKİ KİŞİ

Bir kişi bir gözələ
Heyran-heyran baxırdı.
Alışan gözlərində
Sanki şimşək çaxırdı.
Gözəlin yanındasa
Bir kiçik kişi vardı.
O kişi öz oğluydu,
Ömür bağında bardı.
Gözəl elə gözəldi,
Bəlkə də yoxdu tayı.
Allah da tək yaradıb
Həm Günəşi, həm Ayı.
Onunçun böyük kişi
Hələ də usanmayıb,
Kiçik kişidən bir an
Çəkinib-utanmayıb
O ecazkar gözələ
Yenə, yenə baxırdı.
Könlünə köçürməkçin
Dönə-dönə baxırdı.
Kiçik kişi sürəkli
Baxışdan usanırdı.
Daha böyük kişinin
Yerinə utanırdı.
O naməhrəm kişiye
Deyə bilmirdi amma,
Niyə elə baxırsan
Mənim gözəl anama?

1987.

QEYBƏT

Qeybət kişilərə yaraşmayır, yox,
O hələ qədimdən arvad işidir.
Əfsus, kişilər də hər söhbətdən çox,
İndi bir-birindən qeybət eşidir.

Ancaq bu qeybətlər insandan deyil,
Dövrəndən danışır, bəli, dövrəndən.
Tədbirdən, qayğıdan, imkandan deyil,
Nöqsandan danışır, bəli, nöqsandan.

Dəhşətdir sevincin sevincə həsrət
Qapını döyməyə vaxtı olmaya.
Sən baxta sığınıb qalasan... Fəqət
Baxtın özünün də baxtı olmaya.

Yolların zəhmmini dərinəndən duyub,
Dəmir çarıq geyə, çarıq, kişilər.
Təəssüf içində özünü qoyub,
Baxta baxt axtara yazıq kişilər.

İşə bax! Alovla döyüşən kəslər
İndi közüne də minnət eləyir.
Dövrəni cürətlə dəyişən kəslər
Dövrənin hökmündən qeybət eləyir.

Nağıllar tükənir... Şikayət dolu
Söhbətlər qurtara bilmir ki, bilmir.
Ömürlər tükənir... Məzəmmət dolu
Qeybətlər qurtara bilmir ki, bilmir.

Vay ondan mövqeyi itə insanın,
Arzusu “bəlkə”yə dönə güman tək.
Dövrən kişinin yox, kişi dövrənin
Əlinə göz dikə bir şey uman tək.

Yox! Yox! Axarını dəyişsin dövrən,
Allah da xeyirxah deyir duaya.
Kişilər dövrəndən danışan zaman
Qeybəti çevirsin xeyir-duaya...

1992.

GİLEY

Müdrüklər də, avamlar da
Gəlib-gedib bu dünyadan.
Varlılar da, yoxsullar da
Giley edib bu dünyadan.

Biri deyib taleləri
Düşünməkdən yorulmuşam.
Biri deyib axı niyə
Cəhalətdən yağrulmuşam.

Biri deyib tez gedirəm,
Hələ kefdən doymamışam.
Biri deyib güzəranda
Kef nədir? Heç duymamışam.

1992.

İKİ ÖMÜR

İkisi də gənc idi,
Doymamışdı həyatdan.
Gənc oldu, qoca oldu,
Kim doymuş kainatdan?

İkisi də döyüşdü
Azadlığın yolunda.
Qəmi var, sevinci var
Məsləkin də, yolun da!..
İkisi də bir gecə –
Ələ keçdi...

Nə etmək!

Bir yanda durdu ölüm,
Bir yanda durdu məslək...
Birin bədəninə
Şallaq dəydiyi zaman,
Yumşaldı bədəni də,
İradəsi də, aman!
O sandıqca özünü
Bir məngənə içində,
Məsləkini görmədi
Bir təntənə içində.
Məsləkin hesabına
Uzadı öz ömrünü.
Yox, o satıldı...

Tamam

Qısaltdı öz ömrünü.
Qaldı milyon adamdan
Nifrət də duya-duya,
Qəzəb də duya-duya,
Lənət də duya-duya.
Birin bədəninə
Şallaq dəydiyi zaman,
Bərkidi bədəni də,
İradəsi də yaman.
Ömrünün hesabına
Məsləkini yaşatdı.
Yox, yox, məsləki ilə
Öz ömrünü uzatdı.

Getdi...

Milyon ürəkdə
Məhəbbət də qazandı,
Qüdsiyyət də qazandı,
Ülviyyət də qazandı...

1964.

ŞAİR

Şairin dostunu ölüm apardı,
O da addımladı qəbristanadək.
Sinəsi neçə yol endi, qabardı,
Ah çəkdi, ağladı yorulanadək...

Qaranlıq ağzını ayırdı məzar,
Bir dost yer üzündən gedəsi oldu.
Soyuq bir baş daşı,
daima qaynar
Bir insan ömrünün nidası oldu!

Şair evə gəldi...

Bir həftə tamam
Gözlərində yandı könlünün odu.
Narahat şairi sakit bir axşam
Toyuna çağırdı başqa bir dostu.

Dost dostdur!

Dostları ayırmaq olmaz,
Hər zaman gərəkdir köməyi dostun.
İstərsə toy olsun, istərsə də yas,
Sözünü deyəcək ürəyi dostun.

O qalxdı ayağa, yollandı toya,
Tarın nəfəsilə məclis qızıxdı.
O hansı adamdır şadlıqdan doya,
Ürəklər çağladı, gözlər qımıxdı...

Aşıq da söz açdı öz dünyasından,
Səs gah bəmə endi, gah zilə çıxdı.
Şair də batdığı qəm dəryasından
Sanki üzə-üzə sahilə çıxdı.

Kölgəli könlündən boylandı səhər,
Güldü də günəşin baxışı kimi.
Tutqun sifətində düyünlü kədər
Açıldı paltarın qırışı kimi...

Bəli!

Neçə nəğmə toyu bəzədi,
Təntənə önündə kiridi kədər.
Yazqabağı düşən qara bənzədi,
Fərəhin içində əridi kədər!

De, fərəh deyilmi insanın payı,
Ürək yaradarmı açıq olmasa?!
Dünya yaşayarmı, fərəhin sayı
Kədərindən artıq olmasa?

Şair yola düşdü öz mənzilinə,
Sanki ayı doğmuş axşamla getdi.
Kədərdən pərdəli söz mənzilinə
Fərəhlə, arzuyla, nizamla getdi.

1967.

İKİ DOST

Sənətdə mahirdi iki dost adam,
Birisi şairdi, birisi rəssam...
Şairin qadını xeyli gözəldi,
Bir lirik qoşmaydı, canlı qəzəldi.
Yox! Yox! Yazılmamış böyük dastandı,
Nadir incilərlə dolu ümmandı!
Sevən nəğməkar ayla bir axşam,
Sənətdən ilhamla söz açan rəssam,
Dedi ki, qardaşım, istəyirsən sən,
Ömür yoldaşının surətini mən,
Kətanda, qumaşda, varaqda çəkim,
Şüşədə, dəmirdə, yarpaqda çəkim...
Şair təbəssümlə dedi ki, sənət
Gah hikmət doğurur, gah da ki, həsrət.
Harda çəkirsən, çək, sənətkar kimi,
Uca sənətinə minnətdar kimi,
Qarşında səcdəylə əyilər başım,
Təkcə ürəyində çəkmə, qardaşım!

1993.

BİLMƏZSƏN

Sən mənə arabilir “dost” demə nahaq,
Neyləsən könlümə qona bilməzsən.
Dost dostun yolunda sına da, ancaq
Sən mənim yolumda sına bilməzsən.

Başqasını tapsan, atarsan məni,
Özgə adamlara qatarsan məni,
Kim bilir, bəlkə də satarsan məni,
Özünə bir sirdaş sana bilməzsən.

Məclisdə söhbətə qarışanda sən,
Düz sözü deməzsən danışanda sən,
Axı, yerli-yersiz qızıqanda sən,
Qardaş tanımazsan, ana bilməzsən.

Səndən su içməyəm bulaq olsan da,
Havanı udmaram yaylaq olsan da,
Bir odlu-alovlu ocaq olsan da,
Sən mənim dərdimə yana bilməzsən.

Demirəm qapalı sırım var mənim,
Keyr, kitab-kitab şeirim var mənim...
Minlərlə ürəkdə yerim var mənim,
Sənsə o hikməti qana bilməzsən.

Mən sənət yolunda həvəskar kimi...
Saçımı ağartdım nəğməkar kimi.
Məni bir zəhmətkeş sənətkar kimi
Danmaq istəsən də, dana bilməzsən.

1974.

O MƏNİ DUYMUŞDU...

De, niyə haçandır gəlməyir səsin,
Yoxsa soyumuşdur şeirə həvəsin?
Nə vaxtdır yazmırsan bilmirəm nədən,
Təzə bir şeirini görməmişəm mən.
Bəlkə tükənmişdir sözlərin tamam,
Bəlkə qurumuşdur könlündə ilham,
Bəlkə mövzu yoxdur, bəlkə çətindi,
Bəlkə sənətini sevmirsən indi?

Eh, insan sinəsi xəznədir məyər?
Axı kim hər dəfə təzə söz deyər?
Bəlkə də yormuşdur səni bu sənət,
Dəyişdir, nə olar, insana səhhət,
Bir də şən güzəran gərəkdir ancaq.
Yoxsa ki, nə sənət, nə şeir yazmaq...

Mənə belə dedi tanış bir adam,
Özü bir alimcik, sözləri əvam.
– Yox – dedim – “gözəl dost” sən yanılırsan.
Yerləri, göyləri dondursa zaman,
İlhamımın odu soyumaz yenə.
Həyat başdan-başa ilhamdır mənə!
Bəlkə bəzisinin görməyir gözü,
Söylə, baxdığımız həyatın özü
Daim mövzularla dolu deyilmi?
Şair öz əsrinin oğlu deyilmi?
Yox, nə sənətimdən yorulmuşam mən,
Nə başqa peşəyə vurulmuşam mən.
Məqsədim nə qazanc, nə də şöhrətdir.
Yox! Ana yurduma yalnız xidmətdir!
Mən baxıb o yurdun ağır halına,
Könülsüz gəlmədim sənət yoluna.
Bəziləri kimi susam, usanam,
Təzədən doğsaydı məni öz anam,
Yenə də, yenə də şair olardım,
Yalnız bu torpaqdan ilham alardım!
Bəli! Düz demirsən, düşünsən dərin,
Bil ki, qələm çalan hər bir şairin
Söhbəti, gülüşü, məhəbbəti də,
Andı da, nitqi də, vəsiyyəti də
Şeir olmalıdır, gözəl bir şeir!
Şeirsiz şairin mənası nədir?

Əgər tapdandısa yerdə haqqımız,
Şeiri, sənəti sevən xalqımız
Sabahla yaşadı, yalnız sabahla!
O bəzən silahsız, bəzən silahla
Düşmənlə döyüşdü, azadlıq dedi.
Odu ayaqladı, alovu yedi...
Mən qələm götürdüm silah yerinə,
Baxmadım zəhmətə, alın tərinə,
Yazdım. Pəncərəmi döydü qar, sazaq...
Nə edim, əlimdən bu gəldi ancaq.
Bildim ki, ən kiçik sənətkarı da,
Şairi, memarı, bəstəkarı da
Sevir, əzizləyir, oxşayır vətən.
(Bunun mənasını duymaz hər yetən!)
Bil ki, mənim ömrüm, mənim həyatım,
Əsərim, səhhətim, müqəddəratım
Nə öz sevgilimin, nə də mənimdir,
O partiyamındır, vətənimindir!
Rəhbərim, ümidim, köməyim, arxam
Doğma partiyamdır, doğma partiyam!
O məni böyütdü öz sırasında,
Xalq şair çağırırdı öz arasında.
Qələm çalmışamsa hər səhər-axşam,
Mən o etimadı doğrultmamışam.
Bunun şahidisən hətta özün də,
Mənim ilk sözüm də, axır sözüm də
Bir vətən eşqidir, bir də sədaqət,
Vətənsiz nə söz var, nə də ki, sənət!
Xeyr! Tükənməmiş söhbətim, nəğməm,
Təzə nəğmələrlə doludur sinəm.
Hələ yazmamışam mindən birini,
Mən hələ sənətin dərin sirrini
İndi öyrənirəm həvəskar kimi,
Səadət carçısı nəğməkar kimi.

Hələ indən belə öz hünərimi,
Öz ürək odumu, alın tərimi,
Arzumu, təbimi, istedadımı,
Sinəmə sığmayan ehsasatımı
Qatıb şeirimizin hər misrasına,
Sənət ordusunun söz dünyasına
Təzə nəğmələrlə gələcəyəm mən,
Ölsəm də şair tək öləcəyəm mən!
Dostum sözlərimi dinləyən tək,
Payız havası tək bozardı rəngi.
Gördüm ki, hirsindən əsir dodağı,
Özü dayansa da lakin ayağı
Qaçaqdır. O mənə qıyqacı baxdı,
Elə bil başından duman da qalxdı.
Mənə nə əl verdi, nə də ki, dindi,
(Ehtiyac yox idi dinməyə indi.)
O lal adam kimi düzəldi yola,
Getdi, bir dəfə də baxmadı dala.
O gözdən itməkçin tez döndü tini,
Mən onu duymuşdum, o da ki, məni!

1956.

ŞÖHRƏT DÜŞKÜNÜ

O şairdi... Yazırdı...
Sənətini sevirdi.
Səhv elədim deyəsən,
Şöhrətini sevirdi.

Bəlası da dünyada
Şöhrət bəlası idi.
Nə görsəydi birində,
O da alası idi.

Gəldi təzə mebellər,
Gəldi büllur çıraqlar,
Gəldi əlvən xalılar,
Gəldi... Güldü otaqlar.

Maşın da aldı... Sandı
Maşın qiymət deməkdir,
Maşın hörmət deməkdir,
Maşın şöhrət deməkdir...

Ürəyində artdıqca
Şöhrətin hərarəti,
Yazdığı əsərlərin
Azaldı təravəti.

Son zamanda şairin
Deyən, halı ağırdı.
Bir tənqidçi dostunu
Axşam evə çağırırdı.

İkisi yedi, içdi
Bir süfrənin başında.
Sonra o tənqidçini
Dolandırdı maşında...

Dedi mənim haqqımda
Yazılmayırsa haçandır.
Bir şey yaz mənə dair,
Gözdən salma, amandır!

O da yazdı... Şairin
Təbiəti gözəldir,
Ünsiyyəti gözəldir,
Səxavəti gözəldir...

Yazmadı ki, şairin
Əsəri nə təhərdir.
Yazmadı ki, dilinin
Kəsəri nə təhərdir.

Oxudular... Xətlərin
Hərəsi qara şərid...
Sonra dodaq büzdülər,
Nə təhlil var, nə tənqid.

Nə qəzetin malıdır,
Nə sənətin malıdır.
Yox, şairin tərifli
Tərcümeyi-halıdır!

1965.

FAYDASIZ TƏŞƏBBÜSLƏR

Kiçik böyüsün deyə,
Yanar həsrət içində.
Böyüyün ətəyindən
Tutar minnət içində.
Ancaq kiçik böyüməz,
Yenə də kiçik qalar.
Ürəyində böyükdən
Məmnun yox, incik qalar.
Unudar ki, ətək də
Yüksəkliyə heyrandır.
Zirvənin ayağına
Düşüb qalmış haçandır.

Zirvənin ayağından
Dörd əlli tutur ətək.
Zirvə olmaq xətrinə
Hər şeyi udur ətək.
Yenə də aşağıda
Ətək olaraq qalır.
Zirvə təmənnasıyla
Yaşa dolaraq qalır.

1969.

ZİRVƏDƏN BAXAN ŞÖHRƏT

– Mən bülluram! – deyə hər səhər-axşam
Zirvədən ətəyə baxır şöhrət də.
Büllurdan gözləri qamaşan adam
Qıymayır həyatı keçə həsrətdə.

Özünü büllurla öyən zirvəyə
O gözü qamaşa-qamaşa qalxır.
Bulud karvanına dəyən zirvəyə
O göyə dırmaşa-dırmaşa qalxır.

Sonra o nə görür maraq içində?
Büllur yox, buz imiş şöhrət zirvədə.
Sonra o nə duyur sazaq içində?
Əsl yox, süniymiş zinət zirvədə.

1977.

ALQIŞ

– O şeir oxuyurdu, hər iki qolu
Qalxırdı, enirdi şeirə “yaraşlıq”.
Elə bil səhnədən o, döşü dolu
Göyə uçacaqdı kürsü qarışıq...

– 176 –

Arabir susurdu rıqqət içində,
Ariq sifətində artırdı qırıq.
Salona baxırdı heyret içində,
Alqış gözləyirdi deyəsən, alqış.

– Alqış yaxşısa da, fəqət sədası
Tez dinər, tez qızar, tez də ki, kəsər.
Elə əsər var ki, əsl mənası
Gurultuyla dolu alqışa bənzər.

Şair o deyil ki, üzünə alqış
Bu zal içindəki əllərdən gələ.
Şair o adamdır, sözünə alqış
Üzümüzə gələllər illərdən gələ!..

1971.

TƏNQİD

Sən hər iclas zamanı
Qalxıb tribunaya,
Arabir yumruğunu
Qaldıraraq havaya,
Danışırın tənqiddən,
Nizamdan, intizamdan,
Misallar da çəkirsən
Bəzən neçə adamdan...
Deyirsən ki: “Tənqidə
Gərək hər adam dözə,
Hava kimi, su kimi
Tənqid lazımdır bizə!
İnkişaf yollarında
O yanan bir mayakdır.
Kim dözməsə tənqidə
Tərəqqidən uzaqdır!”

– 177 –

Söylədiyən bu sözlər
Doğrudan, çox gözəldir!
Axı, hər bir nöqsanı
Yalnız tənqid düzəldir.
Lakin daha mənalı,
Daha gözəl olardı
Sənin bu məsləhətin,
Öz fikrinin dalında
Dursaydın mətin-mətin.
Hər yerdə timsal kimi
Daim hamıdan əvvəl,
Öz mənalı sözünə
Özün etsəydin əməl.
Bilməyirəm kim isə
Tənqid etmişdi səni,
Sənsə öz nəzərində
Qaralayaraq məni,
Ya iclasda, ya işdə
Nə zaman rastlaşanda,
Sifətin ciddiləşib
Dəyişilir bir anda.
Hətta başqa bir yana
Döndərirsən üzünü,
Ya da ayaqlarına
Zilləyirsən gözünü.
Elə bil, o tənqidi
Xatirinə salırsan.
Nə salam verib mənə,
Nə də salam alırsan.
Nə fərqi, istərsə mən,
İstər başqa bir nəfər
Səni doğru, qərəzsiz
Tənqid etmişsək əgər,

Nə inci, nə gileylən,
Nə də ki, ağzımı büz!
Dostum, tənqidçidən yox,
Öz işindən inci, küs.
Bil ki, öz nöqsanıdır
Həyatda ilk düşmənin.
Küsdüyün tənqidçisə
Yalnız dostundur sənin!

1954.

LOVĞALIQ

Lovğalıq nə munislik,
Nə də həmdəmlik bilər.
Lovğalıq nə doğmalığ,
Nə də məhrəmlik bilər.
Lovğalıq qayğı deyil,
Rişxənd saçar gözündən.
Bir iş gördü, görmədi,
Razı qalar özündən.
Bəli! Lovğalıq haçan
Öz-özünü ucaldar,
Kölgəsinin altında
Başqasını alçaldar...

1966.

QAZAN-ÇÖMÇƏ

Qazan ömrü uzununu
Qaynadı odun üstədə.
Sanki yaralı simlər
Sızladı udun üstədə.

Bir dəfə lovğa-lovğa
Dedi, qızıldır içim.
Xeyirdə də, şərdə də
Gərək, başa mən keçim.
Çömçə dedi goplama,
Mən içindən gəlirəm.
Nəyin var, nəyin yoxdur
Səndən yaxşı bilirəm.

1966.

ÖZÜNÜ GÖRMƏYƏN

O toyda, məclisdə, bağçada, bağda,
Odlu danışırdı qonşusu haqda.
Deyirdi o nədir? Əyyaşdır tamam.
Axı, bu qədər də içərmi adam.
Nə övlada baxır, nə də arvada,
Məqsədi içməkdir yalnız dünyada.
Deyirdi... Kəsmirdi yenə sözünü,
O görə bilmirdi özü-özünü.
Görməyirdi özü nə təhər içir,
Bilmirdi hər axşam, hər səhər içir.
Yıxılır, yollardan götürülür o,
Evinə xərəklə gətirilir o.

1965.

İKİ “DOST”

İkisi də “dost” idi,
Bir yerdə yeyirdilər,
– Sədaqətin yolunda
Ölərəm, – deyirdilər.

– 180 –

Yox! Vəzifə yolunda
Ömürdən keçirdilər.
İçəndə də vəzifə
Naminə içirdilər...

Nə zaman ki, dostları
Təhlükə haqlayırdı,
Bu onu, o da bunu
Birtəhər saxlayırdı...

Ancaq... Biri-birindən
Bir an ayrı qalınca,
Bu onun, o da bunun
Deyinirdi dalınca...

1965.

XEYİRSİZ ADAM

O, özüyün yaşadı,
O, özüyün süründü.
Dünya onun gözünə
Öz şəklində göründü.

Bir xeyir vermədi o
Nə xalqa, nə vətənə.
Üstəlik, dodaq büzdü
Xalqa xidmət edənə.

O, öldü...

Arxasınca
Ana ağladı, ana!
Yox, onu doğduğuyçun
Matəm saxladı ana...

1966.

– 181 –

HƏR KƏSDƏN QABAQ

Yalançı şöhrəti, kinli qərəzi
Görə bilməsə də haqqın gözləri,
Dünyada ən təmiz, ən düz tərəzi
Xalqın gözləridir, xalqın gözləri!

Dünyada heyranam mən o yaza ki,
Gələndə ovcunda bülbül oxuya.
Başımı əyərəm mən o saza ki,
Sinəsində tel yox, könül oxuya.

Müğənni! Özünü çox da qurutma,
Bilirəm, gözəldir çağlayan səsin.
Vətəndən nə umsan, bir an unutma,
Vətən hamınıdır, Vətən heç kəsin!

Çağlayan səsinlə lovğalanma sən,
O təbiətidir, sənin deyildir.
Meh də toxunmamış dalğalanma sən,
Yersiz dalğalanmaq şənin deyildir.

Sanma nəfəsinlə ruhlar daranmış,
Çıxmış zamanların ətalətindən.
Sənin nəğmələrin nədən yaranmış?
Şairlə bəstəkar ünsiyyətindən...

Sən qoşma da oxu, qəzəl də, ancaq
Özün də yaradan bir nəğməkar ol!
Sənət dünyasında hər kəsdən qabaq
O iki nəfərə sən minnətdar ol!

1989.

BAŞ AÇMIRAM

Sənət nədir? Bir məbəd!
Sinəsi yanır şam-şam...
Qapısına zəvvarlar
Axışır səhər-axşam.
Səs nədir? Yaradanın
Bir əvəzsiz vergisi.
Xanəndə taleyinin
Notlar dolu sərgisi.
Hayıf dövrən səsləri
Nə seçir, nə ələyir.
Səsi olan, olmayan
Xanəndəlik eləyir...

1994.

MÜĞƏNNİ TƏMASI

Müğənni sənəti duysa dərindən,
Səsi qanadlansa odlu ahəng tək,
Nəğmədə tərpedib sözü yerindən
Zirvəyə qaldırar nadir çələng tək.

Bir suyu yumuşaq müğənni haçaq
Səsilə dənizi qurutdurur da.
Gözəl nəğməsiylə sənə bir sayaq
Çirkin keçmişini unutdurur da.

1994.

QISA SÖHBƏTLƏR

- Oxudunmu?
- Nəyi?
- Dostumun dünən
Təzə hekayəsi çıxıb qəzətdə.
- Oxudum. O nədir? Anlamır görən
Candan qidalanır canlı sənət də?

Hər qəzetə baxsan, jurnala baxsan
Dil kimi uzanır onun imzası.
Ancaq yazdığını oxuyan zaman
Könlündə deyirsən: Hanı mənası?

O bilmirsə sən de! Dostusan sən ki,
Nə babat ilhamı, nə nəfəsi var.
– Hamısını bilir. Dərd çəkmir, çünki
Yuxarıda əla vəzifəsi var.

II

Havalar gah isti, gah da ki, sərin...
Demə, ehtiyac yox mənalı sözə!
Qəzetlər yenə də çıxır... Nasirin
Bircə “əsər”i də dəyməyir gözə.

– Salam, köhnə tanış!
– Salam, dostunun
Haçandır görmürəm hekayəsini.
– Düzdür, çap etmirlər. Axı, postunun
Yaman kiçiltmişlər dairəsini...

Dekabr, 1960.

BİR REDAKSIYADA

Gənc şair həyalı, məsum, utancaq
(Nə dahiyyə bənzər, nə oratora)
Duruxdu, qızardı, çəkindi, ancaq
Bir şeir uzatdı o, redaktora.

Redaktorsa onu saxlamadı çox,
Səssiz, ağızucu oxudu şeiri.
Oxudu, nədənsə bəyənmədi, yox.
Sonra da narazı qayıtdı geri.

Şair getdi. Ancaq o neçə gündür
Nə küskün, nə qəmgin, nə də rahatdı.
Gah yazdı, gah pozdu, gah da düşündü,
Nəhayət bir gözəl şeir yaratdı.

Lakin o zövq aldı başqa mənadan,
Getdi, yenə getdi redaksiyaya.
Elə bil ayrılıb o bu dünyadan
Düşdü indi tamam ayrı dünyaya.

Yox, redaktor onu saxlamadı çox,
Səssiz, ağızucu oxudu şeiri.
Oxudu, nədənsə bəyənmədi, yox,
Yenə də narazı qayıtdı geri:

– Vaxtımızı alma! Neçə sənətkar
Şairlərimiz var... Get öyrən, oxu!
Əsl söz ustadı şairlər ki, var,
Nə rahatlıq bilər, nə də ki, yuxu.

Gənc şair dinmədi, aldı şeiri
Bir an redaktora baxdı qıraqdan.
Dodağında sözü, alnında təri
Asta addımlarla çıxdı otaqdan.

Masa arxasında əyləşdi oğlan,
Bu dəfə təzə söz demək yerinə
“Məşhur” bir şairin jurnalda çıxan
Şeirindən iki bənd saldı şeirinə.

O gəldi... Redaktor “məşhur” şairin
Oxudu ilhamsız xətlərini də.
O acığı dərin, qəzəbi dərin
Keçdi nəzakətin hədlərini də.

Bir şairə baxdı, bir də varağa,
Qaşını oynatdı, ağızını büzdü.
O xətlər önündə başdan-ayağa
Qırmızı qələmlə suallar düzdü.

O suallar düzdü... Bəlkə də qəsdən,
Xəyallar içində diksindi birdən.
Gördü, o gənc şair başının üstdən
Bir qəhqəhə çəkir durduğu yerdən.

Min hiddətlə dindi o gənc sənətkar:
– Doğrudan zövqünüz yaman dərinidir.
Sual qoyduğunuz o xətlər ki, var,
“Məşhur” saydığımız bir şairindir.

Sizin jurnaldaca oxumuşam mən
Dodaq büzdüyünüz bu sətirləri.
O şairi burda görməyib nədən
İndi unudursuz o xətləri.

Redaktor oğlana son kərə baxdı,
Heyrətdən böyüdü boz gözləri də.
Elə bil başında ildırım çaxdı,
Dondu dodağında son sözləri də.

Gənc şairsə daha demədi bir söz,
Gözlərini çəkdi tanış varaqdan.
Sinəsində ilham, bir də neçə göz
İti addımlarla çıxdı otaqdan.

Aprel, 1960.

UTANCAQ

Utancaqda cürət olmaz,
Dinər utana-utana.
Səngərə də şöhrət olmaz
Sipər utana-utana.

Tamam baxmaz bahara da,
Gül toplayan nigara da,
Yubadılmış qatara da
Minər utana-utana.

Bir qız ötsə düz yanından,
Şimşək keçər süst canından.
Sanki çıxar daş qınından
Hünər utana-utana.

O gülər... Az qalar amma
Alın təri yerə dama...
O əriyən isti şama
Dönər utana-utana.

Sevgisisə alışmamış,
Duyğusuna qarışmamış,
Ürəyiylə danışmamış
Sönər utana-utana.

Zirvə olar o qoçaq tək,
Dilə bassa kim yaltaq tək,
O zirvədən bir bayraq tək
Enər utana-utana...

1955.

TƏR

Puçur-puçur axan tər
Alının bəzəyidir.
Axı o, dünyamızda
Zəhmətin çiçəyidir.

O tər qiymətlidir ki,
Həm səhər, həm də axşam
Vətənin səadəti
Yolunda axır müdam...

Qoy mənim də alnımdan
Damcı-damcı tər axsın.
Fəqət daima şəfqət,
Daima hünər axsın.

Axsın...

Axsın...

Bənzəsin
İrmağa da, gölə də.
Ancaq xəcalət təri
Axmasın bir gilə də!

1964.

NAZ

Ay könlümün qaynayıb
Daşan bulaq ilhamı!
Gah ərköyün, gah dəcəl,
Gah da şiltaq ilhamı!
Bir yığışdır özünü,
Bəsdir çəkdim nazını.
Təzə hava üstündə
Köklə köhnə sazını.

– 188 –

Dörd övlad böyütmüşəm,
Göyə göz dikməmişəm.
Ancaq hələ bir övlad
Nazını çəkməmişəm.
Özün yaxşı bilirsən,
Səbəbkar sən olubsan.
Ürəyimdə iftixar,
Saçımda dən olubsan.
İndi səndən də başqa
Məndən naz umanlar var.
Qar ələnmiş saçımdan
Hələ yaz umanlar var.
Balam, ilhama nə naz,
Nə də qılıq gərəkdir.
Qəşəng nəvələrimə
Daha artıq gərəkdir!

1985.

TƏRİF

Gecəydi. Təbiət sükut içində,
Asimansa lal...
Karvan kimi axan bulut içində
Baxırdı hilal...

Mən də xiyabana çıxdım ki, yenə
Saf hava udum.
Dəniz sahilində rast gəldi mənə
Köhnə bir dostum.

Dostumun yanında gördüm ki, o an
Bir adam vardı.
Baxışları iti, üzü mehriban,
Saçları qardı...

– 189 –

Məni təqdim etdi təzə tanışa
Köhnə tanışım.
Lakin heç qoymadı nə o danışa,
Nə mən danışım.

O dedi: – Ən gözəl sənətkarlardan
Biridir bu da!
Dedim: – Yox, mən layiq deyiləm, inan,
Hələ bu ada!

Yox, dedim, tərifin hələ nahaqdır,
İncimə fəqət,
Yox, nə sənətkarlıq bir oyuncaqdır,
Nə də ki, sənət!

Hər şair döyməsin döşünə nahaq
Hər addım başı!
Şairi öz şeiri tanıdır, ancaq
Üzüyü qaşığı!

Mənlə şerik çıxdı təzə dost həmə
Güldük də qoşa.
Öz yaltaqlığını köhnə dost görə
Düşdümü başa?!

1956.

PİLLƏLƏR

Ucalmaq istəyən qadir adamlar
Sanki salamlasır qüllələr ilə.
Yerin sinəsinə dəyən addımlar
Zirvələrə qalxır pillələr ilə...

Sən də yerişinə dağ küləyi qat,
Qadirlər yanında sıxılmayasan!
Birinci pillədən mətin addım at,
Sonra başqasında yıxılmayasan!

Biri yüz pilləyə basaraq qədəm,
Qalxır... Sonuncuda çəşirsə əgər,
Dayana bilməyir yerində möhkəm,
Gillənir birinci pilləyə qəder...

1975.

DUYGULU PİLLƏLƏR

Bir-birinin üstündə
Düzülüb daş pillələr.
Ağır təpiklər altda
Üzülüb daş pillələr.
Bəlkə zirvə naminə
Pillələr əzab çəkib?
Ona görə nə yazdan,
Nə qışdan hesab çəkib.
Kim bilir, lal pillələr
Bəlkə qalxmayır, enir.
Hər şeyi duya-duya
Nə danışır, nə dinir.
Ancaq bilir zirvələr
Bir məlumat yayıbdır.
Bizə qalxmaq hünərsə,
Bizdən enmək ayıbdır.
Daş pillələr tanıyır
Hər mövqeyin yerini.
Bir kimsəyə açmayır
Ürəyinin sirrini.

Fikir yükləri altda
Özü-özünü yeyir.
Amma nə qalxdığını,
Nə endiyini deyir.

1976.

BAĞIŞLAYA BİLMƏYİRƏM

Hayıf bəzən nəzakətin xətrinə mən
Özgələrin təpəsinə dağ demişəm.
Güllər üstədən pərdə-pərdə qalxsada çən,
Özgələrin bağçasına bağ demişəm.

Uşaqlıqdan cavabdehəm sözümə mən,
Necə olub zidd getmişəm özümə mən?
Tərifləri sala-sala düzümə mən,
Özgələrin ünvanına yaz demişəm.

Bir ibrətli ömür yolu keçə-keçə,
Bəzən şərbət, bəzən zəhər içə-içə,
İyi iydən, rəngi rəngdən seçə-seçə,
Özgələrin pendirinə yağ demişəm.

Hər döyüşdə bir imtahan verə-verə,
Bir səngərdə min alova girə-girə,
Öz sinəmdə neçə dağı görə-görə,
Özgələrin damarına dağ demişəm.

Sənətdə söz şamaması əkə-əkə,
Bərk dibinə alnımdan tər tökə-tökə,
Səhər-axşam qayğısını çəkə-çəkə,
Özgələrin alağına tağ demişəm.

– 192 –

Arzu dolu sinəm olub yuva-yuva...
Min bəlanı tək başımdan sova-sova,
Möhnət yüklü tufanları qova-qova,
Özgələrin xəstəsinə çağ demişəm.

Gah başını, gah belini əyə-əyə,
Tərəddüdlər sığmayanda yerə-göyə,
Yalnız ağa inamla ağ deyə-deyə,
Özgələrin qarasına ağ demişəm.

İndi anıb yalan donlu sözümlə mən,
Haqq yanında qapayıram üzümü mən.
Bağışlaya bilməyirəm özümü mən,
Axı niyə ölüyə də sağ demişəm?

1989.

BƏZİSİ DEYİR...

Bəzisi deyir: gənclik
Vəfasızdır, qaçaqdır.
Bəzisi deyir: gənclik
Kamil yaşdan uzaqdır.
Doğrudur hər gəncliyin
Fəslə bir az gödəkdir.
Ancaq...

Ancaq hər ömrün
Fırtınası deməkdir.
O elə iz qoyur ki,
İnsanın iqbalında,
Ömrün sonuna qədər
Yaşayır xəyalında.

– 193 –

Hər bir insan həyata
Qoyduğu zaman qədəm,
Ömrü ağ dəftər olur,
Əməlləriyə qələm.
Yazır yaxşını, pisi,
Yerli yerində yazır.
Bəzən dayazda yazır,
Bəzən dərinə yazır.
Bəzən öz gəncliyində
Bir səhv buraxır insan,
Çalışır...

Ömrü boyu
Düzəldə bilmir, inan!
Bəzən öz gəncliyində
Elə iş görür adam,
Qoca həyatını da
Şöhrətləndirir müdam.
Gənclik!

Öz qədrini bil,
Ömrün ilk əməlisən.
Mən deyərdim bəlkə də
Əbədi təməlisən!

1956.

AĞ SAÇLAR

Elə gənc var,
saçında
Bir ağ tük görən zaman,
Düşünür...

Öz baxtından
Şikayətlənir yaman.
Sanır ki, tək şəvə saç
Yaraşıqdır insana.

– 194 –

Axı şəvə saç ilə
İnsan gəlir cahana...
...Saçlar görmüşəm
düm ağ!

Ancaq yaraşıqlıdır,
Dənizdən dalğalıdır,
Ulduzdan işıqlıdır!
O saçlar döyüş gedən
Meydanlarda ağarır,
Alovlarda ağarır,
Tufanlarda ağarır...
Baxırsan!

Ağ saçların
Özü bir kainatdır.
Hər dalğası həm şirin,
Həm acı xatirədir!
O saçlar ağarsa da
Tərəvətli görünür.
Qara saçlar yanında
Əzəmətli görünür.
Mən deyərdim o saçlar
Dövlətidir insanın,
Hörmətidir insanın,
Şöhrətidir insanın...

1966.

“GÖZƏLLİK”

O, minnət də qoyur getdiyi yola,
Sanki dünya gəzir dünya içində.
Deyir, təbiətin bir gözü ola,
Yalnız mənə baxa boya içində.

– 195 –

Pudralar altında boz yanaqları
İndi parıldayır süni güzgü tək.
Bir yağışa düşsə “al” dodaqları
Yuyular, görünər gömgöy əsgü tək.

Fikri yox həyata nəzər salmağa,
Bəzənmək naminə min xəyalı var.
Bircə övladıyla məşğul olmağa
Nə hövsələsi var, nə macalı var.

Ulduzlar sayıca gözəllər görən
Bir sərraf gözüdür həyatın gözü,
Ey min donda gəzən, min rəngə girən,
Qürurla səslənir gözəllik sözü!

Biri çirkindirsə bir ləkə kimi,
Yığılıb dursa da dünya dalında,
Qapalı sirr kimi, ya kölgə kimi
Gizlənə bilərmə boya dalında?!

Faydasız yamaqdır mənasız boyaq,
O nə gözəllikdir, nə mədəniyyət!
Məndən inciməsin xanımlar nahaq,
Sadə gözəllikdir əsl səadət!

Bəzəksiz olsa da o sevilir... Ay
Kim deyər səmadan kənar görünür?
Ya bahar, ya payız, ya qış, ya da yay
Axır, o yerində aşkar görünür.

Yox, yox, qadınlığın ilk yaraşığı
Nə rəng, nə təşəxxüs, nə də bəzəkdir!
Dəyəri, şöhrəti, hüsnü, qılığı
Hünərdir, vüqardır, işdir, əməkdir!..

Aprel, 1959.

SƏNİN ƏKSİN

Səhər-səhər pəncərədən baxıram mən,
Nə gözəlsən yaraşığı bahar kimi!
O boyunla, görkəminlə, hüsnünlə sən
Min vüqarla yeriyirsən nigar kimi.

Sən gözəlsən, bilməsəm də mən yaşını,
Eh, nə sola baxırsan sən, nə də sağa.
Gah yaxanı düzəldirsən, gah başını
Yol boyunca aynalara baxa-baxa.

Sən məşğulsan, xəyalında başqa cahən,
Öz dövrəndə eşitmirsən bircə səs də.
Sanki ayrı nə həyat var, nə də insan,
Bir özünsən, bir şəkildir bu yer üstə.

Nazəndə qız, mən də elə sən kimi
Cavan idim. Xoşlayırdım öz-özümü.
Yaxınıma buraxmazdım dərdi, qəmi,
Gah saçımı yoxlayardım, gah üzümü.

Gah qəhvəyi geyinərdim, gah da ki, boz,
Gündə üç yol dəyişərdim paltarımı.
Sanki qara saçlarıma qonan hər toz
Bir anlığa itirərdi vüqarımı.

İndi hanı o görkəmin, o dincliyim?
Qara saçlar ağardı da pambıq kimi.
O marağım, o həvəsim, o gəncliyim
Uçdu külək aparən bir yaylıq kimi.

Getdi bahar, dolandı yay, gəldi payız,
Yorğun gözlər milyon dəfə fikrə daldı.
O maraqdan, o gənclikdən mənə yalnız
Kitablarda duran neçə şeirim qaldı.

O gənclik də, o hüsn də, o bədən də
Torpaq üstə gəldi-gedər bir qonaqdır.
Baş ağarıb, diş laxlayıb, yaş ötəndə
Nə gözəllik, nə də gənclik qalacaqdır.

Vaxtlı-vaxtsiz qocalsa da insan, inan,
Bir yaratmaq arzusuyla yanır ürək!
O gənc qalır! Bəli, insan övladından
Bu dünyada bir nişanə qalsın gərək!

Ehtirası soyumayan insan kimi
Od olsa da o marağın, o həvəsin,
Elə et ki, o aynada olan kimi
Qoy həyatın aynasına düşsün əksin!

Mart, 1959.

AYNA

Bədənnüma aynalar
Nə çoxdur yer üzündə!
Yaxşını da, pisi də
Əks etdirir özündə...
İnsan baxır onlara
Görsün nəyi gözəldir.
Əynində, saçlarında
Qüsurları düzəldir!
Sənətkarın aynası
Sənətin meydanıdır!
Nöqsanı, qələbəsi
Sənət imtahanıdır...
O baxar o aynaya
Toplayar imkanını.
O aynada düzəldər
Nə qədər nöqsanını...

Kolxozçunun aynası
Gözişləməz tarladır!
Tarla onun qəhrəman
Surətini parladır...
O baxar aynasına
Görsün nöqsan hardadır,
Görsün yaxşı hardadır,
Görsün yaman hardadır...
O çalışar... Zəhməti
Bəhərlərə dönüncə,
O aynada nöqsanlar
Zəfərlərə dönüncə...

1967.

GƏLİN GÜZGÜSÜ

Toylarda şən nəğmələr
Dinləyəndə sonalar,
Yol üstəki gəlinə
Güzgü qoşur analar.
Gəlinin günləri də
Parıldasın güzgü tək.
Güzgü bir ailəni
Əks etdirsin sərgi tək.
Ona görə gəlin də
İpək əlində cuna,
Səhər-axşam qoymayı
Güzgüyə bir toz qona.
Qəribədir, o vida
Deyib ömrün yazına,
Bir ev dolusu cehiz
Qoşsa da öz qızına,

Gəlinisə təzə-tər
Bir sevgi gətirsə də,
Al lentlə naxışlanan
Bir güzgü gətirsə də,
Ancaq öz güzgüsünü
Əzizləyər yenə o.
Bir toz qonmasın deyə,
Təmizləyər yenə o.

1971.

GƏLİN

Qızın könlü yox idi,
Zorla verdilər ərə.
Ata, ana nədənsə
Aldandı simu-zərə.
Taleyi kəm gəlinin
Açılmamış duvağı,
Başladı qaynatanın,
Qaynananın danlağı...
Təzə bəy nə etdisə
Deyib-gülmədi gəlin.
Tənəyə, qaş-qabağa
Dözə bilmədi gəlin.
Elə ki, bir bulanıq
Çaya bənzədi halı,
Yaşarmış gözlərindən
Düşdü dünyanın malı.
Elə ki, dərd yığıldı
Sinəsində dağ oldu,
Qabardı ataya da,
Anaya da ağ oldu.

– 200 –

– Hanı bahar ətirli
Mənim gəncliyim deyə,
Nisgilli baxışıyla
Boylandı yerə-göyə...
Kömək etmədi bəyin
Nə qılığı, nə zəri.
Üç həftənin gəlini
Geri qayıtdı, geri.
Nə danışdı, nə dindi,
Susdu, pərişan oldu,
Ata-ana qızına
Baxdı, peşiman oldu.
Dünya görmüş adamlar,
Halalca süd əmmişlər,
“Sonrakı peşmançılıq
Fayda verməz” demişlər.

1971.

VƏTƏN MƏHƏBBƏTİ

Biri sevir bir qızı,
Təmiz eşqi çağlayır.
Bütün məhəbbətini
O dilbərə bağlayır.
Sonra övladlar gəlir,
Ailənin zinəti...
Neçə yerə bölünür
Atanın məhəbbəti.
Biri bir dostu sevir,
Sonra çoxalır dostu...
Neçə yerə ayrılır
Məhəbbətinin odu...

– 201 –

Biri sevir ürəklə
Dünyada bir sənəti.
Sənəti dəyişəndə
Dəyişir məhəbbəti.
Vətən məhəbbətisə
Əbədidir dünyada!
Vətən hər vətəndaşın
Məbədidir dünyada!
Sənət məhəbbəti də,
Övlad məhəbbəti də,
Qadın məhəbbəti də,
Həyat məhəbbəti də
Vətən məhəbbətindən
İlham alır dünyada.
Bu məhəbbət həmişə
Təzə qalır dünyada.
Vətənin məhəbbəti
Dərindir səması tək.
Təmizdir çeşməsinin
Gümüşü aynası tək...
Vətənin məhəbbəti
Ucadır dağı kimi.
Köklüdür, budaqlıdır,
Çiçəkli bağı kimi.
Vətənin məhəbbəti
Məhəbbətlər yoludur.
Bütün məhəbbətlərdən
Müqəddəsdir, uludur!
İnsanın ürəyində
O elə qidalanır,
Nə dəyişir, nə sönür,
Nə də ki, xırdalanır!

1971.

QÜDSİ MƏBƏDLƏR

Uşaqları indi yox,
Uşaqlıqdan sevirəm.
Az qalırım özümü
Başlarına çevirəm.

Uşaqlar yer üzündə
Nədir? Büllur bulaqlar!
Büllur bulaqdan içər
Suyu təşnə dodaqlar.

Uşaqlar bilsələr də
Gül nədir? Çiçək nədir?
Bilməz ədavət nədir,
Fel nədir, kələk nədir?

Uşaqlar səhv eləyər,
Günah eləməz ancaq.
Gözündən yaş ələyər,
Yalan ələməz ancaq.

Uşaqlar bilməz nə kin,
Nə paxıllıq, nə həsəd.
Onlar özləri boyda
Məbəddir, qüdsi məbəd!

Məbədin qarşısında
Həmişə baş əyərlər.
Çirkli nə var, soyunub
Təmizini geyərlər.

Nə yaxşı ki, mən özüm
Çoxdan elə təmizəm.
Bəli! Uşaqılığım
İnan, hələ təmizəm.

Yoxsa ki, mən özümü
Uşaqlara qatmaram.
Daha gücüm çatmayan
Şöhrətimi atmaram.

Mən sadəyəm! Sadəlik
Təmizliklə əkizdir.
Biri yox, ikisi də
Gözlərimdə əzizdir.

Müdrəklər də sevməmiş
Boyalı qarışığı.
Sadə təmizlik olmuş
Dünyanın yaraşığı!

1989.

KÖRPƏLƏR

Dəcəllikdə, inadda,
Qanadlı sərçə kimi.
Təbəssümlü dodağı
Gülümsər qönçə kimi.
Gözlərinin bəbəyi
Qaranlıq gecə kimi.
Nə gözlərdə intizar,
Nə saçlarda qar görər.
Ömrün dərə-təpəli
Yolunu hamar görər.

Qışda qarla əylənər,
Yazda sellə oynayar.
Meşədə göbələklə,
Bağda güllə oynayar.
Aranda kəpənəklə,
Dağda yellə oynayar.
Qar yağsa da başına,
Od düşsə də üstünə,
Bilməz gümrah körpələr
Soyuq nədir, isti nə?

Hər dərdi, hər sevinci
Baxışından oxunar.
Bir acıqlı söz desən
Ürəyinə toxunar.
Həyəcandan, qəzəbdən
Gül nəfəsi tıxanar.
Körpələri incitmək
Günahdan da günahdır.
Biz aylı bir axşamıq,
Körpələrsə sabahdır!

Küsdürsən gözü dolar
Yaylaq gölləri təki.
Dodaqları büzüşər
Payız gülləri təki.
Səsi titrəyər, susar,
Kaman telləri təki.
Axı, məsum körpələr
Kədər duymaz bircə an.
Yox, yox, gərək deyildir,
Kaş duymaya heç zaman!

Nəsibiniz şənlikdir,
Körpələr, ay körpələr!
Toplardan dağa-daşa
Səpilməsin qəlpələr!
Od içində yanmasın
Çöllər, düzlər, təpələr!
Siz döyüşsüz yaşayın,
Siz atəssiz böyüyün!
Dünyada nə anasız,
Nə günəşsiz böyüyün!

İstərəm nəğmələrlə
Siz yatasız, durasız,
Bir müşkülə düşəndə
Gəzməyəsiz çarəsiz.
Həyat sizi yormasın,
Siz həyatı yorasız.
Mehriban əlinizdə
Səadətın məşəli,
Ataların yoluyla
Gedəsiniz irəli...

1970.

BALACA NATİQƏ

Mənim körpə balam, nəfəsin bahar,
Gözlərin giləsdır, ağzınsa badam...
Sənin doğulduğun bu şəhər ki, var,
Mənim də yurdumdur, mənim də anam!

Azadlıq uğrunda döyüşəndə mən
Tək ona, tək ona arxalanmışam.
Təbrizin qoynundan gen düşəndə mən
Onun qucağında daldalanmışam.

Bəzən qəhqəhəylə güldüyün zaman
Səsinlə evmizi bəzəyirsən sən.
Bəzən hirslənirsən. Susmursan. Anan
Deyir ki, atana bənzəyirsən sən.

Anan doğru deyir, təbiətimdə
Mən yaman hirsliyəm, eh, neyləməli?
Öz davranışında, öz xislətimdə
Lakin nə kobudam, nə də gülməli.

Mən də sənə kimi bələk içində
Dodağı gülüslü sakit uşaqdım.
Naxışları güllü ipək içində
Qəzəbdən xəbərsiz, dərddən uzaqdım.

Böyüdüm! Yox, zaman böyütdü məni...
Əzəl sevinc gördüm, sonrasa zillət.
Hirsi, ehtirası, nifrəti, kini
Düşmənlə döyüşdə öyrəndim fəqət.

Döyüşdə öyrəndim! Döyüşçü axı
Öz kinində özü yanmasa əgər,
Düşməni kiniylə o, döyüş çağı
Yandıra bilməz, yox, qığılıcı qədər.

Axşam qucağıma alaraq səni
Otağında vargəl edirəm yenə.
Mən sənə baxsam da, xəyallar məni
Qoymayır... O taya gedirəm yenə.

Başını qolumun üstünə qoyub
Sən də sakit-sakit mənə baxırsan.
Bəlkə öz atanın dərddini duyub
Kiçik yumruğunu göydə sıxırsan.

Sanki yumruğunla vurub indicə
O daş zindanları dağıdacaqsan!
Nurlu gözlərindən, oğlum, bu gecə
O yurda sən işıq axıdacaqsan.

Nə bilim, bəlkə də körpəykən elə
Bir fədai olmaq diləyin vardır.
Axı sən südəmər uşaqsan hələ,
Qəm tanımayan bir ürəyin vardır.

Bir də... Natiq qoymuş adını anan,
Bəlkə dinc həyata alışacaqsan.
Ancaq bilmirəm ki, böyüyən zaman
Nə təhər, nə təhər danışacaqsan.

Demirəm natiq ol, sən danışanda
Salonlar titrəsin əzəmətindən.
Qarşında isinsin min-min insan da
O odlu səsinin hərərətindən.

Yox, nə olursan, ol! Bəstəkar... Natiq...
Təki yaratmağa həvəsin olsun.
Bir də sən çalış ki, hər şeydən artıq
Milyon səs içində öz səsin olsun!

Yanvar, 1960.

BİR GÜN DƏ

Qabaqca üzümə gülürsən bir an,
Sonra mənə sarı iməkləyirsən.
Totuq əllərini atdığı zaman
Təmiz döşəməni kötəkləyirsən...

Gəl, oğlum, tez-tez gəl! Yolun ki, gendir,
Atana çatmağa az qalmısan sən.
Budur, qucağıma götürüb indi
Üzündən-gözündən öpəcəyəm mən.

Deyəsən yanaşdın, qıçımdan tutub
Kiçik vüqarınla ayağa qalxdın.
Elə bil, qaldır da – sözünü udub
Gözümün içinə səssizcə baxdın.

Mən tələsmirəm, sən titrəyib hirsdən
Ağlaya-ağlaya dartırsan məni.
Lakin yubanıram hələ də qəsdən,
Hələ də tərpedir o təkan məni.

Gözümü açıram... Nə evimiz var,
Nə də ki, sən varsan, bəs o səs nədir?!
Mehmanxana dostum, cavan bəstəkar
Mənə bir zərf verib yanımdan gedir.

Anan yazır: “Daha yeriyir Natiq,
Dayanıb baxıram hər gün kənardan.
Ancaq ayaqları əsir azacıq,
Gah divandan tutur, gah da divardan.

Nə vaxt ki, dayaqsız gəzinir körpəm,
Başım buludlara dəyir elə bil.
Nə vaxt ki, yıxılıb ağlayır, o dəm
Sanıram yıxılan özüməm qəfil”.

Oğlum! Nə divara, nə də divana
Əl atma, möhkəm ol, sən dayaqsız göz!
Bil ki, həyatda da baxıb dörd yana
Dayaq axtaranlar tez yıxılır, tez!

İstərəm, yarışa girib zamanla
Yerə ayağımı bərk dirəyəsen.
Bir gün də ağ saçlı, şair atanla
“Gülüstan” bağında dik yeriyəsən!

Axı, o yerlərdə səslənmiş, bala,
Uğurla atdığım ilkin addım da!
Mən xalqdan yapışıb çıxmışam yola,
Xalqla bir yazılır indi adım da!

Sən də böyü, qorxma, düşsən də dara
Əməyə, hünərə, haqqa arxalan.
Yaxşı bax, özünə bərk dayaq ara,
Arxalar arxası xalqa arxalan!

İyun, 1960.

TƏZƏ BAĞDA

Təzə bağda əyləşib dincəlirəm bayaqdan,
Hər diləyin öz adı, hər qəlbin öz hissi var...
Gözlərim ayrılmayıb neçə çarpaz budaqdan,
Hər çiçəyin öz ətri, hər quşun öz səsi var...

Havada fantan nəşə yazır ağ qələmiylə,
Dörd tərəfdən sallanan sular qoza-qozadır...
Yox, yaşıl çəməndəki fantan o görkəmiylə
Büllurdan yaradılmış əzəmətli vazadır.

Ağacların yanında qarışıb uşaqlara
Oğlum bəzən ev qurur, bəzən də top oynayır.
Yarpaqlar arasından baxanda uzaqlara
Qara bəbəklərinə qığılcımlar qaynayır.

Hardansa bir qəşəng qız vüqarla gəlir, odur,
Məndən azca aralı oturur qabağında.
Deyəsən od nəfəsim, çarpan könlüm də susur,
Təkcə, “gözəldir” sözü titrəyir dodağında...

Gözəllik – qara saçlı gənclərin sırasında
Sevginin şeiyyəti, həyatın mənasıdır!
Gözəllik – bəyaz saçlı qocalar arasında
Xeyalların qanadı, gözlərin qidasıdır!

Gözəllik pis olsaydı, fəhlə qardaş torpağa
Min yaraşlıq verməyə çalışdımı, deyin?
Sənətkarın ilhamı daha qəşəng yazmağa
Gecələr ulduz olub alışdımı, deyin?

O afət mənə baxır...

Ah, bəlkə sifətimdə
Cavan, gümrah, vəfalı ömür dostu arayır,
Bəlkə mənim üzüm də, saçım da, qamətim də
O dildara xoş gəlir, o dilbərə yarayır.

Mən də öz diqqətimi o afətə vermişəm,
Demə, bu müşahidə bir şair xəyalıdır!
Yox, həyat yollarında mən çox baxış görmüşəm,
Bu baxışlar dillidir, bu gözlər mənalıdır.

Birdən uşaq o yandan yüyürür mənə sarı,
Ata! Su istəyirəm, – deyə o səslənir də...
Sanki varaqladığı dastanı qoyub yarı
Qız qalxır, pörtür, gedir, üstəlik hirslənir də.

Sanki şirin yuxudan oyanıb əllərimi
Çəkirəm gicgahları tez ağarmış başıma;
Yenidən itirirəm öz gənclik illərimi,
Otuz yaşlı görkəmə gəlib çıxır qarşıma.

Düşünürəm, ulu bir tamaşaçıdır həyat,
Faydasız tamaşaya o hələ çox güləcək!
Mənim başıma gələn bu uğursuz əhvalat
Axı, hansı insanın de, başına gələcək?

Yox, açıb qollarımı uzadıram qabağa
O hüsnə, o gəncliyə, o vaxta, o aləmə.
Bu dəm oğlum dayayıb ayağını torpağa
Qartal çolpası təki atılır düz sinəmə.

Avqust, 1960.

MƏSTAN

Pərvanənin pişiyi
Körpə pələng kimidir.
Parıldayan tükləri
Təzə ipək kimidir.
Yumşaq pəncələrini
O, yerə asta basır.
Bir hənirti gələndə
Dayanıb qulaq asır.
Məstan sakit yatanda
Yamanca xoruldayır.
Pusquda dayananda
Gözləri parıldayır...
Milçəyi pəncəsiylə
Havada vurub salır.
Gah eyvanda dolanır,
Gah divan üstə qalır.
Atılmaqdan, düşməkdən
Nədənsə doymayır o.
Hələ Pərvanə ilə
Top-top da oynayır o.

Siçan şəkli görəndə
Üstünə cumur Məstan.
Qız gülməkdən az qalır
Qəşş eləyə bu zaman.
Pərvanə özü ona
Yemək verməsə əgər,
Məstan heç nəyə dəyməz,
Ac qalar axşam-səhər.
Bəzi şeyi duysa da,
Məstan hələ baladır.
Tükləri də aladır,
Gözləri də aladır.
Qız dərəcə gedən zaman
Nə yatır, nə yeyir o.
Durub qapı dalında
Miyo-miyo! – deyir o...

1968.

TƏRANƏ

Qızım Təranəyə

Təranə! O nədir? Güzəl bir əsər!
Musiqi deməkdir, şeir deməkdir.
O da hava qədər, o da su qədər
İnsan övladına daim gərəkdir!

Səni də Təranə çağırırdı anan,
Öz şirin ömrünün meyvəsi kimi.
Sən də insanlara gərək ol hər an,
İgid nənələrin nəvəsi kimi.

– 214 –

Sən elə yaşa ki, içdiyini andın
Həyat yollarında mərdanə olsun!
Sən elə yaşa ki, doğrudan adın
Hər dildə-ağızda təranə olsun!

1970.

UŞAQ BAĞÇASI TƏRBIYƏÇİSİ

Karvan buludlarda min reklam kimi
Neçə rəng qaralır, neçə də atəş.
Sərgisi bağlanan bir rəssam kimi
Öz lövhələrini toplayır günəş...

O gedir, qızarıy, yanan çöhrəsi
Neçin nə saralır, nə də bozarır?
Tənqid olunmuşdur bəlkə sərgisi,
Bəlkə ona görə elə qızarıy?

Mən yorğun olsam da ayağa qalxıb
Bağçaya gedirəm qızımın ötrü,
Qapının ağzında sinəmə axıb
Min ilham yaradır güllərin ətri...

De, quşlarını verib nəfəs-nəfəsə
Oxuyur... O səsdən ətraf zövq alır?
Ya bir gənc bəstəkar düşüb həvəsə
Min ruhu oxşayan musiqi çalır?

Qulaq asıram... Yox, nə quş oxuyur,
Nə bəstəkar çalır, yanılıram mən.
O sənənin səsinidir! Tanıdım, odur,
Nəğmə öyrədirsən uşaqlara sən...

– 215 –

Sən gözəl səsinlə, şirin dilinlə
Məni dəhlizdəcə qabaqlayırsan.
Üz-üzə dururuq... Sən ağ əlinlə
Qara saçlarını daraqlayırsan.

Qardaş nəzəriylə baxıram, inan,
Sənin yaraşlıq sifətinə mən!
Deyirəm, dünyada xoşbəxtsən hər an,
Həsəd aparıram sənətinə mən!

Sən gülüb deyirsən: – Şair sənətdə
Meşəyə bənzədər kiçik bir bağı.
Bu şöhrətsiz işdə, adi xidmətdə
Qibtə ediləsi de, nə var axı?

Yox, razı salmayırsan məni söhbətin,
Belə təvazönün mənası yoxdur!
Şərəfli əməyin, gözəl sənətin
Hamıdan artıqdır, hamıdan çoxdur!

Sən neçə fəhlənin şən övladını
Gümrah böyütdükcə əməllərinlə,
Sanki dəyişirsən istedadını,
Neft də çıxarırsan mərd əllərinlə!

Sən neçə alimin şən övladını
Gümrah böyütdükcə əməllərinlə,
Düzüb varaqlara öz muradını,
Əsər də yazırsan mərd əllərinlə!

Sən neçə həkimin şən övladını
Gümrah böyütdükcə əməllərinlə,
Min ağır xəstənin son həyatını
Ölümdən alırsan mərd əllərinlə!

Neçə müəllimin şən övladını
Gümrah böyütdükcə əməllərinlə,
Dərsdə keçirirsən hər saatını,
Dəftər yoxlayırsan mərd əllərinlə!

Yaradan kəslərin sıralarında
Saymaqla qurtarmaz sən sənətin.
Hələ şeirimizin misralarında
Tamam yaranmamış gözəl surətin!

...Qızımı gətirib şirin sözlərlə
Mənə tapşırırsan dünənki təhər,
Təbəssümlə dolu ala gözlərlə
Bizi ötürürsən həyəətə qədər.

Yox, sən sənətinin ülviyyətini
Könlümə yazırsan o baxışlarla!
Qoy sadə ömrünün şeiriyyətini
Öz işin bəzəsin saf naxışlarla!

İyun, 1960.

ÜRƏYƏ DÜŞÜR

Qızıma dedim: – Qızım,
Bu kitabı götür sən,
Şkafa qoy!

Haçandır

Onu oxumuşam mən.

Qızım qalxdı ayağa,
Kitabı aldı,

– bəli!

Ancaq kitab rəfinə
Çatmadı totuq əli...

O dönüb mənə baxdı,
Boyundan gileyləndi.
Ah, qara gözlərində
Yaşlar da gilələndi...
Dedim, qızım, boyundan
Baxtın incik olmasın!
Nə qəm, boy kiçik olsa,
Ürək kiçik olmasın.
Yox!

İnsanlar həyatın
Naxışlı yollarında,
Enişli yollarında,
Yoxuşlu yollarında
Nə zaman ki, bürküyə,
Qara,
 küləyə düşür,
Hər şeyin ağırlığı
Yalnız ürəyə düşür...

1967.

BİR CƏRGƏDƏ

Qırmızı işıq kəsir
Prospektə qarşımı,
Saxlayır avtobusu,
Trolleybusu, maşını.
O taydan neçə-neçə
Bağça uşağı gəlir.
Səadət nəğməsindən
Zəfər sorağı gəlir.
Dəstədə oğlan qıza,
Qız oğlana qarışmış.
Bir-birinin əlindən
Möhkəm-möhkəm yapışmış,

– 218 –

Narahat baxışları
Cəsarətli uşaqlar.
Mehriban nəfəsləri
Hərərətli uşaqlar.
Sanki əlvən güllərdən
Yaranmışdır o dəstə.
Gözəl ətri duyulur
Yaraşıqlı yol üstə.
Gələcəkdə tanınan
Sənətkarlar bəlkə də,
İndi çiyin-çiyinə
Yeriyir bir cərgədə?
Yoldan keçənlər baxır
Əsrin övladlarına.
Sabahkı qartalların
Körpə qanadlarına.
O qəşəng balaların
Ürəyi qürurludur.
Gözləri təbəssümlü,
Yolları uğurludur.

1976.

XƏZƏRİN SAHİLİNDƏ

Səhərgilin bağları
Dəniz qırağındadır.
Günəşli Abşeronun
Qumlu qucağındadır.
Təranəli Xəzərin
Göy gözlü ləpələri,

– 219 –

Həm səhər, həm də axşam
Öpər boz təpələri...
Səhərlər şəh damcılar
Meynənin yarpağından.
Elə bil ki, bal axar
Əncirin dodağından...
Üzümün gilələri
Parlayar mirvari tək.
Arx üstündə çinarlar
Düzülüb süvari tək.
Axşam düşdü... Nənəsi
– Dur yat! – dedi Səhərə.
Səhər çıxdı eyvana,
Baxdı, baxdı Xəzərə...
Gördü dəniz yatmayıb,
Yenə də guruldayır.
Ayın işığı altda
Ləpələr parıldayır...
Axışıb dalğa-dalğa
Sahilə dəyir dəniz.
Bozköynək qayalara
Nə isə deyir dəniz...
Səhər girdi otağa,
Dedi: – Nənə, ay nənə,
Bir danış, bəs nə üçün
Dəniz yatmayıb yenə?
Nənə güldü, dedi ki,
Gecələr sübhə qədər –
Uyuyan uşaqlara
Laylay çalır göy Xəzər...

1969.

GÜLZAR

I

Gülzargilin bağı var
Xəzərin qırağında,
Boz daşlardan uçan
Qalanın qabağında.
Bir yanda sakit-sakit
Baxır qumlu təpələr.
Bir yanda nəğmə deyir
Köpüklənən ləpələr...

II

Bir səhər tezdən durub,
Ağ süfrə açdı nənə.
Qəfədanı dəmlədi,
Qoydu miz üstə yenə.
Gülzarı da çağırdı
Süfrənin qırağına.
Gülzarsa baxdı, baxdı
Ağacın budağına...
Sonra mehriban səslə
Dedi: – Nənə, ay nənə,
Könlümə əncir düşüb.
Bir az əncir dər mənə.
Nənə deməyib bir söz,
İri boşqab götürdü.
Gülzar üçün ağacdən
Dərib əncir gətirdi...

III

Bir il keçdi... Gülzargil
Bağa köçdülər yenə.
Hər səhər tezdən durub
Ağ süfrə açdı nənə...
Gülzar bir gün sevinclə
Dedi: – Nənə, ay nənə,
Könlümə əncir düşüb.
Bir az əncir dər mənə.
Nənə güldü... Dedi ki,
Daha böyümüsən sən.
Sentyabr gələndə
Məktəbə gedəcəksən.
Sən indidən zirək ol,
Tənbəllik nədir, qızım?
Get, ənciri özün dər,
Mənə də gətir, qızım!
Gülzar qalxıb ayağa,
İri boşqab götürdü.
Əncirdən dərdi... Yedi...
Nənəyə də gətirdi...

1969.

ULDUZ

Təzə alma bağında
Baba yer belləyirdi.
Arabir də tərleyib
Üzünü yelləyirdi.
Ulduz da oynayırdı
Babasının yanında.
Nə yorğunluq, nə ağrı
Duymayırdı canında.

Kimsə gözəl bir mahnı
Oxuyurdu yol üstə.
Quşlar qanadlanaraq,
Uçuşurdu kol üstə.
Göyün üzü açıqdı,
Nə çən vardı, nə duman.
Günəş də göydən yerə
Baxırdı heyran-heyran.
Birdən qara buludlar
Tökdü qaş-qabağını.
Buludlar gəldi, kədi
Günəşin qabağını.
Kölgə düşdü bağdakı
Güllərə, çiçəklərə.
Yellər əsdi. Yarpaqlar
Qarışdı küləklərə.
Bir-iki damcı düşdü
Ulduzun sinəsinə.
Sonra da əllərinə,
Boynuna, çənəsinə.
Gəldi babaya sarı
O diksinə-diksinə.
Sığındı mərd babanın
Şəfqət dolu köksünə.
Dedi: – Bu soyuq nədir?
Üşüyərəm yağışda.
Baba təəssüf duydu
O mehriban baxışda.
Dedi: – Qızım, o bulud
Göydə gəzməsə əgər,
Əkdiyimiz ağaclar
Yerdə gətirməz bəhər.

Buluddan incimə sən,
Yağış gözəl nemətdir.
Hər bağda, hər zəmidə
Xeyirdir, bərəkətdir!
Qayıt evə, həm qalın
Donunu gey əyninə,
Həm də uzun saçaqlı
Şalını sal çiyninə,
Gəl tamaşa eləyək
Şimşəyin çaxmağına,
Yağışın yağmağına,
Günəşin çıxmağına.

1976.

BAHAR

Axşamdır. Elə bil ki,
Xəlbirdən ələdir qar.
Pəncərənin dalından
Bayıra baxır Bahar.
Dərələrə qar yağır,
Təpələrə qar yağır,
Buruqlara qar yağır,
Ləpələrə qar yağır.
Qar yağır... Adamların
İzlərini ağardır.
Sanki kiçik Bahara
Gözlərini ağardır.
Yaman üşüyür Bahar,
Öz yerində bu zaman.
Sanki canına hopur
O yağan qar, o boran.

– 224 –

Qız yanaşır divanda
Əyləşən nənəsinə.
(Nənə mehriban olur
Sevimli nəvəsinə.)
Deyir: – Nənə, ay nənə,
Üşüyürəm axı mən.
Gördüm qar ilə dolu
Dərəni mən, dağı mən.
Nənə kiçik Baharı
Basır öz sinəsinə.
Sonra bir nağıl deyir
Büzüşən nəvəsinə...
Odur... Bahardır! Günəş
Qızdırır göyü, yeri...
Uçub gedən durnalar
İndi qayıdır geri.
Axan suyu darayır
Söyüdlərin ətəyi.
Haradasa, uzaqda
Dinir çoban tütəyi.
Çəmənlərdə uşaqlar
Gah oynayır, gah qaçır.
İstidən başını da,
Yaxasını da açır...
Nənə danışır. Bahar
Qızınır öz-özünə,
Nənənin qucağında
Yuxu gəlir gözünə...

1964.

– 225 –

MƏKTƏBLİ ELDAR

Sevincdən bu gün Eldar
Səhər tezdən oyandı.
Otaqdakı aynanın
Qabağında dayandı.
Yaraşırdı əyninə
Ütülənmiş köynəyi,
Ütülənmiş şalvarı,
Ütülənmiş pencəyi.
Məktəbə tələsirdi
Bu alagözlü oğlan.
Dodağı tərənəli,
Baxışları mehriban.
– Mən də bu gündən belə
Daha şagirdəm, – deyə,
Eldarın iftixarı
Sığmırdı yerə-göyə.
Sanki fərəh qonurdu
Eldarın ağ üzünə.
Pıçıltıyla arabir
Deyirdi öz-özünə:
– Nümunə olaq gərək
Dərsdə də, işdə də biz!
Könlümüzdə nə kədər,
Nə ağrı salmasın iz!
Bizimçin yaradıblar
Belə gözəl həyatı.
Gərək layiqli ola
Bu xalqın hər övladı!

Eldar getdi...

Bu gündən
Daha şagird olmağa.
Oxuyacaq dərslərdən
Yalnız əla almağa.

1969.

DOSTLUQ

Biz xoşbaxt uşaqlarıq,
Məktəblidir adımız.
Əziz müəllimlərdir
Sevimli ustadımız!
Biz sevirik dostluğu
Daim özümüz kimi.
Qoruyuruq hər zaman
İki gözümüz kimi...
Bu dostluğu həyatda
Zəhmətlə qazanmışıq,
Ülfətlə qazanmışıq,
Hörmətlə qazanmışıq...
Bu dostluq babalardan
Bizə bir yadigardır,
Yaxşı dost yaxşı dostu
Köməkdir, iftixardır...
Alnımızda əməyin
Muncuq-muncuqdur təri.
Çalışırıq bir nəfər
Dərsdən qalmasın geri.
Bir dostumuz danışsa
Başındakı ağrıdan,
Duyarıq o kədərdir
Qəlbimizi ağrıdan...

Bir dostumuz təklidə
Sazağa düşsə əgər,
Yanan tonqalımızı
Soyuq küləklər döyər...
Bu möhkəm dostluğumuz
Qüvvətdir qolumuzda,
Sevincdir közümüzdə,
Mayakdır yolumuzda...
Dünyada nə gözəlsə,
Öz dostuna arzula!
Gərək şah əsərlər də
Dostluq haqda yazıla!

1976.

MİLLƏT ÜÇÜN YAŞAYIN

Masa arxasında mən
Oturanda hər axşam,
Bir şeir düşünəndə
Yerimdə aram-aram,
Siz də öz dərsinizə
Baxırsız...
Yanır çıraq!
Siz susursuz! Kitablar
Danışır varaq-varaq.
Kitablar söhbət açır
İnsanların halından,
Mərd, mübariz, qəhrəman
Ataların yolundan.
Kitablar söhbət açır
Xalqımın hünərindən,
Şanlı qəhrəmanların
Əbədi zəfərindən...

– 228 –

Səhər dərs otağında
Çox sual-cavab olur.
Sizin kiçik sinəiniz
Böyük bir kitab olur.
Deyirsiniz bu həyatı
Babalar qurdu bizə.
Bəxş olunan bu dövrən
Borədu hər birimizə.
Siz gözəl oxumaqla
Ödəyərsiz o borcu.
Siz gələcək sənətkar,
Siz gələcək qurucu...
Oxuyun!

Yazın!

Ancaq!

Siz diqqətli olunuz.
O xətlərdən başlayır
Sizin həyat yolunuz!
O yolu aydınladı
Gözünüzün nuruyla.
Bəxtiyar ömrünüzün
Əyilməz qüruruyla.
Axı, əzizlərim!

Siz,

Yurdumun nəslisiniz.
Qədim tariximizin
Təzə bir fəslisiniz.
Bu torpağın adını
Məhəbbətlə daşıyın.
Millət üçün oxuyun,
Millət üçün yaşayın!

1976.

– 229 –

QIZIMIN MÜƏLLİMİ

Məktəb bağı... Top oynayır bir dəstə uşaq,
Ağ qanadlı kəpənəkmi saçlardakı qar?
Sən baxırsan, sevinirsən, gülürsən, ancaq
Gözlərində övladsızlıq şikayəti var...

Yox, müəllim, düşüncənlə sən bir kamalsan,
Bu uşaqlar həm də sənin övladlarıdır!
Elə bil ki, sən uçuşa hazır qartalsan,
Bu uşaqlar silkələnən qanadlarıdır!

Elə bil ki, sən ağ saçlı bir bəstəkarsan,
Bu uşaqlar yaratdığın nəğmələridir!
Elə bil ki, sən şəfəqli bir nobaharsan,
Bu uşaqlar yetirdiyin bəhrələridir.

Mən atayam! Öz qızıma çörək verirəm,
Sənsə odlu dil verirən, bir də ki, bilik.
Yerə baxır, göyə baxır, aydın görürəm:
Biliksiz nə söz yaranır, nə də ki, dirlik.

O hər işdə görəcəkdir izini sənin
Öz uşaqılıq illərinin mənası kimi.
Arayacaq, soruşacaq, tapacaq yəqin,
Hörmətini saxlayacaq anası kimi.

Mart, 1961.

XƏTT

Məktəbdəydim dünən mən,
Qızım, sevimli qızım!
Müəllimən dedi ki,
Bir az əyridir yazım.

– 230 –

Dəftərini görsəm də
Bir an kədərlənmirəm.
Bir an acıqlanmıram,
Bir an qəhərlənmirəm.
Bu yazılar olsa da
Xəttinin nobarı tək,
Vaxt gələr, sətirləri
Düzərsən mirvari tək...
Təki fikrin düz olsun,
Təki könlün düz olsun,
Təki andın düz olsun,
Təki əlin düz olsun!
O zaman gözlərə sən
Dik baxarsan, ay qızım!
Həyatın düz yoluna
Mərd çıxarsan, ay qızım!

1967.

QAYĞI

Mənim əziz balamın
Xəstələnib anası.
Balam məktəbdən gəlir,
Əlində dərs çantası.

Anasını görəndə
Nə dindi, nə ağladı,
Nəvazişlə, hörmətlə
Boynunu qucaqladı.

Ev-eşiyi, mənzili
Sahmana saldı qızım.
Yudu çirkli qabları,
Tərtəmiz sildi qızım.

– 231 –

Meyvə yuyub gətirdi
Xəstənin qabağına.
Xoş bir təbəssüm qondu
Ananın dodağına.

Qızım öz anasına
Hər gün qayğıyla baxdı.
Xəstə ana sağalıb,
Bir gün ayağa qalxdı.

1966.

QİYMƏT

Qızım təngnəfəs, qızım sevincək,
Dırmaşır həyətin daş yollarıyla.
Qapının ağzında o canlı çiçək
Boynuma sarılır öz qollarıyla...

Məni evə sarı çəkib aparır,
Qiyət varağını göstərir mənə.
Baxıram “5”lərə...

Bir də qabarır
Min dəfə qürurla qabaran sinə...

Mənim diplomumu gətirir, odur,
“Fərqlənmə” – şəfəqli səhər kimidir.
Bir yanda “Əla”lar sırayla durur,
Döyüşlər qalibi əsgər kimidir.

Qızım xəbər alır: – Ata! İmtahan
Həmişə həyəcan doğurandır, yox?
– Elədir!

– İmtahan edilən zaman
Sən də heç həyəcan keçirmisən?
– Çox!

– 232 –

Deyirlər ən məşhur sərkərdələr də
İmtahan adından həycanlanıbdır.
Biliyi yoxlanan dəqiqələrdə
Arabir zehni də dumanlanıbdır!

– Daha arxayınsan, ata, eləmi?
Sinif otağına girməyəcəksən.
Götürüb əlinə dəftər-qələmi
Sən bir də imtahan verməyəcəksən!

Yox! Yox! İmtahanlar vardır bu gün də!
Mənim hər şeirim, mənim hər yazım –
Vətənin, həyatın, xalqın önündə
İmtahan deyildir, bəs nədir, qızım?

Tək belə olsaydı, düşünməzdim heç,
Bil ki, nə dincələr, nə yatardım mən.
Bütün qüdrətimi toplayıb tez-gec
Bir sənət əsəri yaradardım mən!

Vicdanla çıxardım sınaqdan axır,
Dinc nəfəs alardım hər səhər-axşam.
Mən indi şərəfli, mükəmməl, ağır
Və son imtahana hazırlayıram!

Fəqət o imtahan, yoxlama, yazım
Nə kitab üstədir, nə vərəq üstə!
Yox! O, həyatdadır, sevimli qızım,
Mavi göy altında, dinc torpaq üstə.

Mənim sadə balam soruşur yenə:
– Haçan verəcəksən o imtahanı?
– Qızım, bilməyirəm, nə deyim sənə,
Dürüst yazılmamış hələ zamanı.

– 233 –

O, azadlıqdır! Son imtahandır,
Uzun döyüşlərdir ayları onun!
O, azadlıqdır! Bir okeandır,
Dünya yollarıdır çayları onun.

Bax! Hər insan oğlu öz diyarında
Azadlıq uğrunda imtahan verir.
Mən də nigaranam söz baharında,
Deyirəm görəsən nə deyir ömür?

O böyük məktəbdə min müdavimdən
Sınaqda geriyə qalacağammı?
Yaxud xalq adlanan baş müəllimdən
Artıq yox, bircə “5” alacağammı?

1960.

ŞƏRƏF LÖVHƏSİ

Fəxr edirəm!

Əlaçıdır

Mənim qızım, mənim oğlum.
Sanki təzə çiçəklərlə
Bəzənmişdir ömür yolum.
Balalarım! Gələn zaman
Sizin gözəl məktəbə mən,
Sanki tamam qovuşuram
Neçə-neçə mətləbə mən.
İri şərəf lövhəsində
Şəklinizə baxıram mən.
Sevincimdən qanadlanıb
Ulduzlara qalxıram mən.

– 234 –

Sağ olun, ay balalarım,
Qönçələnin diləklərim.
Ancaq...

Ancaq bu dünyadan
Böyükdür öz istəklərim.
İstərəm ki, siz məktəbi
Qurtaranda “5” qiymətlə,
Həyatda da yaratmağa
Başlayasız ləyaqətlə.
Milyon-milyon insanla siz
Tikəsiniz, qurasınız.
Doğma vətən keşiyində
Ayıq-sayıq durasınız!
Təntənələr dünyasından
Mən eşidim səsinizi.
Zəfərlərin sinəsində
Görüm sizin şəklinizi...

1967.

UNUTMARAM

Bənnadır mənim atam,
Daşlardan divar hörür.
Bircə ilin işini
Bəzən beş ayda görür.
Yağış, külək, şaxta, qar
Üşüdəndə adamı,
Soyuqlar öz işindən
Soyutmayır atamı.

– 235 –

Nə qədər mehribandır
Gülüşi də, səsi də!
Şərəf lövhəsindədir
Atamın bir əksi də!
Yadımdan çıxarmaram
Keçən ilki baharı.
Meydançada dayanıb,
Aşağıdan yuxarı,
Atamın əllərinə
Baxmışam neçə kərə.
Az qalıb ki, papağım
Başımdan düşsün yerə.
Səhərlər asta-asta
Üfüqdən qalxır günəş.
O təzə binalara
Şəfəqlər saçır günəş.
Bəli! Daş binaların
Parlayır aynaları,
Atamgilin həvəslə
Tikdiyi binaları
Bu günəşli diyarda
Bir yerə yığsan əgər,
Sahmanlı, yaraşlıqlı
Kiçik şəhərə dönər.

1976.

SUAL

Oğlumla bir binanın
Yanından keçən zaman,
Oğlumu da, məni də
Yaman sarsıtdı həycan.

Hələ dünənə qədər
Binaların göyçəyi,
Mən deyərdim bəlkə də
Bir şəhərin bəzəyi,
Möhtəşəmdən möhtəşəm
Bir bina dağılırdı.
Yerində qalaq-qalaq
Daş-kəsək yığılırdı.
Oğlum bir o binaya,
Bir də ki, mənə baxdı.
Əl boyda sinəsi
Bir anda endi, qalxdı...
O dedi: – Ata, dağ ki,
Elə ucalır göyə,
Bəs yağışda, tufanda
Niyə uçulmur, niyə?
Dedim: – Dağ da uçulur,
Sezdirmir uçmasını.
Sevmir başqalarına
Sirrini açmasını.
Necə olsa da, axı,
Adı dağdır cahanda.
Dağ vüqarı daşıyır
Tələtündə, vulkanda...
Zamanın tufanları
Dəyirsə harasından,
O boyda dağ kövrəlir
Dövranın yarasından.
Dərdini çəkə-çəkə
Tərpənib birdən uçar.
Başqa yerdən uçmur o,
Sındığı yerdən uçar.

O qədim bir məcranı
Dəyişir uçmağıyla.
Bir dəniz də yaradır
Daşıyla, torpağıyla...
Demək uçmağıyla da
O yaşayır, o qalır.
Fəqət yer kürəsində
Başqa bir görkəm alır...

1969.

ƏZİZ ŞƏKİL

Bir payız səhəriydi,
Üfüqlər bozarırdı.
Gündoğanda buludlar
Təzəcə qızarırdı.
Günəş lalələrini
Dəniz üstə düzürdü.
Çığırtan qağayılar
Dəstə-dəstə süzürdü.
Mən tarix muzeyinə
O gün getdim oğlumla.
Mən illərdən-illərə
Səfər etdim oğlumla.
Muzeydə tablolar var,
Tarixin yadigarı...
Şəkillər var, Vətənin
Şöhrəti, iftixarı.
O mərdlər, o igidlər
İnqilab zamanında,
– Vətən! – deyə döyüşmüş
Rəşadət meydanında.

– 238 –

Bir qiymətli şəkil də
Muzeyi bəzəyirdi.
Təbəssümlü baxışı
Bahara bənzəyirdi.
Bəli! Bu Səttarxanın
Cavanlıq şəkli idi.
Bütün istəklilərdən
Daha istəkli idi.
Oğlum dedi: – O şəkli
Aparsam evimizə,
Səhər-axşam baxaram
Mən o mehriban üzə.
Güldüm, dedim: – Yox, onu
Aparmaq olmaz! Axı,
Burda o nadir əksə
Minlərlə adam baxır.
Oğlum susdu... Gördü ki,
Səttarxan baxır yenə.
Mehriban baxışından
Şəfəqlər axır yenə.
Oğlum bir anlığa
Sanki fikir apardı.
Sonra kiçik sinəsi
İftixarla qabardı.

1970.

SƏNSƏN

Oğlum Natiqə

Mən zəfər çarçısı nəğməkar olsam,
Ay oğlum, bilirəm, köməyim sənsən!
Öz yurduma layiq sənətkar olsam,
İlk şeirim, şöhrətim, əməyim sənsən!

– 239 –

Çoban olsam, doğma Muğanda gəzsəm,
Dərədə, düzəndə, yağanda gəzsəm,
Gecə Ay üfüqdə doğanda gəzsəm,
Çölləri oyadan tütəyim sənsən!

Əsgər olsam, könül dinən zamanda
Körpələr dinc yatsın deyə cahanda,
Yağışda, küləkdə, qarda, tufanda,
Canımı isidən köynəyim sənsən!

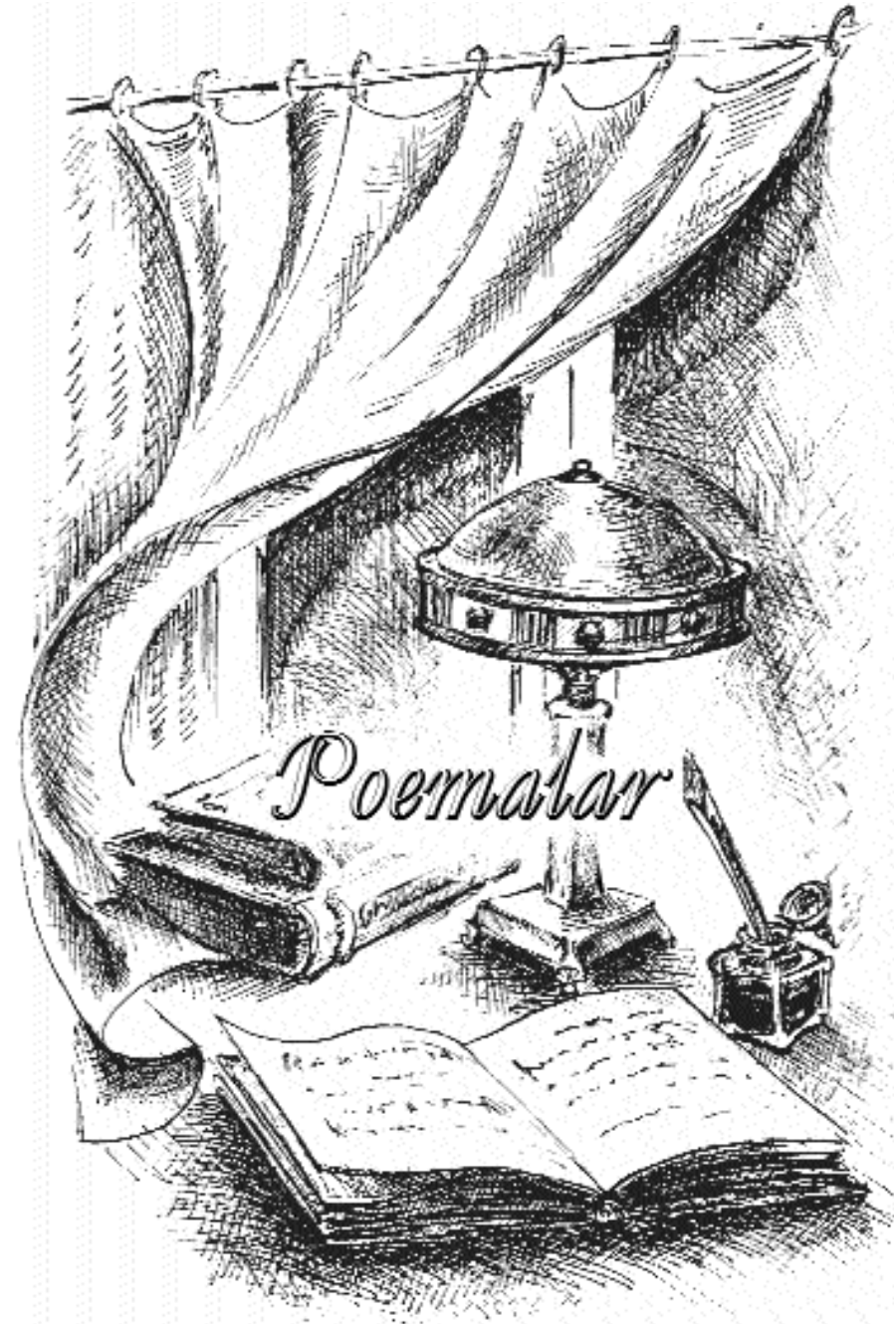
Yaz olsam, min təzə dilək içində,
Zümrüddən rəng alan ipək içində,
Min xoş rayihəli çiçək içində
Hüsnüylə seçilən çiçəyim sənsən!

Dağ olsam, ağ zirvəm buluda dəysə,
Qar, ildırım, dolu, qasırğa döysə,
Amansız təbiət qəddimi əysə,
Yerdən üzülməyən ətəyim sənsən!

Günəş olsam, göydə min ocaq çatsam,
Buludda oyanıb, buludda yatsam,
Dünyanı son kərə nurladıb batsam,
Yer üzündə qalan bəzəyim sənsən!

...Olsam, yox, saymıram! Biz yaranmışıq!
İndidən alınmda artır qırışıq.
Söz çox, mənzil qısa, yollar çarpaşlıq,
Hər işim, hər izim, hər nəyim sənsən!

1962.

DOĞMA SƏS

Rübabə Muradovaya

I

Uzaqda ağaran tala-tala çən
Mavi üfüqlərin saçındakı dən...
Nə karvan tozu var, nə tiyan hisi,
Nə yolçu ahı var, nə polis səsi,
Bir nəhəng, işıqlı, füsunkar, təmiz
Çiçək dükənina bənzəyir Təbriz!
Elə bil fərəhdən, elə bil qəsdən
Badam ağacları divarlar üstdən
Yollara sallamış budaqlarını,
Sarı pullar təki yarpaqlarını
Səkilərə səpir... Varını guya
Hazırdır vətənin uğrunda qoya!
Elə bil min cəlal quran bu şəhər
O düşün pulları toplayıb səhər,
Verəcək dəmirə, sementə, daşa,
Abadlıq işini vuracaq başa...
Ərdəbildən gələn bir dostumla mən
Küçədə gəzirəm! Mən xoşbəxt, o şən...
Savalanın ətri nəfəsindədir,
Muğanın vüsəti həvəsindədir...
Canlı xəzinədir xalqın sinəsi,
Hər şeyin təzəsi, dostun köhnəsi!
Köhnə dost danışır... Nədir nisgili?
Deyir: – Unutmusan sən Ərdəbili.
Sən ki, Savalanın hər qarışına,
Yaşıl sinəsinə, bəyaz qaşına,
Tufanlarda donmuş dodaqlarına,
Bir də qartal gözlü bulaqlarına,

Məhrəmsən ən mahir bələdçi kimi,
Postunu tanıyan sərhədçi kimi.
Yadımdan çıxıbmı sulara bəzən
Baxıb öz əksinə saçını hörən
Yaşmaqsız, boyasız, qəmsiz, gözəllər?
Vəfasız deyildin sən ki əzəllər.
İndi o gördüyün əyri dərbəndlər,
Daşlı meydançalar, tozlu həyətlər
Sökülmüş, yenidən düzəlmiş, dostum!
Təzə gülüstandır o qədim yurdum.
Hələ teatrımız, kinomuz da var,
Konsert də veririk...

Bir gənc nəğməkar
Elə oxuyur ki, sanki səsində,
Zəncirə oxşayan zənguləsində
“Qatar qaya”^{*}dakı şəlalələrin,
Toyda cingildəyən piyalələrin
Öz ahəngi vardır, öz ritmi vardır!
Daha nə oxumaq, nə çalmaq ardır.
Nə olar, o yerə sən bir də gəlsən,
Sərdabə^{**} üstündə bir az dincəlsən.
Bilirəm, Təbrizdə filarmoniya var,
Min rübab, tərənə, simfoniya var.
Sən də ki, müdirsən... Yaz gəlsin o, qoy,
Təbriz səhnəsində o qız atsın boy!
Deyirəm gələrəm o yerə inan,
İtirməz dünyada əslini insan!
Mən kəndli oğluyam, cütçüdür atam,
Yox, Savalanı da unutmamışam!

^{*}Savalanda yer adıdır.

^{**}Savalanda yer adıdır.

II

Səni arzuladım dostumtək mən də,
Düşündüm, gələrsən – Təbrizə sən də.
Səni arzuladım... Mən sənə ancaq
Nə məktub göndərdim, nə də ki, soraq.
Dinc həyat qarışdı sərt ruzgar kimi.
Sən nə köksü dolu nəğməkar kimi,
Nə də qonaq kimi gəldin Təbrizə.
Sərhəddə başlanan o mübarizə
Fəlakətlə bitdi...

Bir səhər yağı
Hiddətlə tapdadı ana torpağı.
O gün vida edib sən də hər şeyə,
Qışın şaxtasında donmasın deyə –
Buzdan yorğan örtən Arazın üstdən
Bu taya keçərkən, körpüdə pəstdən
Bir bayatı deyib nəğməkar təki,
O taya baxıbsan intizar təki;
Mən aşiq, ünə gəlləm,
Mahnımla önə gəlləm.
Ağlama, talan vətən,
Gedirəm, yenə gəlləm!
Sənə qapı açan sərhədçi əsgər
Yaşlı gözlərinə salmışsa nəzər,
Başa düşməmişdir sənənin nəğməni.
Cana yanğı salan hər bir kəlməni.
Yalnız səsindən,

Od nəfəsindən
Bir an kədərlənmiş, o, çaya baxmış,
Mavi gözlərindən qoşa şəh axmış...

III

Biz ana Təbrizdən bir xeyli uzaq,
Qardaş torpağında görüşdük ancaq.
Yay idi. Bürküdən səssiz-səmirsiz
Gömgöy yaxasını yırtırdı dəniz...
Əncir saralırdı sarı bal kimi,
Şanı qaralırdı qara xal kimi.
Adamlar gəzirdi köynək içində,
Gözəllər ən gözəl ipək içində...
Köynəkdə yanırıdım istidən mən də,
Rayondan gəlmişdin Bakıya sən də.
Görüşdük bir bacı, bir qardaş təki,
Gözümüzün yaşı dondu daş təki.
Yox, yox, o donmadı... Dörd ilıq şehi
Əbədi qurutdu Bakının mehi.
Sən hər müğənnidən, hər bəstəkardan,
Saç-saqqal ağartmış hər sənətkardan
Öyrəndin yorulmaz həvəskar təki.
Nəhayət tanındın nəğməkar təki!
Min təzə təranə oxuduqca sən,
Qəmli baxışların göründüsə şəh,
Bir an unutmadın “Qaragilə”ni,
Bir də “Kuzə ilə sudan gələn”i...

IV

Səhnə. Pəncərədən baxır biyaban.
Məcnun kimi arıq, saçı pərişan
Bir xurma ağacı durur uzaqda...
Bəridə, hər yanı zəngin otaqda

Bir gözəl oxuyur... Səsində min xal...
Tanıyır səni də, Leylini də zal!
Sinəndə söz dustaq, ləbində busə,
Elə bil ərinə deyirsən – Qey sə
Alovlanan könlüm min şəfqət eylər.
Yox, gizlədə bilməz günəşi göylər!
O nə səhranışın, nə divanədir,
Eşqin sınağında o mərdanədir!
Mənsə vəfasızam... Budur fəlakət!
Silahsız əsgərdir tənha məhəbbət!
Qadın nə qul doğur, nə də divanə,
Yox, qanunlar salır boş biyabanə
Sevib-seviləni...

Sən öz hissinlə,
Tükləri ürperdən həzin səsinlə,
Bir də tarixləri varaqlayırsan,
O dövrün hökmünü şallaqlayırsan!
Sanki salondakı min qız, min ana
Deyir: – Minnətdarıq biz bu dövranə!
Nə qanun, nə sərvət əsarəti var,
Nə də ki, Leylinin şikayəti var.
Bax, səni izləyir baxışlarıyla,
Arabir susmayan alqışlarıyla
Gözəl zənguləni yarıda kəsir,
Sənin həyəcədən dodağın əsir...
Sanki, o səhnəyə gəlir bir nəfər,
Ömrü yazılmamış böyük bir əsər!
Gəlir... Sinəsində yenə də sevdə,
Başında ağ çalma, çiyində əba...
Saçı da, qaşları da, saqqalı da ağ,
Məhəbbət dünyası xəzanlı bir bağ...

Tanı o insanı! O Füzulidir!
Öz dilsiz əsrinin dinən dilidir.
Leylinin eşqində yas saxladı o.
Məcnun ağlamadı, o ağladı, o!
O, gəlir min sözlə, min məhəbbətlə,
Qürurla, ilhamla, səmimiyyətlə
Səni qızı tək bassın qoynuna,
Sözlərdən incilər salsın boynuna!
O gəlir. Dayanır. Durduğu yerdən
Şirin xəyal kimi yox olur birdən.
Sənsə oxuyursan...

Lojadan ancaq
Sənə qulaq asır Bağdadlı qonaq...
Qalın qaşlar altda o qara gözlər
Heyrətdən böyümüş sanki bir qəder.
Qonaq mat qalmışdır. Axı, sən haçan
O qızmar torpaqda dolandın bir an.
Dodağı kilidli, sevgisi dustaq,
Günəşin altında sinəsi dağ-dağ
Ərəb qızlarını haçaq gördün, de?
Haçaq ağaclardan xurma dərdin, de?
Fəqət o geyimin, o hərəkətin,
O eşqin, o qəmin, o fəlakətin
Nakam Leylinindir! Nədir illəti?
Necə yaradırsan sən o surəti?
Yanıqlı-yanıqlı oxuyan zaman
De, niyə köyrəlir yüzlərlə insan?
Bəlkə min sehr var o sənətində,
Könlündə, səsində, hərəkətində...
Yox, qonaq bilməyir, bilməyir inan,
Sən Leyli rolunda oynayan zaman,

Uzaq yurdlardakı gənc leylilərin,
Dustağ həyatından gileylilərin
Baxtı düyünlənmiş çatma qaşında.
Bütün Şərq görünür sənə qarşında!
Yox, qonaq bilməyir, bilməyir inan,
Neçin nəfəsində ağlayır hicran.
Kamanı andırır neçin avazın,
Hansı tayındansan sakit Arazın.
Birdən teatrın məxmər pərdəsi
Asta-asta enir...

Yox, alqış səsi
O ağır pərdəni açdırır bir də,
Titrəyir divar da, tavan da, yer də...
Qonaqsa həycanla gəlir səhnəyə,
Bir də əhsən deyir o tərənəyə.
Əlini bərk sıxır... Sonra gülərək
Sənə təqdim edir bir dəstə çiçək.
Bu dəstə – Səadət çiçəkləridir,
Qorxmaz leylilərin diləkləridir!..

V

Kinostudiya... Böyük məclisdə
Hörmətli mehmandır Rac da, Nərgiz də.
Sən də çağrılıbsan. Kimsə Nərgizlə
Səni tanış edir. Səmimi hisslə!
Deyirlər ki, guya yaxşı sənətkar
Yaxşı sənətkarın rəqibi olar.
Yalandır! İnanma! Qadir adamlar,
Böyük təbiətlər, qaynar ilhamlar
Sənət yollarında axan tərinə...
Ehtiram göstərər biri-birinə.

Odur, alını xallı, baxışı odlu,
Dodağı qönçəli, ləhcəsi udlu,
Tağorun nəvəsi, Qanqın gəlini
Ovcunun içinə alır əlini:
– Biz, televizora baxırdıq axşam,
Leylini o təhər yaradan adam –
Nə qədər bəxtiyar bir sənətkardır.
– O artist deyildir, bir nəğməkardır! –
Deyə Rac qımışır... Sənsə utancaq
Təşəkkür edirsən qonağa ancaq.
O baxıb üzünə dinir: – Gəl, gedək,
İsti Dehlini də səyahət edək...
Gedək, səsimizi bir yerə qataq,
Leyli-Məcnun haqda film yaradaq.
Bilirsən, necə də artar şöhrətin,
Dünyada söylənər gözəl sənətin.
Sən bir ah çəkirsən... Ah şikayətdir!
Deyirsən: – Vətəndən neçə müddətdir
Sizin çıxdığımız?

– On gündür ancaq.
Rac cavab verir tez...

– Qardaş, bu fəraq
Üzücü deyildir mənə, bəs nədən
Vətən deyirsiniz hər anda, Vətən!
Mənsə neçə ildir fəraq çəkirəm,
Vətən deyə-deyə qan-yaş tökürəm.
Mənim hörmətim var hind millətinə,
Musiqi, memarlıq, söz sənətinə.
Fəqət nə təntənə, nə şöhrət, nə var
Gərəyim deyildir vətəndən kənar.
Hələ həsrətəmsə o ana yurda,
Doğma havasını uduram burda...

Getsəm bu torpaqdan başqa bir yerə,
İtirmiş olaram ikinci kərə
Mən öz vətənim, mən öz yurdumu.
Bağrımı yandıran hicran odumu
Hind okeanı da söndürə bilməz,
Sifətim gülsə də, ürəyim gülməz.
Kimsə nə qımışır, nə də ki, dinir,
Kirpiklər gah qalxır, gah da ki, enir...
Sanki təsdiq edir bu həqiqəti;
Vətəndən ağırdır vətən həsrəti!

VI

O bahar ömrünə doğur bir bahar!
Səni Moskvaya aparır qatar...
Ümidlər şəhəri, dostlar şəhəri
Səni qucaqlayır bir yaz səhəri.
Ala gözlərindən uçur həsrətin,
Qolundan yapışır yenə sənətin...
...Sarısaç oğlanlar, mavigöz qızlar
Sənə qulaq asır...

Balaca sazlar

Böyük sənətini tanıdan zaman,
Salona toplaşan minlərlə insan
Səni alqışlayır məsləkdaşı tək,
Bir də SSRİ vətəndaşı tək.
Çəpiklər altında bilməyir heç kəs
O nəğmə, o həycan, o nəfəs, o səs
Bir qış havasının küləklərində,
Qarlı Savalanın ətəklərində
Kiçik bir daxmada yaranmış ancaq.
Yox, nə insan bilir, nə də ki, torpaq.

VII

“Mir”^{*} in yanındaıyq. Diktor danışır.
– Oxuyur Rübabə! Dalğa qızıdır...
Budur oxuyursan! Aləm var səndə,
Səni dinləyirik qonşum da, mən də...
Segah, yetim segah inləyir, aman,
Nə deyir, nə deyir o tar, o kaman?
Kim yetim çağırdı axı segahı?
O ki, dil bilməyir, nəydi günahı?
Yox, yox, zəkalıdır mənim millətim,
Gah dul yaşatmışdır, gah da ki, yetim...
Dərdini demişdir hər təranədə!
Tarixdən nişandır hər təranə də.
Qoy yetim segah da ağlasın zar-zar!..
Bilsin ki, nə çəkib yetim olanlar...
Qonşum pıçıldaıyır: – Rübabə sözü
Rübabdan yaranmış... Mən isə düzü
Heyranam bu qızın məharətinə.
Yanıqlı səsinin şeiriyyətinə...
Övladı olduğum böyük millətin –
Qədim torpağında mədəniyyətin
Min illik tarixi yaranmasaydı,
Ağ saçı mizrabla daranmasaydı,
Deyərdim yalandır hər söz, hər kitab,
Bu qız yarananda yaranmış rübab!..
Dalğalanır segah, inləyir segah,
Bəlkə anasını diləyir segah?..

^{*} Radioqəbuledici.

Elədir! Bu sirri bilmir hər yetən,
O ana axtarır, sən isə vətən!
Sənin oxuduğun “Uca dağlar”da
Sanki ətir yayır ağ otaqlarda.
Oxu! Mənim könlüm gəzir o tayda...
Savalan dağı da, Balıqlı çay da
İndi gözlərimin qabağındadır...
Sənin o nəğməli dodağındadır!
O tanış mahnıdan, doğma şeirdən
Vətən nəsimini duyduqca hərdən,
Doğrusu burnumun ucu göynəyir.
Min il də səslənsə, o nə köhnədir,
Nə də yorucudur! Təzədir, xeyr!
Axı, o Vətənin köksündən gəlir!
Deyirsən ana yurd bağıdır, meşədir,
Sevənlərin könlü guya şişədir...
Düzdür, bağ-bağatdır o ana torpaq,
Fəqət kimi ağa, kimisə çılpaq...
Qızların qəlbi da şişə deyildir,
Dözür min hicrana gör neçə ildir!
O sadıq gözəllər nə bir xəyaldır,
Nə də ki, gülləri solan dəsmaldır –
Yanınca apara könül dildarı,
Özüylə gəzdirə neçə diyarı.
Nə zərər, qoy gəzsin o min şəhəri,
Vəfalı qalacaq yenə dilbəri!
Arzu edəcək ki, şən dövranlarda
Dağlar başındakı o ceyranlar da
Azad balalaya daima, azad!
Nə yad yaralaya, nə də ki, səyyad...

VIII

Beşcə addımlıqdan axır lal Araz.
Sən bu tayda durub oxusan bir az,
O tayda dinləyər tanışlar səni,
Tanıyar o qəmli baxışlar səni...
Bu mümkün deyildir, sən ki, “qaçaqsan”,
Doğma vətəmindən hələ uzaqsan.
Bir dağı əridər bu ürək acın...
Təbrizli qardaşın, Təbrizli bacın
Dinləməkçin sənin havalarını,
Bütün yerin-göyün dalğalarını
Axtarır, axtarır, nəhayət tapır,
Dinləyir, elə bil min nemət tapır.

IX

Yox, biz əbədiyik, yad gəldi – gedər.
Bizimdir istiqbal, bizimdir zəfər!
Odur, doğma Təbriz bayram içində...
Axşamdır, minlərlə adam içində
Mən də dolaşıram, şəhərdən, kənddən,
Urmidən, Zəncandan, Xoydan, Mərənddən
Qonaq tək Təbrizə gəlir adamlar,
Yerdə ağ çıraqlar, göydə ağ şamlar...
Gələn qonaqların ayaq səsindən,
Daş xiyabanların titrəməsindən
Elə bil diksinir o dar döngələr.
Genəlmək istəyir indi bir qədər!
Sanki min sürətlə dolanır anlar,
Gülüstan bağına axır insanlar...

Dörd yan izdihamdır. Kürsü üstə sən,
Yanaqların aldır, baxışların şən!
Oxuyursan... Səni dinləyir hər kəs.
Mehribandır o səs, doğmadır o səs!
Əlində, döşündə, saçında çiçək...
Nə nəğmənin qəmlidir, nə səsin titrək.
O nə bayatıdır, nə şikəstədir,
Nə zabil, nə də ki, segah üstədir.
Zəfər nəğməsidir o oxuduğun!
Yazan sənətkarın qələmi qurşun!
Ah, həmən nəğməni kaş mən yazaydım,
Sonra da dayanıb qulaq asaydım!
Oxuyursan, səsin gəzir uzaqda
Bu axşam sevinir ana torpaq da!
O səni böyütdü...

Qoymadı hicran –
Sən sənətkar kimi oxuyan zaman
Dinləyə bilmədi səni yaxından!
Yox, yalnız dinlədi dost torpağından.
Bayramlaşın indi, sevinin indi,
Bir deyin, bir gülün, bir dinin indi!
Qoy o da dinləsin səni doyunca,
Düşsün tanış səsin efir boyunca...
Dinləsin meşə də, dağ da, derya da,
Səni dinləməyə gəlsin dünya da!
(Mənim bu yazdığım əsərdə hərgah,
Xarakter axtarsa bir neçə bədxah,
Sən vətənpərvərsən, həm də ki, əsgər,
Bu gözəl xarakter deyilmi məgər?)

Səhərdir. Fəcrin də gülür dodağı,
Sevincdən qızarıb soyuq yanağı...
Piyalə boydakı qızıl gül çətri,
Yasəmən salxımı, qərənfil ətri
İnsanı məst edir... Belə bir gündə
Təbrizdə gəzirəm dostumla mən də!
Üzümüzdə nə qəm, nə nisgil, nə toz,
Həmənlik. Yaşımız artmışdır bir az.
Sənin hər nəğmənin şeriyyətiyindən,
Bir də azadlığın əzəmətiyindən
Biz söhbət etdikcə öz aramızda,
Elə bil sağalır hər yaramız da!

1959.

DÖYÜŞDƏN-DÖYÜŞƏ

I

Qocaman Təbrizin qonağıdır yaz,
Quşlar qanad açır, ağaclar çiçək.
Acı çay sərinlik gətirsin bir az,
İstidir nəfəsi təngidən külək.

Hanı bulud-bulud Təbrizin çətri,
O yanar günəşdən məğrur deyilmi?
Qışda öz şaxtası, yayda öz ətri
Şərqdə haçandır ki, məşhur deyilmi?

Divarın dibində yetim bir uşaq
Gələndən gedəndən kömək diləyir.
Özü danışmayır... Könlündə ancaq
Bir məsum baxışlı quzu mələyir.

Uşağı isitmir yazın nəfəsi,
Soyuq dalğa-dalğa canından keçir.
Nə qədər yetimə ata əvəzi
Sərdar o uşağın yanından keçir.

Yox, keçmir, tifilin qabağında o
Mehriban baxışlı heykələ dönür.
Sanki Azərbaycan torpağında o
Alışa-alışa məşələ dönür...

Müxtəlif yollara ayrılan şəhər
İndi bölünmüşdür neçə səngərə.
Tüfəng qarovuldan düşənə qədər
Tin sərhədə bənzər, küçə səngərə.

Gözləri dolsa da bulud içində
– Oğlum, adın nədir? – soruşur Sərdar.
Uşaq baxır, baxır sükut içində,
Haçandan-haçana dillənir: – Səttar!

Payızın bir həzin bulağı kimi
Sonra için-için ağlayır naçar.
Uşağı bir döyüş bayrağı kimi
Başının üstünə qaldırır Sərdar.

Düşünür Səttarlar yetirən ölkə
Sevincdən kasıbdır, dinclikdən kənar.
Həyat sirrlidir, kim bilir, bəlkə
Bu uşaq özüdür sabahkı Sərdar.

Sərdar nə biganə, nə qonaq deyil,
Qolunu yetimin boynuna salır.
Gedirlər... Uşağı boz torpaq deyil,
Döyüş qərargahı qoynuna alır.

II

Qışdır... Fədailər yanan tonqalı
Araya almışdır təpənin üstə.
Kimsə sevə-sevə doğma mahalı
Azadlıq mahnısı oxuyur pəsdən.

O kimdir gözləri hikmətlə dolu
Səadət işığı yayır dörd yana?
Keçir xəyalından Sərdarın yolu
Səttar əmi deyir cavanlar ona.

Bəli, o Səttardır! Niyyətləriylə
İstəyər ki, Sərdar bir də doğula.
Öz duzlu, məzəli söhbətləriylə
Sərdarı tanıtmış neçə oğula.

Gecə keçirsə də yatmayır şəhər,
Səhər qələbəylə açılmalıdır.
Düşmən müqavimət göstərsə əgər,
Başına od-alov saçılmalıdır.

Məğrur fədailər yürüş zamanı
Üsyankar Təbrizdə açır sabahı.
Alovlu-tüstülü döyüş zamanı
Düşmən əsgərləri tökür silahı.

Səttara nə deyir təzə hökumət?
Külfətin böyükdür, yaşın da ötür.
Silahı anbara göndər əmanət,
Özünə münasib vəzifə götür.

O deyir Sərdardan yadigar qalan
Silahı vermərəm özgəsinə mən.
Gərək keşik çəkəm, azadlıq alam
Sərdarın, Saların ölkəsinə mən.

Ən böyük vəzifə, ən yüksək məqam
Azadlıq əsgəri olmaq deyilmi?
Ən nadir hədiyyə, ən əziz bayram
Hüququn özünü almaq deyilmi?

O bir il yaşayır öz silahıyla,
Daha bilinməyir izi-sorağı.
Bəlkə vidalaşmış öz sabahıyla,
Yaxud dayağıdır Vətən torpağı.

Bilmirəm nə deyim əsrin sirrinə,
Nə qədər igidi səsləyər Vətən.
Tək bunu bilirəm, əsgər yerinə
Başqa bir Səttarı bəsləyər Vətən.

1978.

YARALANMIŞ NƏĞMƏLƏR

İrənin milli qəhrəmanı Xosrov Ruzbehə

I

Nə zamandır düşmən güdür
O qartal, o igidi.
Hər gün min yol yoxlayır da
Hər cığırı, hər keçidi.
Odur! Qatil güllələri
Bu gün deyir öz sözünü.
Qartal neçə yara alır,
İtirməyir heç özünü.
Döşündə qan, alnında qan,
Fəqət hələ canında can...
Bir ıldırım sürətiylə
Qartal qalxır, qartal qonur
Qarşdakı hündür dama.
Yarasının isti qanı
Axa-axa, dama-dama...
Qatillərin adlarını
Yazır kiçik varaqlara,
Öz ovcunda var gücüylə
Səpələyir uzaqlara...
Qoy bu günün, qoy sabahın
Məğrur səslə övladları
Tez tanısın, lənətləsin
Əli qanlı, gözü qanlı,
Dişi qanlı cəlladları...
Elə bil ki, o qanlı dam
Məhkumların bir irsidir.

Yox, səhv etdim! Qızıl güllər
Səpələnmiş bir kürsüdür!
Xosrovunsa mərd alnında
Vətəninin ehtişamı,
Bir dünyaya deyir odur
Nifrət dolu ittihamı.
Zalım haqda, sərvət haqda
Yazılmışdır bu ittiham.
Zülüm üstə yaradılmış
Büsat haqda, işrət haqda
Yazılmışdır bu ittiham!

II

Hələ yolda nə kölgə var,
Nə də adam...
Lap uzaqdan ala gözlü
Bir qız gəlir aram-aram...
O nəçidir? O nəçidir?
Darülfünun* tələbəsi!
Ürəyinin diləyidir
Azadlığın təntənəsi...
O əyilir, o götürür
Yerə düşmüş varaqları.
Qızıl gülün yarpağı tək
Birdən əsir dodaqları:
– Aman allah, Xosrovu da
Tutub düşmən.
Axı, niyə qurumayı
Göz yaşları, yazıq vətən?

* universitet

O, sürətlə gedir indi
Düynlənir qara qaşlar!
Əllərində o varaqlar,
Gözlərində isti yaşlar...
O varaqlar növbə ilə
Dolaşdıqca əldən-ələ,
Xainlərin, qatillərin
Adı düşür dildən-dilə.
Karigərlər,* tələbələr
Eşitdikcə bu xəbəri,
İzdihamlar titrədikcə
Tehran boyda bir şəhəri,
– Hanı Xosrov? Hanı? – deyə,
Səda düşür yerə, göyə...
Neçə vəzir, neçə mister
Nə dincəlir, nə də yatır.
Bu şəhərə keşik çəkən
Sərbazların sayı artır...

III

Daş zindanda yaş kamera,
Divar qara, tavan qara...
Bu kamera səksən ildir
Tikilmişdir.
Bir anlıq da nə zülməti,
Nə qoxusu çəkilmişdir.
Səksən ildə kameraya
Düşmüş, çıxmış min-min insan.
Səksən ildə dağılmışdır
Neçə bina, neçə zindan.

* fəhlələr

Tehranın boz sinəsində
Hələ bu daş qəfəs durur.
Bir də... Bir də içindəki
Donub qalmış nəfəs durur.
...O darıxır. Arzu dolu
Ürək şişir şər zamanı.
Elə bil ki, partladacaq
Qətran gözlü kameranı.
Divarlardan tuta-tuta,
Ağır hava uda-uda,
O gəzinir kamerada...
Elə bil ki, kürsü olub
O igidə kamera da!
O gəzinir, o danışır,
Nə qələm var, nə də kağız.
Dedikləri milyon evdə
Dolaşmada ağız-ağız...
O üç dəfə dağıtmışdır
Zindanların hasarını.
O üç dəfə tamam pozmuş
Qara ölüm qərarını.
Nəm məhbəsin qucağından
Döyüşlərə atılmışdır.
İndisə o “mahir qaçaq”
Kameraya qatılmışdır.
Qoy o gəzsin yenə mətin,
Yenə məğrur, yenə oyaq,
Onun ömür dastanından
Mən çevirim neçə varaq...

IV

Həmədandır...

Pərişandır –

Kiçik bağça, kərpicli ev.
Qoca Ruzbeh* eyvandır,
O düşünür... Yola baxır.
Axı, Xosrov Tehrandadır.
İmtahana getmiş oğlu,
Görən varmı çörək pulu?
Yan cibini, döş cibini

Gəzir qoca...

Arıq əllər nə titrəyir
Bir dünyünü aç-aça?
O özü də bilmir ömrü
Hardan gəlib, hara getdi.
Babat keçən günləri də
Düyn olub gözdən itdi.
O zabitdi... Bir orduda
Dostlarına təsəlli idi.
Düzlüüylə, tədbiriylə
“Divizyanın məşəliyi”.
Bəli! Onun tay-tuşları
Xəlvət-xəlvət, asta-asta,
“Xidmətinin” pilləsiylə
Qalxıb çatdı “uca posta”.
O hər şeydən yüksək tutdu
Həqiqəti, ədaləti.
Həqiqətin uğrunda o
Qarşıladı min əzabı,
Kasadlığı, məşəqqəti!..

*Xosrovun atası

Qoca baxır...
Qənaətlə topladığı
Pula baxır...
Oğlu xərclik alsın deyə,
Addımlayır poçtxanaya
Ağır-ağır...

V

Nə zamandır
İmtahandır...
Qara lövhə qarşısında
Xosrov hərdən fikrə gedir.
İndi yüksək dərəcəli
Tənlikləri o həll edir.
Neçə bəyaz saçlı alim
Ona baxır heyran-heyran...
Bir mehriban professor
Deyir: – İran
Qoy indidən salamlasın
Təzə bahar nəsimini!
Gələcəyin istedadlı
Riyaziyyat alimini!
O eşidir müəllimin
Bu səmimi sözlərini.
Utanır da, qısıılır da,
Yerə dikir gözlərini.
Qapıdasa əyanların
Övladları durub səfə,
Lövhədəki yazılara
Boylanırlar neçə dəfə...
Xısın-xısın gülsələr də
Gəncin köhnə paltarına,
Ancaq həsəd aparırlar
Dağ görkəmli vüqarına...

VI

O əfsərdir...
Dostları var dörd yanında.
Azadlığın eşqi gəzir
Xəyalında, vicdanında!
Məşq gedir... Yerlə göyün
Arasına sığmır bir at.
Neçə əfsər çalışsa da
İpə, sapa yatmır, heyhat!
Xosrov gəlir... Atı çapır,
Gülür yersiz harınlığa.
Köpüklənən boz ağzını
Dirəyir bir qayalığa.
At yorulur, at dayanır,
Qulaqları sallanır da
Yapıxlanmış kahı kimi.
At dayanır qanlı ağzı
Üsyanlara dirədilmiş
Dünyanın son şahı kimi.
Süvarisə yorulmayıb,
Gülə-gülə düşür atdan.
Deyir ki, bu nümunədir
Hamımıza bu həyatdan.
Mübarizə meydanında
Tez qızışan, tez yorulur.
Nə səadət görə bilir,
Nə könlündə toy qurulur.
Dostlar baxır bir-birinə,
Bir də ki, o at tərinə...

VII

O yalqızdır.
Oturmuşdur boş otaqda.
Bircə dəmir çarpayı var,
Bir də miz var sol bucaqda.
Öz dostunun məktubunu
O oxuyur aram-aram...
Dostu yazır: – Əziz Xosrov,
Yaxınlaşır daha bayram.
Köhnəlmişdir atanın da,
Ananın da paltarları.
Bir də evin kirəsini
Verməyə yox kirdarları.
İşdir, əgər mümkün olsa,
Öz xərcindən artıq qalsa,
Əlli түmən pul yola sal
Göndərsinlər sahibkara,
Qoca vaxtı yazıqları
Qovlamasın bir kənara.
Bil ki, imkan olsa idi,
Kimsə nəzər salsı idi,
Gözlərimin işığını
Qətrə-qətrə alsı idi
Mən satardım... Qocalara
Bağışlardım dəyərini.
Qoymazdım ki, duman ala
Sənin könül səhərini.

Yox, sətirlər sətir deyil,
Gözə batan bir qılıncdır.
Taleyini düşünməkdən
Yorğun başa bir qaxıncdır.
O utanır, o qızarır
Təəssüfdən, həqarətdən.
Elə bil ki, çiyini üstə
Parıldaşan ulduzlar da
Əriyir bu xəcalətdən.
Xosrov baxır sətirlərə
Kədərini uda-uda...
Sən nə qədər səmimisən,
Tədbirlisən, rəhmdilsən,
Ata, ata!

Bəlkə doğma oğluna da
Rəhmin gəlib, deyibsən ki,
Qəmlənməsin Xosrov bir an.
Günün ağır keçmişsə də
Mənə bir söz yazmamısan.
İndi sənin halını da,
Fikrini də anlayıram.
Sadələvhəm... Öz-özümü
Danlayıram, danlayıram!
Yox, yox, özüm çarpışsam da
Ehtiyaclar qucağında,
Səni bir an qoymaram mən
Qəhətliyin caynağında.
Yadımdadır sən deyərdin
Zabit olmaq bir sərvətdir.
Bir şərəfdir, bir vüqardır,
Bir dövlətdir...

Yox, ata can, zabit olan
Həm də, həm də bir bədbəxtidir.
Tehranda da mən gəzirəm,
Mən görürəm hər nə ki var.
Bəli! Elə burada da
Fərqlənirlər yaranmışlar.
Düşünürəm axı niyə
Ac kəndlilər kömək deyə,
Bazarlarda, meydanlarda
Ahu fəğan qoparırlar?
Yığdıqları sədəqəni
Mülkədara aparırlar?
Düşünürəm axı niyə
İstilərdə, sazaqlarda
Dərs oxumaq əvəzinə
Çörək gəzir uşaqlar da?
Niyə çoxdur, niyə, nədən
Öz-özünü həlak edən?
Bax, bu kitab verir mənə
Mən sualın cavabını.
Mizin üstədən o qaldırır
Ömrü döyüslərdə keçən
Bir azadlıq carçısının
Gizli çıxan və yayılan
Al cilidli kitabını...

VIII

Gündüz. Dəmir çarpayıda
Uzanmışdır kəndli sərbaz.
Ürəyində zülmə qarşı
Alovlanır min ehtiras.

Xosrov başı üstündədir,
İsladır ağ yaylığını.
Sərinlədir gənc xəstənin
Sinəsini, yanağını.
Sərbaz baxır... Bu ülfətdən
Sanki şəfa tapa-tapa.
Ümid dolu gözlərini

Qırpa-qırpa...

Bir uzunboy əfsər gəlir,
Lap uzaqdan hırıldayır.
Kasketi* də, çəkməsi də,
Düyməsi də parıldayır.
Bir malikin övladıdır,
Sərvət onun həyatıdır!
– Salam, Ruzbeh!
Sənin təzə kitabını
Oxumuşdur dünən atam.
Ziyafətə dəvət edir

Səni axşam...

Bacarıqlı adamsanmış,
Baxt ulduzun nə parlaqdır?!
Neçə əyan, neçə malik
Sənlə tanış olacaqdır.
– Salam apar atana da,
Qonağa da, əyana da!
Ancaq gələ bilmərəm mən.
Xəstə vardır, yatır, budur!
Kimsəsizə kömək etmək
Vətəndaşlıq borcumuzdur.

*papağın günlüyü

Gələn əfsər tərs-tərs baxır
Sərbaza da, Xosrova da.
Dörd gözdəki nifrətə də,
Dörd gözdəki alova da.
Gedir... Sanki uzun boyu
İki qarış yığışbıdır.
Gözlərində qorxuyla kin
Bir-birinə qarışbıdır...

IX

Haçandır ki, Azərbaycan*
Tələtümlü bir ümmandır.
Dalğaları neçə-neçə
Qaflankuhdur, Savalandır.
Bir fırtına quşu olub
Bu ümmanda süzür Təbriz.
Vətən! – deyə hayqırır o
Fasiləsiz...

Vətən! – deyə bir bayrağın
Altındadır indi hər kəs.
Lap Tehranın mərkəzində
Əks-səda verir o səs.
Silkələnir qəsri-mərmər
Axşam-səhər...
Xosrovun da dəbdəbəsiz
Otağında o səs gəzir.
Elə bil ki, şad xəbərli
Bir mehriban nəfəs gəzir.

*Cənubi Azərbaycan

Axı, onun dərslər dediyi
Müdavimlər səngərdədir.
Təbrizdədir, Urmudadır,
Zəncandadır, Əhərdədir...
Fədailər ordusuyla,
Qardaşlığın duyğusuyla...
Bəli! Həmənlər müdavimlər
Dünənki şah əfsəridir.
Bu gün isə azadlığın
Yalnız sadə əsgəridir.
Xosrov qalxır...
Var-gəl edir asta-asta.
Elə bil ki, nəşə deyir
Dərs verdiyi neçə dost.
– Hə, dostlarım, siz ki, mənə
Çox imtahan vermişiniz.
İndi isə əsl ağır
İmtahana girmişiniz.
Unutmayın, bu imtahan
İmtahan yox, səadətdir.
Hər müşkülün açarına
İgidlikdir, cəsərdədir!
Sonra da o, dostlarına
Öz əksiylə məktub yazır.
Elə bil ki, tələyindən
Nələr isə umub yazır.
“Sizin ilə bir sıradan
Gəlməsə də səsim mənim,
Sizin ilə bir döyüşün
Əksim mənim! Əksim mənim!”

On gün sonra o, Təbrizdən
Alır zəfər sorağını.
Zaman-zaman təbəssümdən
Məhrum olan dodağını
Gülüş açır...
Kədər qaçır...

X

O rəisdir.
Əlindədir hələ postu.
Neçə vaxtdır məhbəsdədir
Səkkiz nəfər məslək dostu.
O düşünür... Növbətçilər
Dəyişilən bir zamanda,
Geyimiylə, rütbəsiylə
Hazır ola daş zindanda.
Tehran qara, gecə qara,
Meydan qara, küçə qara.
Bu gecənin yaraları
Ulduzlardır sıra-sıra...
Neçə şair,
Neçə nasir
Gecələri çox uğursuz
Adlandırmış şeiriyyətdə.
Bu gecəsə ən xeyirxah
Bir gecədir təbiətdə.
Zindan. Həyət. Neçə əfsər
Dayanmışdır bir kənardə.
Azadlığı sevirlər onlar
Dustaqlıq olan bu diyardə.
Bax! Xosrov da oradadır,
Dostlarla bir sıradadır!

Sərnizələr qabağında
Gəlir, ancaq
İstintaqa aparılan
Səkkiz dustaq.
Səkkiz nəfər mərd azadxah
Qarşılaşır “fəlakətlə”.
Ya sürgünə, ya ölümə –
Getsələr də nə fərqi var,
Yeriyirlər mətanətlə!
Birdən qapı yanındaca
Qabaqlaşır tanış gözlər.
Bəs nə üçün dodaqlarda
Kilidlənir doğma sözlər?
Bircə an da korlamazmı
Yüz gecənin tədbirini?
Bircə yel də dağıtmazmı
Yüz bağcanın ətirini?
Yox, yox, dostlar nə gülürlər,
Nə də bir an dillənirlər.
Düşmən kimi görüşürlər,
Düşmən kimi yollanırlar
İstintaqa...
Tez itirlər, bu torpağa
İynə düşüb itən kimi.
Zülümün də, ölümün də
Qaynağından gedən kimi.
Yazır Tehran qəzetləri
Bu xəbəri neçə yerdə.
Yazır qaçmış səkkiz dustaq,
Axtarışlar gedir bir də.

Xosrov gizli mənzildə tək,
Dostlarından arxayın tək,
Təhlükələr qucağında
Nəfəs alıb rahatlanır.
Yuxuda da gülümsəyir,
Yuxuda da qanadlanır...

XI

Həyat ağır, zaman ciddi,
Təqiblərin yoxdur həddi.
Qəhrəmanın dörd yanına
Yığılmışdır tanışları.
Alovludur ürəkləri,
Kədərli baxışları.
Deyirlər ki, o da, o da
Batmamaqçın ləkələrə,
Bu təqibdən çıxıb getsin
Azad olan ölkələrə!
Razıdırmı o da? – Xeyr!
Bəs nə deyir, bəs nə deyir?
– Mən sevirəm qardaşlığı,
Bir də azad torpaqları!
Mən öpürəm inqilabın
Qaldırdığı bayraqları!
Lakin hələ bu diyardan
Uzaqlara getmərim mən.
Başladığım bu dastanı
Yarı yolda örtmərim mən.
Qılınc olub hər xırdaca
Qorxu üstə sıyrılmaram.

Öz ömrümdən ayrılısam da,
Öz yurdumdan ayrılmaram.
Siz gediniz! Vaxt gələcək
Mən də səfər edəcəyəm.
Azad yurddan elçi olan
Qonaq kimi gedəcəyəm!

XII

Köhnə kitab mağazası...
Neçə kitab rəflərdədir.
Odur “Ali riyaziyyat”,
“Koreyada müharibə”,
“Cavanların tərbiyəsi”^{*}
Lap öndəki səflərdədir.
Ağsaqqallı satıcısı
Büzüşmüşdür yumaq təki.
Can gülşəni əprimişdir
Rəflərdəki varaq təki.
Ürəkdə dərd, gözlərdə şəh,
Diz üstündə qara təsbeh...
O çevirir... Elə bil ki,
Dizlərində yamaqlardan
Toz-torpağı darayır o.
Elə bil ki, ağ günləri
Qara rəngli danələrdə
Arayır o, arayır o...
Bu dükana hardansa bir
Dağ cüssəli kişi gəlir.
Qoca elə zənn edir ki,
Bir bahadır çiyinləri,
Bir də qartal döşü gəlir.

^{*}X.Ruzbehin kitablarıdır

Enli üzə şəfəq tökür
Şəvə gözlər, iri gözlər.
Bəbəyində dolandırır
Bir ölkəlik sirri gözlər.
Salam verir, salam alır,
Kitablara nəzər salır.
Neçə kitab götürür o,
Hamısında ikicə ad:
“Cavanların tərbiyəsi”,
Bir də “Ali riyaziyyat”.
Qiyətindən artıq verir
Kitabların pulunu o.
Qoca baxır, tanımayıır
Öz xalqının oğlunu o.
Bilmir həmin kitabların
Müəllifi bu özüdür.
İçindəki milyon-milyon
Mərd insanın öz sözüdür.
O aparır kitabları
Əfsərlərə paylamağa.
Qoşunu da ağ gün deyər
Döyüşlərə haylamağa.
Hörümçəkli səndəlindən
Qoca qalxır...
Bu mərhəmət sahibinə
Bir də baxır, bir də baxır.
Xosrov gedir,
Görünməyir yolun sonu.
Mürgüləyə-mürgüləyə
Çox gözləyir qoca onu.

Fəqət bir gün... O nə görür?
O insanın,
 O cavanın
Bir qəzətdə şəkli vardır.
Altında da yazmışlar ki,
Dustaq olmuş günahkardır.
Qoca baxır o şəkilə,
Tez tanıyır o insanı.
Bu ölkədə doğru hanı?
İnsaf hanı? Divan hanı?
Deyə qalxır... O havada
Düyünləyir yumruğunu.
Lənətləyir ağaların
Yerli-yersiz buyruğunu.
Odu sönmüş gözlərində
Kin dənizi ləpələnir.
Ovcundakı təsbehi də
İndi qara günləri tək
Ayağına səpələnir
Qırıq-qırıq...
Muncuq-muncuq...

XIII

Kamerada dəmir qapı
İnildəyir həzin-həzin.
Gələn adam təkəbbürlə:
– Sabah sizin
Məhkəməiniz başlanacaq.
Tutulduunuz yoxsa, nədir?
– Xeyr, cənab, bilirsinizmi
Nə demişdir şair Sədi?

Tufanların qucağına
Mərd atılmaq deyil asan!
Atıldınmı?
Ürəyini gərək hökmən
Tufanlara tapşırısan!
Bəli, mən də
Nə tutqunam, nə peşmanam.
Tufanlara atılmaqçın
Hazırlaşan bir insanam!
– Demək, sizi ona görə
Sevir xalqlar?
– Səcdəsinə xalqlar gələn
O atəşgah, o od ki var,
Mənim yanar ürəyimin
Ağuşunda tutmuş qərar!
O, qurtuluş ulduzudur,
O, səadət arzusudur.
– Sizə bir şey gərəkdirmi?
– Bir qələmlə neçə varaq...
Mənə bir də
Siz qanunlar məcəlləsi
 Verin ancaq.
Gələn adam qanun deyə
 Gedir səssiz...
İki kitab gətirir o.
Biri “Sədi”, biri “Hafiz”.
Sonra deyir: – Sizə dair
Nə qanun var, nə qayda var!
Bir də... Sizə qanunları
Pisləməkdən nə fayda var?
Xosrov baxır:
– Yoxdur qanun məcəlləsi?

Vermirsiniz! Qorxursunuz
Rüsvay ola!
Bir qanun ki, hər cümləsi
Cinayətdir, səfalətdir,
Xəyanətdir, riyasətdir!
Sonra bir an qəhərlənir:
– Yazıq Hafız, yazıq Sədi.
Məzarda da rahat qoymur
Sizi doğma vətən dərdi.
Cənab gedir...

Xosrov baxır
Sədinin göy kitabına.
Qulaq asır sanki şamın
Pərvanəyə xitabına.
Şam alışır...
Şam danışır...
– Ey pərvanə! Oda dəycək
Sənin yalnız bir qanadın,
Ərşə qalxır son sızıltın,
Son gileyin, son fəryadın.
Amma mənə sona qədər
Yana-yana əriyirəm.
Bir cıncır da çıxarmıram,
Kiriirəm, kiriirəm...
(Dayan ey şam, dayan ey şam,
Böyük deyil bu qürurun.
Sən şam idin, yandınsa da
Öz dibinə düşdü nurun.
Bu azadxah, bu qəhrəman
Yanır, yanır günəş kimi.
Şərqə, qərbə şölə salır
Bir dünyalıq atəş kimi).

O düşünür öz yurdunu
Şəhər-şəhər, küçə-küçə...
Sanki ona tez gəl deyir
“İnadçıl kənd”, “Solğun qönçə”.*
O düşünür rəfindəki
Hər natamam yazını da,
Bir atomun ilk qurbanı
“Xirosima qızı”** nı da...

XIV

Prokurorun kabineti.
Mərmər tavan çıraq-çıraq...
Masa üstə teleqramlar
Qalaq-qalaq...
Praqanın, Afinanın,
Parisin mərd fəhlələri –
Kədər dolu gözlərində
Min etiraz şölələri
Nə yazırlar? Qorxun! Qorxun!
Bu qəzəbin dalğasından!
Çəkin, çəkin əlinizi
Siz Xosrovun yaxasından!
Toxunmayın həyatına
O igidin, o cavanın.
Axı, Yulius Fuçikidir
O, İranın...
Cənab, tanış kağızlara
Bir də baxır.
Elə bil ki, o töyşüyür,
O tənqiyyir, o darıxır.

*,** X.Ruzbehin bədii əsərləridir.

Tir-tir əsən əlləriylə
Bir az açır yaxasını.
Mizə sarı döndərir o
Arxasını...
Xeyr! Xeyr! Hər bir varaq
Min adamdır!
Sətir-sətir yazıları
Ümman səsli izdihamdır!
Prokurorun üstə gəlir
Dəstə-dəstə, qatar-qatar...
Cənab özü həyan gəzir
İndi naçar...
Otaq boyu gah gəzinir,
Gah döyükür, gah əsir o.
Vaşinqtonlu ağasının
Hüzuruna tələsir o...

XV

Məhkəmədir...
Neçə cənab salondadır,
O kürsüdə!
İnqilabdır vəkili də,
İnqilabdır zamini də,
İnqilabdır son irsi də!
O dayanıb, o söykəlib
Çəliyində!
Yaraları göynədikcə
Ağrı hopur sümüyünə.
Zənn etmə ki, ufuldayır,
Zənn etmə ki, inləyir o.
Həmən vaxtda öz yurdunun
Sinasından qopub gələn,
Göz yaşardan, ürək dələn
Nələsini dinləyir o!

Unudur öz yarasını,
Acısını, ağrısını...
İndi onun söykəncəyi
Nə çəlikdir, nə də şaxdır.
Öz oğlundan ayrı düşmüş
Bütün ölkə, bütün xalqdır!
Axırıncı kürsüsü də
Nə qanlı dam, nə kamera,
Nə də ki, bu kürsü olub,
Yox, döşünü dayadığı
Qoca dünya özü olub!
Bu məhkəmə, bu istintaq
Yada salır xeyli qabaq –
Faşistlərin Reyxstağı
Yandırdığı zamanını.
Şahin gözlü Dimitrovu,
Gurşad səsli Əranini.
Hakim dinir: – Cənab Ruzbeh,
Deyin nəydi niyyətiniz?
Bəlkə azmış bu çininiz,
Maaşınız, şöhrətiniz?
– Mən birqarın çörək deyə
Yaxa yırtıb çalışmadım.
Çiyindəki ulduzların
Odu ilə alımadım!
İstəsəydim daha yüksək
Bir rütbə də alardım mən.
Yaratdığım əsərlərin
Qədəriylə,
Dəyəriylə
Milyonçu da olardım mən!

Birdən hakim masasından
Qalxır cənab...
Bir əlində öz çəsməyi,
Bir əlində neçə kitab:
– Kim yazmışdır, kim yaymışdır
De, İrana
“Xanədani-Pəhləvi” ni?
Kim yazmışdır, kimlər edir
“İtaəti kur-kuranə”?**
– Hər kitabı,
Hər xitabı
İrandakı bütün xalqlar
Öz sözüylə yazıb, cənab!
Qarşınızda dayanansa
Yalnız imza basıb, cənab!
Hakim baxıb müttəhimə
Dodaqaltı deyir nəsə...
Üzük taxmış barmaqları
Kitabları yerə qoyur
Əsə-əsə...
– Bütün qəddar ağaların
Əməlinə düşmənəm mən.
İstismar dünyasının
Təməlinə düşmənəm mən!
– Deməli, siz
İnqilabçı əfsərsiniz?
– Bəli, cənab, düz tapmışız.
İstiqlalsa diləyimdir!
Azadlıq ülvi arzumdur,
Həm suyum, həm çörəyimdir!

*X.Ruzbehin kitabları.

**X.Ruzbehin kitabları.

Azadxaham, azadlığın
Sadiq olan aşiqiyəm!
O insanlıq günəşinin
Mən bir zərrə işığıyam!
– Axı, sizi nə bağladı
İnqilabın məramına?
Bir də... Necə inandınız
Dindən uzaq inamına?
– Bilirdim ki, əsl din də,
Əsl ad da, əsl çin də
Ləyaqətdir! Məhəbbətdir!
Ülviyyətdir! Səadətdir!
Mən gördüm ki, nə ləyaqət,
Nə məhəbbət, nə ülviyyət
Kara gəldi.
Bir hiyləgər təbəssümlə
Pul yüksəlir hara gəldi.
Məni ana vətənimdə
İnqilabçı eləyən də,
Gözlərimə baxa-baxa
Bir mərhəmət diləyən də,
Daxmalarda aylar boyu
İsinməyən ocaqlardır.
Gəlmələrin təpiyiylə
Həlak olan uşaqlardır.
Buz ağızlı məhbəslərdə
Çürüdümlən igidlərdir.
Dilənçiyə dolu olan
Meydanlardır, keçidlərdir!

Min dərdi də, möhnəti də,
Əzabı da udmaq olar.
Namususa nə unutmaq,
Nə həb edib atmaq olar.
Bəli, məni düşündürən
Vətənimin arzusuydu.
Özgələrin ayağıyla
Tapdalanmış namusuydu!
– Yaxşı, necə baxırdınız
Azərbaycan nehzətinə?
Neçə vətən xaininin
Qəsbkarlıq niyyətinə?
– Qəsbkarlıq deyildi o,
İnqilabdı, hərəkətdi!
Həqiqətdən mayalanmış
Həqiqətdi!
Həmin gündə doğmasaydı,
Ayrı gündə doğasıydı!
Elə dolmuş buluddu ki,
Qətrə-qətrə yığılsa da,
Neysan ilə yağasıydı!
Döyüşənlər xainmi? Yox!
İgid idi, kişi idi.
Hər gördüyü adil iş də
Öz evinin işi idi!
– Siz ki, farsın oğlusunuz,
Bəs yoxmudu sizdə vicdan?
Necə razı qalardınız
Parçalansın böyük İran?

*1945-ci ildə Cənubi Azərbaycanda baş vermiş Milli azadlıq hərəkatına işarədir.

– Dedim ki, mən azadxaham!
Düşmənim nə başqa ölkə,
Nə də başqa bir millətdir!
Gözlərimin qanlıları
İstismardır, səltənətdir!
Mənim böyük hörmətim var
Hər insanın öz dilinə.
Dəzgahların arxasında
Qabar çalmış mərd əlinə.
– Eləsə bəs ömür necə?
Ölüm haqda əmr necə?
– Ömür, ömür, o əzizdir!
Ancaq dara düşən zaman
Yalvarışla qaytarılan
Ömür ki var, şərəfsizdir!
Mən bilirdim qorxuludur
Döyüş yolum.
Mən bilirdim yağılarla
Kəsilibdir sağım, solum.
Mən bilirdim qurban deyir
Sizin dəmir qəfəsiniz.
Mən bilirdim qaraldacaq
Mənim həyat ulduzumu
Sizin soyuq nəfəsiniz.
Mən bilirdim sümüklərim
Çürüsə də torpaq altda,
Dilədiyim azad dövrən
Yaranacaq doğma yurdda!
Mən bilirdim, bilə-bilə
Varlığım la yol açardım
Gələn günə, gələn nəsle!
Hakim susur. Nə danışır,
Nə də təzə sual verir.

Hakim gözlük taxmıssa da
Yaxşı görür:
Lal qayalar arasından
Axıb keçən bu dağ seli
Eşələyib çıxaracaq
Dərbardakı,
 Tehrandakı,
 İrandakı
 Zir-zibili.
Lakin iki məhkəmə var
İran adlı yerdə əlan.
Biri həmə mermər salon,
Biri isə bütün İran!
Böyüyündə qərar verir
Milyon cavan, milyon nədim.
Öz hökmüylə ayırd edir
Kim hakimdir, kim müttəhim?

XVI

Dostlar! Daha o qəhrəman
 Özü yoxdur.
Ancaq... Ancaq kim deyər ki,
Səsi yoxdur, sözü yoxdur?
Dünən onun kürsü üstədən
Dediyi son kəlmələri
Edam vaxtı xatırlatdı
Dost nəfəsli nəğmələri.
O igidin, o ölməzin
Yanıdaca sıralandı.
Sahibiylə bir zamanda,
Bir məkanda yaralandı.
Bu nəğmələr gəzir indi
Külfət-külfət, daxma-daxma...

Yarasından isti qanlar
Axa-axa, dama-dama...
Gəzir, yenə qarşıdakı
Ölümmüdür, itimmidir?
Gəzir, ucsuz bir səhrada
Başsız qalmış yetimmidir?
Onlar yetim deyil, xeyr!
Öz yeri var, yuvası var.
Min simfoniya bəstələyən
İran boyda anası var!
Bu ananın övladları
Nə qəribdir, nə də yurdsuz!
Bu torpağın sinəsinə
Səpələnmiş ulduz-ulduz...
Ənzəlidə, Abadanda,
Xorasanda, İsfahanda,
Ərdəbildə, Marağada,
Mehabadda, Həmədanda
Bu ananın od ürəkli,
Zəfər sözlü, şir biləkli
Oğlu vardır, qızı vardır.
Tunc köksündə hələ çiçək
Açmayan bir arzu vardır.
O inanır, fəqət hər an,
İnanır ki, övladları
Müttəhimlər kürsüsündə
Oturacaq cəlladları!
Xosrovun mərd yoldaşları:
Bacıları, qardaşları
Öz çiyində qaldıracaq
Azadlığın şöhrətini.
Həqiqətə çevirəcək
O şəhidin niyyətini... *1961–1962.*

BİRİNCİ ŞİKAYƏTÇİ

O sadə cavanın adı Ədalət,
Ləqəbi deyəsən Ehtişamıydı.
Həssas ürəyində yanan məhəbbət
Yoxsul insanlara ehtiramıydı.

Boz tüstü içində kiçik dükanı
Dərdli kəndlilərlə dolu olardı.
O, Ərdəbil ilə sanki Tehranı
Birləşdirən poçtun yolu olardı.

Kəndlilər öz qəmli hekayətini
Ona danışardı divandan qabaq.
Bəli! Kəndlilərin şikayətini
Ədalət dinlərdi Tehrandan qabaq.

Nə qədər çətinlik çəkərmiş adam!
Yox, yox, kasıblıqdan söz salmazdı o.
Görsəydi bir kəndli yoxsuldur tamam,
Ərizə yazardı, pul almazdı o.

Deyərdi yaşlıdır insanın gözü,
Həyata nə təhər həyat deyilsin?
Sonra çalışardı kəndlinin sözü
Dilsiz ərizədə sərrast deyilsin.

Bəzən dayanardı fikirlər üstə
Kimisə, hardasa qamçılıyardı.
Bəzən qurumamış sətirlər üstə
Duzlu göz yaşları damcılayardı.

O məğrur cavandı... Odlu nəfəsi
Nə qədər kəndliyə bir həyan idi.
Kəndin dərdlərilə dolu sinəsi
Qatı açılmamış bir dastan idi.

O yazdı sözləri diləklər kimi,
Masasının üstə dağdı ərizə.
Yox, yox! Alovlanan şimşəklər kimi
Sarayın başına yağdı ərizə.

Ancaq nə şikayət, nə də ərizə
Kəndlinin dadına çata bilmədi.
Baxışlar dikildi ana Təbrizə,
Döyüş dalğaları yata bilmədi.

Yer, göy silkələndi... Azər günəşi
Küləkdə də doğdu, çəndə də doğdu.
Azadlıq günəşi, zəfər günəşi
Şəhərə də doğdu, kəndə də doğdu.

Bir gün Ədaləti gördüm küçədə,
Geyimi təzəydi, baxışları şən.
Sevimli Vətənin hələ necə də
Dostları şən idi, tanışları şən!

Dedim: – Bağlamısan dükanı tamam,
Kəndliyə ərizə yazmırsan məgər?
Bəlkə şikayətə gəlmir bir adam,
Ya da dincəlirsən sən də bir qədər?

O dedi: – Azadlıq bayraqlarına
Dərin ehtiramla baş əyirəm mən.
İndi kəndlilərin uşaqlarına
Vətən tarixindən dərs deyirəm mən.

Kim şikayət edər öz dövlətindən,
Səadət ən böyük arzu deyilmi?
Hamı öz işindən, öz sənətindən
Yerdən göyə qədər razı deyilmi?”

Daha o torpaqda, o cəmiyyətdə
Dildə söz dustaqdır, dodaqda mahnı.
Hamı milli dövlət? O məmləkətdə
İşsiz dolananlar ulduzlar sanı...

Zindana saldılar Ədaləti də
“Sən niyə ərizə yazıbсан?” deyə.
O igid insanın fəlakəti də
Nə yerə sığışır, nə də ki, göyə.

Güzəran başqadır o doğma yerdə
Hisslər daşa dönür, ürəklər buza.
Ağalar qoymayı Ədalət bir də
Dərdli kəndlilərə ərizə yaza.

O ərizə yazmır... Demə ki, hədə
Nə dost, nə yada məşvərətçidir.
Düşün ki, ərizə yazmırsa əgər,
O özü birinci şikayətçidir!

1978.

MƏNİM DİLİM

*İran Azərbaycanında qədim xalqıma
doğma dilində dərs keçmək, qəzet,
jurnal, kitab nəşr etmək qadağandır*

Mənim dilim dünyada
Vətənə sədaqətdir!
Ataya ehtiramdır,
Anaya məhəbbətdir!
O yaranan zamandan
Od yanır binəsində.
Dilim hərarətini
Vətənin sinəsində
Babalar qaladığı
Ocaqlardan alıbdır.
Ürəklərdən, gözlərdən,
Dodaqlardan alıbdır.
Şah İsmayıl bu dili
Şöhrətimə bələdi.
Millətin həm qılınıcı,
Həm də əli elədi.
Qartal qanadı verdi
Qəzəlin şöhrətinə.
Füzulinin bu dildə
Danışan sənətinə!
Qurbani qoşmalarla
Bu dilə şəkər qatdı.
İlham xəzinəsində
Parlayan gövhər qatdı.

Gözəllik nəğməkarı
Tufarqanlı Abbas da,
Təmiz eşqinin yolu
Boz dumanlı Abbas da,
Sevgisini bu dildə
Dedi məğrur Gülgəzə.
İstədi ona layiq
Nəğmə yazsa, gül gəzə.
Mənim dilim atamın
Eşqindən doğulubdur.
Mənim dilim anamın
Südüylə yoğrulubdur.
Nüşabənin, Həcərin,
Zeynəbin, Səriyyənin
İsti beşik başında.
Dik başını əyən,
Ümidlə bəstələnən
Laylasında dinibdir.
Dinc yatan körpələrin
Röyasında dinibdir.
Mənim qədim dilimi
Bir əmanət yerinə
Həyatdakı nəsillər
Tapşırıb bir-birinə.
Dilim öz qüdrətini
Təbiətdən alıbdır.
Yox! Yox! İnsan nəfəsli
Həqiqətdən alıbdır.
Qarı dizə çıxanda
Yer üstə asimanın,

Səttarxanın, Nəbinin
Döyüşçüsü işartı
Tapmayanda ocaqda,
Dilimin atəşilə
İsinibdir sazaqda...
Mənim dilim Vaqifin
Şöhrətinə dönübdür.
Nəsiminin, Möcüzün
Sərvətinə dönübdür.
Nəbatinin şeirində
Utanıbdır sevgi tək.
Muğamat aləmində
Açılıbdır sərgi tək.
Mən görəndə Vətənin
Təbəssümlü üzünü,
Bu dildə söyləmişəm
– Ana! Vətən! sözünü.
Öz dilini sevməyən
Başqa dili də sevməz.
O gitarada simi,
Sazda teli də sevməz.
Mən kimsənin dilinə
Ağzımı büzməmişəm.
Fəqət öz dilimin də
Hicrinə dözməmişəm!
Bəli! Doğma dilimi
Nisgilli qoymamışam,
Hayıf ki, hikmətini
Dünyaya yaymamışam.
Yox! Dilim qoca Şərqi
Dumanlı başı üstə,
Neçə-neçə diyarın
Torpağı-daşı üstə

Dolaşmış Vətənimin
Car çəkən qartalı tək.
Qonşuluğun, dostluğun,
Mərdliyin timsalı tək.
Əllərilə qurduğu
Milli dövlət zamanı,
Bu dildə yazdı xalqım
Neçə-neçə fərmanı!
O ədalətli hökmü
Şərqdə hər kəs oxudu.
Məktəbyaşlı uşaqlar
Bu dildə dərs oxudu.
Sevənlər bir-birinə
Açanda ürəyini,
Bu dildə pıçıldadı
Çağlayan diləyini.
Aşığı danışdıranda
Könlündəki arzunu,
Bu dil üstə köklədi
Doğma səsli sazını.
Mənim dilim zəngindir
Vətənin çölləri tək.
Mənim dilim əlvandır
Baharın gülləri tək.
Sanki dərinliyini
Üfüqlərdən alıbdır.
Sanki aydınlığını
Şəfəqlərdən alıbdır.
Şirinliyi, saflığı
Çeşmələrdən gəlibdir.
Yumşaqlığı, sərtliyi
Nəğmələrdən gəlibdir.

Dildir milli əsərin
Birinci qəhrəmanı.
Fikrin əks-sədası,
Duyğunun tərcümanı!
Mənim doğma dilimi
Dananlar məhkum olsa,
Doğulduğu torpaqda
Dilindən məhrum olsa,
Köksündə ürək necə
İftixarla döyünər?
Millətlər məclisində
Hansı dillə öyünər?
Sənət dünyasındakı
Rübablı dənizilə,
Firdovsisi, Xəyyamı,
Sədisi, Hafizilə...
Unutsa öz dilində
Söz yazan barmaqları,
Ağ qalar tarixinin
Nəğməli varaqları.
Mənim dilim zərifdir
Sığallı ipək kimi.
Mənim dilim kəskindir
Qılınclı şimşək kimi.
Dilim dostuna arxa,
Qardaşına həyəndir.
Məni danan düşmənin
Başı üstə tufandır!

QAŞLA GÖZ ARASINDA

Haçan naxışlı kilim,
Yun corab toxudun sən,
Dodağının altında
Bayatı oxudun sən:
“Əziziyəm yasa bax,
Bülbül oxur, yasa bax,
Əcələ borclu canım,
Ya bu günəm, ya sabah”.
Nənə! Sən deyəndə ki,
Az ağrı, asan ölüm.
Sanki tabutun üstə
Haray qopardı könlüm.
Yandım, ölən atamın
Təkcəsi, əzizi mən.
Yandırdım gözlərimdə
Çağlayan kəhrizi mən.
Körpəlikdən görmüşdüm
Mən ki ölüm-itimi.
Qızın sənin itkindi,
Mən qızının yetimi.
Neçə-neçə füsunkar
Yaz keçdi düzlərimdən.
Anamın gözəlliyi
Getmədi gözlərimdən.
Mən soldum qönçə ikən
Saralan çiçək kimi.
Ürək sinəmdə dindi
Yanıqlı tütək kimi.

Sən dedin, gülüm, çox da
O uzaq dünyadadır.
Unutma ki, biz nahaq,
Anan haqq dünyadadır.
Yox! Daha istəmədim
Nənəni də itirəm.
Taleyimdə ümidə
Dönəni də itirəm.
Sən ağ saçlı nənəmdin,
Sən gənc yaşlı anamdın.
Sən laylalı, nağıllı,
Bayatılı dünyamdın!
Yadımdadır, sən dedin
Nədir çay? Nədir bulaq?
Nə zamandır səadət
Təşnəsidir bu torpaq!
Ürəyim toxtamayır,
Yanğı var yarasında.
Namərd ölüm gizlənib
Qaşla göz arasında...
Heç kəsin ilki əziz,
Sonu ucuz olmasın!
Hansı bəla gəlsə də,
İnsan aciz olmasın!
Atan işdən gələndə
Yumamış əl-üzünü,
Beşiyinin başına
Yetirərdi özünü.
Uşağı düşünürəm
Deyərdi iş vaxtı da.
Bəzən qara gözlərin
Qara olur baxtı da.

Yox! Şübhə damcıları
Otağıma düşməsin.
Təzəcə şölələnən
Çırağına düşməsin.
Uşağımın gözləri
Qara moruq kimidir.
Hürkək gözəlliyindən
Sanki duyuq kimidir.
Taleyini həsədin
Baxışından qoruyur.
Şimşəyindən gizlədir,
Yağışından qoruyur.
Mən öz ciyərparamın
Toyunu görməliyəm.
Yer üstə çinarlaşan
Boyunu görməliyəm.
Sonra geyindirərdi
Paltarını otaqda.
Yaxındakı bazara
Aparardı qucaqda...
Nemətləri üst-üstə
Yığardı ətəyində.
Könlünün diləkləri
Doğardı ətəyində.
Qonşular pıçıldardı
Bu ki uşaqdır hələ.
Anasının südüne
Dilsiz qonaqdır hələ.
Atan xatırlardı
O yemir, siz yeyiniz!
Ayaq açan taleyə
Uğurlu yol deyiniz.

Susmadı, utanmadı,
Ölmədi qəfil ölüm.
Mərd atanın qəsdində
Dayandı xəcil ölüm.
Həyatının çağlayan
Dalğasından yapışdı.
Körpə nəfəsi dəyən
Yaxasından yapışdı.
Uşağım yetim qalır
Desə də son dəfə o,
Ölümə yalvarmadı
Səni sevə-sevə o.
Getdi... Gözləri qaldı
Dərdinin çarasında.
Bir ömrün yolu bitdi
Qaşla göz arasında.
Mən duyurdum, ölümü
Sən mərd qarşılayırdın.
Mənə qorxaqlıq deyil,
Mərdlik aşılıyırdın.
Mən baxdım dövrəmdəki
Milyon-milyon insana.
Gördüm şəffaf damlayam,
Qarışmışam ümmana.
Məndəki göy vüqarlı,
Yer dözümlü ehtişam,
İnqilaba sədaqət,
Azadlığa ehtiram,
Gündoğan ölkələrin
Dedim var harasında?
Qələbə kirpik çalır
Qaşla göz arasında.

Neçə səngər dostumun
Ölümü asan oldu.
Ancaq matəm səhnəsi
Tufanlı meydan oldu.
O döyüşdü... Hər anı
Çətindən də çətindi.
Yalnız sədaqətlilər
Mətindən də mətindi.
Mən döyüş bayrağımı
Qoruyanda uçurmda,
İki əlli yüksəyə
Qaldıranda hücumda,
Həm də iki əlimlə
Səs verdim istiqlala.
Günəşi hələ tamam
Doğmamış istiqbala.
İnqilabım inqilab,
Şeirim də şeir oldu.
Sütunu dar ağacı,
Misrası kəndir oldu.
Məni “dinc” havasıyla
Təngidən zülümləri,
Dostlarımı döyüşdən
Qoparan ölümləri,
Parçalanmış Vətənin
Axtardım parasında.
Dar ağacından asdım
Qaşla göz arasında.
Şanı da, şöhrəti də
Zaman çox gördü mənə.
Tək Vətənim mübariz
Ləqəbi verdi mənə...

Hayıf! Dişlə-dırnaqla
Yaratdığım dövləti,
Arzumun zirvəsinə
Qaldırmadım əbədi!
Ayını oğurlatmış
Gecənin qarasında,
Günəşimi itirdim
Qaşla göz arasında.
Haçan ki, unutmuşam
Sənin sözlərini mən,
Əllərimlə yummuşam
Ağlın gözlərini mən.
Odur ki, ayrılmışam
Millətin həyatından.
Başqasının hardasa,
Xeyrinin ucbatından
Öz doğma diyarımda
Zərər də çəkmişəm mən.
Həs-rətini axşam da,
Səhər də çəkmişəm mən.
İndi gələcəyimdən
İstərəm əvəz verəm.
Keçmişimdən yadigar
Heykələ nəfəs verəm.
Onda da yanan ürək,
Düşünən şüur ola!
Bir də nə peşmançılıq,
Nə də ki, qüsur ola!
Sabaha şeir nədir?
Dastansız addımlayım.
Təki dağda-dərədə
Nöqsansız addımlayım.

Sən deyərdin müdrik də
Məsləhətə möhtacdır.
Zərərin yarısından
Qayıtmaq da qazandır.
Nənə, qoca dünyada
Elə dəyişib zaman,
Göydəki ulduzunu
Yerdə axtaran insan,
Tələtömlü döyüşün
Gedir ön sırasında.
Həyatda hər şey olur
Qaşla göz arasında...

1978.

NARAHAT

Ələviyyə Babayevaya.

Dedin, Naxçıvana getmişdim şair,
Başıma mehriban dostlar yığışdı.
– Fəqət bir uğursuz gecəyə dair
Bilsən, nələr dedi, nələr danışdı.

O gecə fırtına qopdu Təbrizdə,
Dəhşəti dəhşətə qatdı dalğalar.
Kim qala bilmədi yanar dənizdə
O taydan bu taya atdı dalğalar.

O gecə qapını qonaq döyməmiş
Ev sahibi açdı hər addım başı.
Vüsalın ayağı yerə dəyməmiş
Uzandı ağ saçlı hicranın yaşı...

O gecə qar səpən sazaq içində
Kimsə bilmədi ki, külək qışqırır,
Yoxsa ağırlaşmış qundaq içində
Qolları bağlanmış körpə hiçqırır?

Gələnlər içində qəşəng bir oğlan
Mehrilə hamıya yapışıqlıydı.
Həyat növrağını pozsa da tufan,
Özü tufanda da yaraşıqlıydı!

Dalğalı saçları şövə kimiydi,
İşıqlı gözləri piyalə boyda.
Cüssəli qaməti zirvə kimiydi,
Nəğməli sinəsi şələlə boyda.

Sığışa bilmirdi geniş otağa
İti addımlarla var-gəl edirdi.
Dağınıq xəyalı ana torpağa
Həm salam verirdi, həm əl edirdi...

Bir şeir yazırdı o başı lovlı
Nə qələmi vardı, nə də dəftəri.
Soyuq dodağında odlı-alovlu
Bir anda dönürdü təzə əsəri.

Sənin surətini çəkən sözlərin
Hamısı bacına əyandı, qardaş!
Qarşımda gözlüklü qara gözlərin,
Bir də ağ saçların dayandı, qardaş!

Ay bacı! Yanında olmamışam mən,
Bilirəm halıma kədərlənmişən.
Nə olsun, qəhərdən dolmamışam mən,
Sən ki, bulud-bulud qəhərlənmişən.

Hansı bacı istər doğma qardaşı
Narahat yaşaya, intizar ola?
O da diləyər ki, qələm yoldaşı
Xoşbəxtlər içində bəxtiyar ola!

Bayram paltarını geyəndə qardaş,
Çalğısız-mahnısız şadlanar bacı.
– Atəşdə yanırım! – deyəndə qardaş
Alovsuz-tüstüsüz odlanar bacı.

Qardaş görüşünün həsrətindəki
Bacının ürəyi daha kövrəkdir.
Hicranla vüsəlın sərhədindəki
Dərələr dərin, dağlar yüksəkdir!

Həyat həqiqəti vermək istədin
“Adamlar-tələlər” romanında sən.
Günəş dəyanəti görmək istədin
Keşməkeşli əsrin insanında sən.

Öz ülvi, öz təmiz məhəbbətilə
Yerin də, göyün də bəsidir günəş.
Zamana sığmayan hərarətilə
Bütün nəsilləri isidir günəş.

O, həvəslə yanır... Bəşəriyyətin
İşıqlı ömrünü uzatmaq üçün.
O rəmzi olsa da əbədiyyətin,
Yandıqca öz ömrü azalır hər gün.

Günəş axırını torlu görəndə
Təəssüf etməyir öz amalına.
Yeri də, göyü də nurlu görəndə
Təbəssüm yayılır gül camalına.

Çalışdım, o ruhda surət olum mən
Həyat kitabının varaqlarında.
Şəfəq saça-saça yaşa dolum mən
Günəşsiz Vətənin torpaqlarında.

Dövrənin sözüylə yaraqlansam da
Müstəqil niyyətli əsgərdim ancaq.
Döyüş tufanında yaraqlansam da
Sənətdə bitməmiş əsərdim ancaq.

Sinəm neçə-neçə səddi yıxsın da
İyirmi ikiydi sinnim o zaman.
Nənəm deyər ki, bığı çıxsın da
Ana uşağıdır o yaşda insan.

Həyat proqramım, qardaş sovqatım
“Mən nə gətirdim”i o yaşda yazdım.
Göydə yaralandı qartal qanadım,
Yerdə lələyimlə hər daşda yazdım...

(İndi ağ xalatlılı həkim qızımın
İyirmi beş yaşı tamam olubdur,
Qatara düzülən neçə arzusun
Sarbanı yollarda inam olubdur.)

Sabaha uçmağa qanad açası
Yurdum alışır, elim yanır.
O yangından qopan alov parçası
Ağzıma dolmuşdu, dilim yanır.

Dedim ki, yaşadım neçə arzuyla
Bir kam güldürmədi yurdumu ancaq.
Öz pənbə qarılıyla, büllur buzuyla
Savalan söndürər odumu ancaq.

Mən tək Savalanın qarını deyil,
Bütün diyarımı tərkləyirdim.
Mən tək sənətkarın arını deyil,
Vətən borcunu da dərk eləyirdim.

Bəli! Düşünürdüm qarşıda nicat,
Arxada köməksiz ana vətən var.
Məndə günah yoxdur, dünyada heyhat
Mərdi qova-qova namərd edən var!

Dedim ki, su içim, uzağam qardan,
Yangını xan Araz soyutdu bəlkə.
Hardan gələcəkdi ağlıma, hardan,
Odum Arazı da qurutdu bəlkə.

Sahildə – yanırım! deyəndə dilim,
Şəfqətlə yaşardı gözü Arazın.
Suda taxta buza dəyəndə dilim,
Yandı cızhacızla özü Arazın.

Savalan da baxdı sudakı oda
İstədi əritsin qarı-qrovu.
Səllərlə-sularla söndürsün o da
Vətənin başına yağan alovu.

Birdən haray saldı yanıqlı ney tək,
Tüstü ağ üzünə qara çəkirdi.
Düşmənlər dağı da Prometey tək
Qayalar içində dara çəkirdi.

O gündən narahat dalğalarıyla
Tələtömlü Araz canımda axdı.
Nəğməmə nəqərat dalğalarıyla
Fikrimdə, duyğumda, qanımda axdı.

Şair də döyüşür, inqilabçı da,
Ürəyi həmişə narahat olur.
Şairlik yaşayır inqilabçıda,
Demək, narahatlıq ikiqat olur.

Tarix illərimə illər qatdıqca
Yaman şiddətləndi narahatlığım.
Hicran uzandıqca, yaşım artdıqca
Nə təmkinim qaldı, nə rahatlığım.

Səndən nə gizlədim, o vaxtdan bəri
Gedə bilməyirəm Naxçıvana mən.
Gedə bilməyirəm şeirimizin fəxri
O gözəl torpağa, o məkana mən.

Xeyr! Günlərimdə axın olsa da,
Yuxumda Arazla qucaqlaşırım.
O yurd ürəyimə yaxın olsa da,
Təzadlı görüşdən uzaqlaşırım.

Yoxsa o gecədə soraqsız itən
Öz qaynar gəncliyim çıxar qarşıma.
Eşitməsin deyə səsini Vətən
Sükutla göz qoyar bəyaz başıma.

Heyrətə düşsə də sığınar mənə
Oğul atasına qısılan təkli.
Mənsə o görüşdə tutullam yenə
Zamanla döyüşdə basılan təkli.

Demə həyatında hər sənətkarın
Uşaqıq səhərdir, qocalıq axşam...
Mən ki yaşa dolan bir nəğməkarın
Rolunu oynayan gənc aktyoram.

Mənim nəzərimdə ağarmış saçım
O gecə necəydi, yenə elədir!
Başa qar da yağır, güllə də, bacım,
O tayda şaxtalı-odlu çillədir...

Sənətdə narahat olmayan ömür
Zamandan zamana axmamış hələ.
Donan, qanadını çalmayan ömür
Arzu zirvəsinə qalxmamış hələ.

Bulud göy üzünə dağ-dağ gələndə
Yağış aram-aram yağa bilərmi?
İnsana yaxın da uzaq gələndə
Sərhədə laqeyd baxa bilərmi?

Dağ çayı qayalar yarıb axanda
Suyuna həlimlik qata bilərmi?
Dənizdə dalğalar şahə qalxanda
Sahil xumar-xumar yata bilərmi?

Narahat yaşadım neçə baharı
Döyüş marşındakı nəqərat kimi.
Rahət yaşamasa Vətən diyarı
Yenə yaşayaram narahat kimi.

1978.

HƏYAT SINAĞI

Ömür yoldaşım Şəfiqə xanıma

Proloq

Bəziləri dedi ki,
Zaman külək kimidir.
Gəlir-gedir...
 Yox, qardaş,
O da məhək kimidir.
İnsanı neçə-neçə
Sınağından keçirir.
Baharın da, qışın da
Qucağından keçirir.
Dünyada bu sınaqdan
Mərdliklə çıxan da var.
Yıxılıb qalan da var,
Büdrəyib qalxan da var.
Mənim qəhrəmanlarım
Kəndistanda doğuldu.
Oğullar arasında
Hərəsi bir oğuldu!
Birinin adı Fikrət,
Birinin adı İzzət!
Sanki dağ qartalları
Yaratmışdı təbiət.
Oğullar bir çıxdılar
Çölə də, çəmənə də,
Dağa da, arana da,
Bağa da, gülşənə də.
Bir içdilər yarpızlı
Bulaqların suyundan.
Bir aldılar ilhamı
Qartalların qıyından.

Bir üzdülər çəməndə
Gülü də, laləni də,
Bir süzdülər buludda
Ayı da, haləni də...
Bir uddular günəşli
Baharın nəfəsindən.
Bir baxdılar dünyaya
Qoşqarın zirvəsindən.
Fikrət fikrə dalanda
Azca çatılır qaşı.
Canından artıq sevir
Doğma torpağı-daşı.
Yaraşıqlı gözləri
Qaradır...

 Sanki oğlan
Dolaşdığı çəməndə
Lalə yığdığı zaman,
Lalənin xalı ilə
Silmişdir gözlərini.
O qaradan da qara
Bilmişdir gözlərini.
İzzətin gözlərisə
Mavidən də mavidir.
Təbəssümlü baxışı
Bir qədər səmavidir.
Sanki bu gözəl oğlan
Dənizdə doğulubdur.
İri gözləri dəniz
Suyuyla yoğrulubdur.
Bir səhər çilingağac
Oynayırdılar... Fəqət
Çilingilə Fikrətin
Başını yardı İzzət.

Ah, Fikrətin başına
Haçan daraq dəyərdi,
Sanki uşaqlığından
Xatirələr deyərdi...
Elə ki, nəvazişlə
Dostlar yaşa doldular,
Bakıda instituta
Qoşa daxil oldular...

Gecə keçir yarıdan,
Fikrət yatmayıb hələ.
Dərin həycan içində
Qələmi alıb ələ –
Məktub yazır kənddəki
Mehriban atasına.
Özü demiş, həyatda
Ən böyük ustasına:
“Salam, sevimli ata,
Mən girdim instituta.
Gərək əziz atam da
Öz dərini unuda!
Sənin gözünün biri
Qurban getdi davada.
Axı, gözün yerini
Nə verər bu dünyada?
Göydəki günəşin də
Gözü olmasa əgər,
Bu boyda kürəmizi
İsindirərmə məgər?

Sən dedin ki, həyatda
Tapdanmasın məhəbbət.
Bəşər zəkası ilə
Yaranan mədəniyyət,
Topların nəfəsiylə
Yanıb külə dönməsin!
Səhərin gözlərinə
Qara zülmət enməsin!
Tələtümə düşməsin
İgidlərin diləyi...
Qönçə ikən yanmasın
Körpələrin ürəyi!
Ağ saçlı ataların
Şah vüqarı sınmasın!
Anaların həycanı
Gözlərində donmasın!
Dönməsin bir nisgilə
Gəlinlərin sevgisi!
Göz yaşına batmasın
Taleynin güzgüsü...
Mən adi bir tələbə,
Sən dünya görmüş adam!
Oxuyuram hər səhər,
Oxuyuram hər axşam...
Yaşayıram, mən sənin
Arzunu yaşatmağa.
Gələcəyin eşqiylə
Tikməyə, yaratmağa...
Ata! Özün bilirsən
Bura şəhər yeridir.
Cibində nəyin olsa
İştahayla əridir.

Göndər yavanlığından,
Meyvəsindən, pulundan.
Sən də öz köməyini
Əsirgəmə oğlundan...”
Gah Fikrət atasından
Bir səhər barat aldı.
Gah İzzət anasından
Bir axşam sovqat aldı.
Dostlar yataqxanada
Kim çıxdı rastlarına,
Pay verdi ikisi də
Tələbə dostlarına.
Kim deyər ki, gənclərin
Təkcə cibləri birdi.
Hətta sinələrində
Odlu qəlbləri birdi.
Bir gecə yuxusundan
Oyadaraq Fikrəti,
İzzət yavaşca dedi:
– Mən sevirəm Ülfəti!
Ülfət kimdir? Dostların
Tələbəlik yoldaşı!
Gələcəkdə İzzətin
Taleyinin sirdaşı!
Fikrət yarıyuxulu
Eşitdi bu söhbəti.
– Təbrik edirəm! – deyər
Qucaqladı İzzəti...
Fikrəti Ülfətgilə
Qonaq apardı İzzət.
Gəldi masanın üstə
Düzüldü neçə nemət.

Yemək vaxtı Ülfətin
Atası bir tost dedi.
Neçə dünya malından
Yaxşıdır bir dost dedi.
...Qış idi. Lopa-lopa
Qar tökülürdü yerə.
Fikrətin isitməsi
Adlayırdı qırx birə.
İzzət gah başı lovlu
Həkim dalınca qaçdı.
Gah da soyuq səhəri
Öz gözləriylə açdı.
O kəsdirdi Fikrətin
Yatağının yanını.
Dosta can deyər-deyər
Unutdu öz canını...
Tamam sağaldı Fikrət,
Dilində İzzət sözü.
İzzət sandı dünyada
Təzə doğulmuş özü.
...Son imtahan zamanı
Sinifdə idi İzzət.
Qapının qabağında
Nigaran idi Fikrət...
Tələbəlik çağları
Arxada qalacaqdı.
İki yoldaş həyata
Vəsiqə alacaqdı.
İzzət çıxdı...
Gözləri
Sevincdən alışırıdı.
Sanki bu günün üstədən
Sabahla danışırdı.

Fikrət hamıdan əvvəl
İzzəti qabaqladı.
– Əla almışam! – deyən
Dostunu qucaqladı...
Dostlar tamamlayanda
Oxumaq müddətini,
Dərindən öyrəndilər
Memarlıq sənətini.
Sandılar ki, yol üstə
Ulduz kəhkəşanı var.
Bilmədilər ki, öndə
Həyat imtahanı var...
İndi İzzət hardadır?
Bir trestdə rəisdir!
Son zamanlar dostluqda
Nə qədər də xəsisdir!
Yaltaqlar, ədəbazlar
Yığılır dörd yanına.
Yerli-yersiz tərəflər
Tez yayılır canına...
Bəli! Sadə İzzətin
Dəyişir təbiəti.
Dumanlanmış gözləri
Görməyir həqiqəti.
Tanışından, dostundan
Tərif gözləyir ancaq.
İzzətin qapandığı
Təmtəraqlı bir otaq
Qalın divarlarıyla
Hasar yaradan zaman,
Dostlarından İzzəti
Yaman ayırır, yaman!

Sənə hər vəzifəni
Yurdun verir bərc kimi.
Boynunda məsuliyyət
Ağırlaşır tunc kimi.
Gərək o yolda sən də
Varlığını qoyasan.
Öz yurduna özünü
Daim borclu sayasan.
Borcdan şöhrət heykəli
Qoymayasan adına.
Gözəl əməllərlə
Qaytarasan yurduna!
Vəzifə nə lovğalıq,
Nə itaət deməkdir.
Yox, o sənin üstündə
Bir nəzarət deməkdir.
Sənin əməllərini
Hər addımda izləyir.
Səndən anamız yurda
Yalnız xeyir gözləyir!
İzzətsə hər adamdan
Rəsmi hörmət istəyir.
O hörmətlə özünə
Bəlkə şöhrət istəyir.
Fikrət adi memardır
Bir trestdə haçandır.
Memarın nəzərində
İnsan elə insandır!
Sadəlikdə deyilmi
Əsl insan sözü də?
Adilikdən doğmurmu
Böyüklüyün özü də?

Neçin İzzət həmişə
Qaşqabaqlı görünür?
Fikrətsə səhər-axşam
Dostu haqda düşünür...
Deyir ki, qalmayıbdır
O etibar, o vədə.
Sanki qaralmış ocaq
Soyuqlaşır get-gedə...
Memar yenə dostunu
Yoxlamağa gəlibdir.
Sədaqəti, inamı
Saxlamağa gəlibdir.
Söhbət gedir İzzətlə
Baş usta arasında...
Rəisin gözlərinin
Səmavi aynasında
Bir kinayə dolaşır
Gah gizli, gah da aşkar.
Qətidir baş ustanın
Könlündəki son qərar!
O deyir ki, bir aya
Hazır olacaq bina.
Axı nə qədər adam
Gözünü dikib ona.
Sanki o bina deyil,
Bir ümid heykəlidir!
İzzət baxır...

Deyir ki,
Sözlərin gülməlidir.
Nə sayaq qurtararıq
O işləri bir aya?
İstəyirsən ki, mənə
Camaat lağa qoya?

Baş usta həycanlanır
Rəisin sözlərindən.
Acıqdanmı, kindənmi
Od çıxır gözlərindən.
Deyir, unutmayın ki,
İşi görən də bizik.
Hər təzə imarəti
Təhvil verən də bizik.
Siz institut yolu
Tapdayıbsız niyyətlə.
Mənsə qara saçımı
Ağartmışam sənətlə.
Siz görmürsüz inamla
Addımlayan həyatı.
Tərslik nəyə gərəkdir?
Buraxın bu inadı!
Siz raport yazın ancaq,
Qol çəkək orda biz də.
İnsan doğrulmalıdır
Həm vədədə, həm sözdə!
Baş usta xəyalında
Anır neçə gün qabaq,
Şəfqətli ürəyini
Rahat qoymadı marağ.
Baxmadı iş üstəki
Adına-sanına o.
Durdu xahişə gəldi
İzzətin yanına o.
Dedi: – Hünər gəncsə də,
Bir tanınmış işçidir.
Narazı baxışıyla
Ürəyimi incidir...

Dinləməyib kimsənin
Şikayətli səsini,
Siz şərəf lövhəsindən
Götürübsüz əksini.
Rəis isə dedi ki,
Hünər tənbəldir guya.
İşdə ağır tərənir,
Sürəti duya-duya...
Qəzəbləndi baş usta,
Dedi tələsmə nahaq.
Hünər tənbel deyildir,
Səliqəlidir ancaq.
O bilir, yaratdığı
Hər pilləkən, hər divar,
Bu nəsilədən o nəslə
Qalacaqdır yadigar!
Gərək möhkəm tikilsin
Bünövrə də, tavan da!
Sakinlərin başına
Uçmasın qar yağanda.
Sonra o yenə gəldi
Rəisin otağına.
Ehtiramla yanaşdı
Masanın qırağına.
Nə dedi? Saleh kişi
Toy edir öz oğluna.
Biz yanmasaq, kim yanar
Bir ustanın halına?
O daim səadəti
Tikintidə arayır.
Hamının xeyrinə də,
Şərinə də yarayır.

Bəlkə təzə binada
Bir otaq verək ona?
İzzətsə gözlərini
Dərhal döndərdi yana.
Baxdı döşəmə üstə
Uzanan kölgəsinə.
Yox! Verdi xəyalında
Otağı özgəsinə...
Dedi həddindən artıq
Məğrurdur Saleh kişi.
Bilmədi daşdan deyil,
Büllurdur Saleh kişi.
Nə qədər aydınsa da
Baş ustanın niyyəti,
Rəis susur...
Çiyindən
Tökülmür ətaləti.
Nəhayət deyir: – Niyə
Yanılaq sözü müzdə?
Mən hələ o qüdrəti
Duymuram özümüzdə.
– Sizə nə? Yaşayırınsız
Təzə mənzildə rahat.
Neçə-neçə külfətsə
Mənzil gözləyir, heyhat! –
Deyə baş usta hirsle
Qapını çırpır, gedir.
Xətri də, hörməti də
O ayaqlayır, nədir?
Eh, belə xətir-hörmət
Ayaqlansa yaxşıdır.
Hörmət ki var, insanın
Həyatının naxşıdır.

Fikrət dinir: – Ay İzzət,
Yaman soyuqsan dosta.
Bəlkə də sən haqsızsan,
Doğru deyir baş usta.
Birdən yandakı adam
Ağardır öz dişini.
O deyir, familiylə
Siz çağırın kişini!
Gərək kiçik saxlasın
Böyüyün hörmətini.
Nəzərə alsın böyük
Kiçiyin xidmətini...
Deyən yoxdur, bir dayan
Ay yoldaş, neyləyirsən?
Sən ki yanan manqalı
Təzədən yelləyirsən.
Bu nədir? – deyər Fikrət
İçində hiddətlənir.
İzzətsə “nəsihətdən”
Bir az da cürətlənir.
– Məni öz hörmətinlə
Ucaltmasan əgər sən,
Başqasının yanında
Necə böyüyərəm mən?
Gərək sən qaldırasan
Məni hamıdan qabaq...
Ah, Fikrətin başına
Sanki fırlanır otaq.
– Xeyr! Qaldıra bilməz
Əsla səni özgəsi.
Qaldırıcı lift deyil
Şan-şöhrətin kölgəsi.

Daldasında hər zaman
Xumar-xumar yatasan.
Şöhrətə də, şana da
Asan yolla çatasan.
Bil ki, özün-özünü
Qaldırmalısan ancaq!
Odsuz da, aloysuz da
Alışarmı bir ocaq?
Bəli! Ocaq dediyin
İsinməyir aloysuz.
Nə şöhrət, nə ehtiram
Yaranmayır girovsuz.
O girov nədir? Əmək!
Təməli yalnız hünər...
Dayaqsız şöhrət tacı
Başda durarmı məgər?
Fikrət danışır

Sanki

Əl atmışdır qılınca.
O da hirsə yollanır
Baş ustanın dalınca...

Toy məclisi...

Qonaqlar

Ehtiramlı, xətirli.
Büllur gülqabılarda
Təzə güllər ətirli.
Müğənni mahnı deyir
Gah zildən, gah da pəsdən.
Deyilir ünvanlara
Sağlıq sağlığın üstən.

Bir ağ göyərçin qonur
Məclisin baş ucuna.
Sanki təbiət özü
Sıgal çəkir saçına.
Bəli! Ülfət bu axşam
Ağ paltar içindədir.
Deyirsən, ağ çiçəkli
Bir bahar içindədir.
Sakit baxışları da
Dosta həmdəm kimidir.
Uzun kirpikləri də
Qara qələm kimidir.
Yazır ilk sevgisini
Lalə yanaqlarına.
Nəğmə yaraşar ancaq
Odlu dodaqlarına...
Gözəldir! O məclisə,
Məclis ona yarayır.
Təbəssümlü gözləri
Bəs toyda nə arayır?
Yoxsa təkdir? Diqqətlə
O İzzəti axtarır.
Yox, İzzət yanındadır,
O Fikrəti axtarır.
Görə bilmir...
 Heyrətlə
Dönür İzzətə sarı.
Hələ ağrı duymamış
Ürəyində bir ağrı.
Deyir: – Bəs Fikrət hanı,
Niyə çağırmaıbsan?
Bəlkə aranız yoxdur,
Deyə çağırmaıbsan?

– Yox! – deyə İzzət dinir,
Köhnə dostumdur Fikrət.
Dünyada hər adamın
Öz yeri vardır, fəqət.
– Ayıbdır! Niyə qəsdən
Deməyibsən Fikrətə.
Neçin yaraşmayıbdır
O səndəki “şöhrətə”?
Deyə hirsələnir gəlin,
Gözləri halqa-halqa.
Soyuq duman dolaşır
Könlündə dalğa-dalğa...
Yenə çalır-çağırır
Bəzəkli toy otağı.
Sanki düyünlənibdir
Ülfətin qaşqabağı.
Baxışımı zilləyir
Gah yerə, gah da göyə.
Nə qədər də dostluqda
Sən insafsızsan deyə,
O yapışmaq istəyir
İzzətin yaxasından.
İçəriyə səs düşür
Qapının arxasından.
Zəng səsidir! Gözlərdə
Dolaşır dərin marağ.
Görən kimdir zəng çalan,
Kimdir gecikən qonaq?
Yox, poçtalyondur gələn,
Heyrətə düşür hamı.
Poçtalyon toy bəyinə
Uzadır teleqramı.

O, hündürdən oxuyur
Teleqramı otaqda.
İntizarda qalmasın
Məclisdə bir qonaq da!
Yaman şeydir intizar,
Nə hikmət vardır onda?
Dağ boyda ürəyi də
Əridər bircə anda!
“Salam, Ülfət! Ürəkdən
Təbrik edirəm səni!
Bilirəm ki, qardaşdan
Az istəmirsən məni.
Xoşbəxtlik diləyirəm
Sənə hər zaman, bacı!
Məhəbbət dünyasında
Nə ağrı gör, nə acı!
Gözlərində itməsin
Nə təbəssüm, nə şəfqət.
Sağ ol, görüşənədək,
Sənin qardaşın Fikrət”.
Toy dayanır...

Arada

Bir pıçıltı dolanır.
Xəcalətdən gəlinin
Yanaqları allanır.
Neçə qonaq İzzəti
Ürəyində qınayır.
Axı, memar Fikrəti
Hamı yaxşı tanıyır.
Fikrət istedadıyla
Baxışlarda böyüyür.
Sanki Fikrətlə birgə
Tanışlar da böyüyür.

İzzət gözaltı baxır
Sakitləşən məclisə.
Məclis nəyə bənzəyir?
Dalğalarsız dənizə!
Ülfət isə düşünür,
Xəyalı nə dərinidir!
Tələbəlilik illəri
Nə qədər də şirindir!
Hələ də xatırlayır
Hər görüşü, söhbəti...
O bir yerdə görərdi
İzzət ilə Fikrəti.
Sevgililər küsəndə
Fikrət də vaxt itirdi.
Ona məktub apardı,
Buna məktub gətirdi...
O istədi dostların
Sevgisini qoruya.
İki çeşmənin suyu
Nə susa, nə quruya.
Yox, nəgmə deyə-deyə
Bir-birinə qarışa.
Fikrət də toylarında
Xatirələr danışa...
O, İzzətin yanında
Yalnız sanır özünü.
Bir dost itirir...

Anır

Fikrətin son sözünü:
Məhəbbət – isti nəfəs,
Məhəbbət – təmiz arzu,
Məhəbbət – möhkəm qanad,
Məhəbbət – dadlı ruzu...

Həmişə boy atsa da
Dənli bir sünbül kimi,
Tikansız yaşamayır
O da qızılgül kimi.
Deyirəm ki, tikansız
Boy atsın məhəbbətin.
Səninlə addımlasın
Hər yerdə səadətin.
İzzətə qadın deyil,
Bəlkə mayağ olasan.
Qaranlıq xəyalına
Yaşıl işıq salasan!
Neçə adam Fikrətə
Xəyalında dost deyir.
Biri qalxır, memarın
Sağlığına tost deyir.
İzzət durur ayağa
Öz yerindən birtəhər.
Boşalmış qədəhinə
Şərab tökür bir qədər.
Qonaqlara göstərir
Öz saxta fərəhini.
Fikrətin sağlığına
Qaldırır qədəhini.
Sanki yaxından duyur
Bu gecikmiş fərəhi.
Sevincindən qızarır
Şərab dolu qədəhi.
Yox, sanki büllur qədəh
Öz işindən utanır.
Narın-narın çalxanır,
Yavaş-yavaş uzanır.

Tüstü dolu havada
Neçə qədəhə dəyir.
Sanki cingiltilər də
“Bəs hanı Fikrət?” deyir.

Övlad nədir? Külfətin
Məhəbbət nemətidir.
Oğlu dayağıdırsa,
Qızı da zinətidir!
Hər uşaq doğulanda
Təzə ünvan gətirir.
Təzə arzu gətirir,
Təzə cahan gətirir.
Yeniləşir günəş də,
Yeniləşir bahar da.
Yeniləşir duyğu da,
Yeniləşir rəftar da.
Fikrət eşidir Ülfət
Düşüb doğum evinə.
Hansı gəlin istəməz
Öz ilkiylə sevinə?
Telefon səslənir... Fikri
Qanadlanır Fikrətin.
Deyirlər keçən gecə
Oğlu olub Ülfətin.
Yaman sevinir...

Axı

Gül açır bir məhəbbət.
Səadət gətirməzmi
Öz dalınca səadət?

Bəlkə uğur gətirdi
Uşaq hər addımbaşı.
Bəlkə öz ətəyindən
İzzət də tökdü daşı.
Fikrət gedir bazara,
Bir dəstə çiçək alır.
Bacısını Ülfətin
Yanına yola salır.
Səadət arzulayır
Dünyamızda körpəyə,
Sanır çiçək dəstəsi
Dönər təzə körpüyə.
Yenə çiyində saxlar
Sədaqəti, ilqarı.
Haqsız memar bəlkə də
Duyar haqlı memarı.
Axı dost üstə əsir
Bəzən ağıllı insan.
Dostu çətin qazanır,
Düşməni isə asan...

Ülfət doğum evində
İzzətdən nigarandır.
O adi fəhlə qızı
Necə də mehribandır!
Deyirlər ki, qadınlar
Kişilərdən həssasdır.
Məhəbbəti aynadır,
Təbiəti atlasdır...
Qadın hər incəliyə
Diqqət ilə göz qoyur.
Hər kiçik eyhamı da
Tez anlayır, tez duyur.

Axı qadın ürəyi
Zərifdən də zərifdir!
Axı qadın nəfəsi
Xəfifdən də xəfifdir!
Ülfət də istəmir ki,
İzzət arxasız qala.
Dostların arasına
Ayrılıq kölgə sala.
Bəli! O gəzməsə də
Hələlik ayaq üstə,
Öz gözəl diləyini
Yazır bir varaq üstə.
Zəiflikdən qələmi
Titrəsə də əlində,
Nəsihətli kəlmələr
Qatarlanır dilində:
“İzzət! Mən istəmirəm
Tək-tənha qalasan sən.
Çalış, bəlkə Fikrətin
Könlünü alasan sən.
O, etibarlı dostdur,
And içirəm canıma!
Bacısını dəmətlə
Yollamışdı yanıma.
Dost həyəandır insana,
Tək əldən səs çıxmayır.
Ya tərslik, ya lovğalıq
Hansı evi yıxmayır?
Dostluq pardaxlanarmı
Su içməyə ürəkdən?
Şimşək buluddan keçər,
Dostluq isə şimşəkdən...

Deyirlər ki, yaxın dost
Qardaşdan irəlidir.
Sən düşsən qaranlığa,
O ümid məşəlidir!
Deyirlər ki, dost dostun
Başına da dolanar.
Sən yananda, o sənin
Oduna da qalanar!
Deyirlər ki, dost sözü
Dindikə rübab kimi,
Dost da dostu öyrənər
Sirli bir kitab kimi...
Bir çıraq ki, nurunu
Paylaya yerə, göyə,
Onu sənin nəfəsin
Niyə söndürsün, niyə?
Könül odunla yandır
Sən dostluq çırağını.
Qapımızdan kəsməsin
Dostluq öz ayağını...”
Nöqtə qoyur məktubun
Sonuncu sətrinə o.
Göndərir dəhlizdəki
İntizar ərinə o...

Bakı nəhəng salondur
Xeyallara dalana.
Xəzər mavi payəndaz –
Sərilmişdir salona...
Baş tərəfdə uzanan
Dağüstü park kürsüdür.
Arxasında qabaran
Bu şəhərin köksüdür.

Burdan azca aralı
Bir sahmanlı otaq var.
Masanın qırağında
Stolüstü çıraq var.
Papiros tüstülənir
Fikrətin damağında.
Qələm, xətkəş, kağız var
Yenə də qabağında.
Kim bilir, neçə plan
Yaranmış hər varaqda.
Neçə otaq yerləşmiş
Bu xırdaca otaqda.
Memar yenə layihə
Tamamlamaq istəyir.
Mehriban gözləriylə
Salamlamaq istəyir
Təzə binaya köçən
Neçə-neçə külfəti.
Binalarla bir qalxır
Göyə memar şöhrəti...
Bəli! Dağlar timsalı
Daş binalar ilk dəfə,
Bu cansız kağızların
Üstə düzülür səfə...
Sonra da ayaq açır
İzdihamlı şəhərə.
Pəncərəsi açılır
Al günəşli səhərə.

Fikrət işləyir...

Hərdən

Sinəsini ötürür.

Gah xətkeşi qaldırır,

Gah pərgarı götürür.

Xətlər qol-budaq atır

Kağıza meynə kimi.

Yuxusu gözlərində

Bir ovuc iynə kimi.

Qara bəbəklərini

Dalayır acı-acı.

Əyilib düzələndə

Alnına düşür saçı...

Külqabıda qalanır

Papiros kötökləri.

Külək pəncərələrdə

Titrədir örtökləri.

Fincanda məxməri çay,

Soyuyur, buza dönür.

Donsun! Yaratmaq eşqi

Nə soyuyur, nə sönür.

O işləyir... Axırda

Gözlər tamam yorulur.

Nə ürək sakitləşir,

Nə də fikir durulur.

Dindirir gecəyarı

Neyi, qavalı, tarı...

Susur, başında ağrı,

Toy da dinclik istəyir.

Səhərə qədər yanan,

Təkcə insanı anan,

Yanmağı xeyir sanan

Ay da dinclik istəyir.

Su axır zaman kimi,

Mahnısı dastan kimi,

Dənizə çatan kimi

Çay da dinclik istəyir.

O yandırır radionu,

Bir musiqi dinləyir.

Tar, yorulmuş ruhuna

Bir bayatı çiləyir.

Tanıyır mizrabından

O, bayatı çalanı.

Sənət məhəbbətdədir,

Yalan sözdür qalanı!

Tarzənin məharəti

Sanma biləyindədir.

Yox, xırda mizrabında,

Bir də ürəyindədir!

Gör necə çalır,

gecə

Köynəyindədir şəhər.

Ancaq dağda, aranda

Təzə açılır səhər.

Dan yerində şəfəqlər

Oynayır topa-topa.

O səsdə, o nəğmədə

Neçə rəng tapa-tapa.

Sonra Vətən torpağı
Yuxudan qalxan zaman,
Neçə çobanlı sürü,
Neçə tütəkli çoban
Gözümüzdə görünür
Sadə həqiqət kimi.
Tütəklər dilə gəlir
Ölməz şeiriyyət kimi...
Sanki həyatın özü
Nəhəng bir bayatıdır.
Səhərin tərənəsi
Gözəl nəqəratıdır.
Səslən, tar!
 Susma, səslən!
Bəxtiyardır o millət,
Tarixini bəzəyir
Dərin hikmətli sənət.
Tar susur... Sanki mizrab
Son sözünü deyibdir.
Fikrətin könlündəki
Duyğulara dəyibdir.
Gözlərində yuxunu
Xəlvəti dağıdıbdır.
Sinəsinə sənətkar
İlhamı axıdıbdır.
Sonra radio danışır
Arazın o tayından.
Öz məcrasından aşan
Qızılözən çayından.

O, kəndləri götürmüş
Öz köpüklü ağzına.
Qış gətirmiş dalğalar
Kəndlilərin yazına.
Bəli! Qızılözəndən
Ayrılmışdır neçə qol.
Nə daxma var, nə zəmi,
Nə körpü var, nə də yol.
Hamısını su almış
Qanadının altına.
Kim çatacaq tufanda
Kəndistanın dadına?
Asan deyil, kişilər
Qalmış evsiz-eşiksiz.
Qadınları ocaqsız,
Körpələri beşiksiz.
Fikrət nə arzulayır?
Düşsə də tufanlara,
Ev tikə, körpü sala
O yurdsuz insanlara...
Bir səs gəlir.
 Aramla
Kimsə döyür qapını.
Sanki qırır Fikrətin
Xəyalının sapını.
Qapı açılır... Memar
Kimi görür? İzzəti!
Baxır...
 Təmkinlə donur
Gözlərində heyrəti.

Nəzakətlə İzzəti
Dəvət edir otağa.
Kim olsa, ev sahibi
Hörmət qoyar qonağa.
Görəsən İzzət niyə
Büzüsmüş yumaq təki?
Sanki yağışa düşmüş
Gecikmiş qonaq təki.
Yox, nə göydə duman var,
Nə də ki, yağış yağır.
Ay doğmuş...

Küçələrdən
İşıq selləri axır.
İzzət ağır danlağın
Acısını dadıbdır.
Kiminsə tərəfindən
Yuxarıya çatıbdır –
Kabinetdə rəislə
Baş ustanın söhbəti.
İki gündür işindən
Götürüblər İzzəti.
Fikrət deyir, qardaşım,
Necə gözəl zamandır!
Qoy sənə yaxşı baxım,
Görüşmürük haçandır.
...Boz örtüklü divanda
Otururlar...

İzzəti
Deyəsən utandırır
Nəzakətin siqləti.

Sanki iki mehriban
İnstitut yoldaşı,
Tanış oturacaqda
Əyləşmişdir yanaşı.
Fikrət hamıdan qabaq
Ülfətdən söhbət salır.
Sonra köhnə dostunun
Keyfini xəbər alır.
İzzət danışmır...

Fikrət

Bir ah çəkir dərindən.
Necə desin ki, səni
Tərpətmişlər yerindən.
İzzəti nə vəzifə,
Nə təmtəraq yandırır.
Vəzifə dəyişilən
Bir paltar andırır.
O bilir, günahkardır
Yalnız öz ucbatından.
Bəzən iş ucbatından,
Bəzən söz ucbatından.
Niyə uydu yalançı
Dostların sözlərinə?
Hələ də baxa bilmir
Fikrətin gözlərinə.
Deyirlər insan beyni
Asımanı andırır.
Nə qədər düşüncəni
Ülkər-ülkər yandırır.

Fikrət düşünür...

Necə

Bir yol tapsın İzzətə?
O təzədən qatlaşa
Biləcəkmi zəhmətə?
Zəhmət nədir? Dünyada
Yaxın dost, böyük sınaq!
Nöqsanı nöqsan deyil,
Zəhmət düzəldər ancaq!
Memar deyir dalğalar
Yarışanda, çay daşar.
Sənə demişdim ki mən,
Şöhrət hünərdə yaşar!
Gərək sən də daşasan
Ömrünün baharında.
Dünən eşitmişəm ki,
Şəhərin kənarında
Abidə qoyacaqlar
Məşhur bir generala.
Bakılılar dəstəylə
Gələcək istiqbala...
Yarışın nəticəsi
Bəlli deyildir hələ.
Layihənlə yarışda
Sən də iştirak elə!
İzzət dinləyir...

Hərdən

Dərin xəyala gedir.
Dilsiz baxışlarıyla
Sanki təşəkkür edir.

Gözlərində canlanır
Neçə dostluq səhnəsi.
Ah, hər şeyin təzəsi,
Dostun isə köhnəsi!
İzzət gedir...

Yarışda

Meydana gələ hünər!
Həyatımızın özü
Yarış deyilmi məgər?

İzzət, dünənki İzzət
Ayrılsa da Fikrətdən,
Ayrıla bilmir ancaq
İstehzadan, töhmətdən.
O gedir, doğma şəhər
Çıraq-çıraq alışır.
O sanır, nə qədər göz
Kinayəylə qımışır.
O istəyir təriylə
Yusun öz günahını.
Təki günahsız görsün
Gələcək sabahını.
O yanır, nifrət ilə
Lovğalığı daşlayır.
Könül narahatlığı
İndən belə başlayır.
Ömründə müharibə
Görməsə də bir kərə,
Qəhrəmanın iziylə
Yollanır neçə yerə...

Səngərlərdə döyüşmüş
Adamlara qarışır.
Neçəsiylə görüşür,
Neçəsiylə danışır.
Poemalar, romanlar
Oxuyur cilid-cilid.
Talelər nəğmə-nəğmə,
İgidlər çeşid-çeşid...
Nə qədər xatirəni
Həycanla varaqalayır.
Sanki kimisə anır,
Kimisə soraqlayır.
Neçə zamandır İzzət
Qapalı otaqdadır.
Özü masa dalında,
Xəyalı uzaqdadır.
O baxtını sınayır
Görsün ki, necə baxtdır.
Ülfəti də unutmuş,
Özünü də nə vaxtdır!
Bilmir ki, pəncərənin
Dalında nələr olur.
Nə zaman gecə düşür,
Nə zaman səhər olur.
Layihənin üstündə
Düşünür səhər-axşam.
Çəkir, pozur, təzədən
Başqa şey çəkir tamam.
O istəyir baxanda
Gözə dəysin zəhməti.
Bir surətdə toplansın
Neçə-neçə surəti.

Axtarış yollarında
Duman qalxar, toz qopar.
Ancaq atalar deyib
Yenə axtaran tapar.
Günlər keçir...
Nəhayət
Gəlir elə bir axşam,
Var-gücünü toplayıb
Bir əsər doğur ilham.
Yuxusuz gecələrin
Bəhrəsi başa çatır.
Tamamlanmış layihə
Deyən könlünə yatır...

Şair bir şeir yazar
Təmənnəsiz, əvəzsiz.
Bütün salon dinləyər
Hərəkətsiz, nəfəssiz.
Birdən şairin üstə
Yağar çiçək yağışı.
Mükafatı nə olar?
İnsanların alqışı!
Müğənni nəğməsini
Deməzmi hər diləyin?
Qapısını açmazmı
Neçə-neçə ürəyin?
Sənət ilə şirinlik
Qatmazmı hər kəlməyə?
Sonra özü xəyalda
Dönməzmi bir nəğməyə?
Rəssam təzə bir şəkil
Yaradar otağında.
Baxar, xəyala dalar
O şəklin qabağında...

Rənglərin dünyasında
Nəsə arayar gözü.
Bəlkə də ilhamlanır
Öz əməyindən özü.
Memar da istəyər ki,
Ömrünü işdə sürsün.
Əksini binaların
Daş aynasında görsün!
Odur bir mikrorayon,
Binalar qatar-qatar...
Neçə yaşıl həyətdə
Körpə şam, cavan çinar...
Təmiz bir meydançaya
Gəlir maşın karvanı.
Rahət mənzil gözləyir
Neçə-neçə insanı...
Bəs kimdir o? Hər təzə
Sakini salamlayır.
O – Fikrətdir! Sanır ki,
İndicə tamamlayır
Bir intizar içində
Yaratdığı əsəri.
Sanır ki, iş başında
Yeni açır səhəri...
Sakinlərin gülüşü
Yayıldıqca həyətdə,
Gözlərdəki sevincdən
Bir pay düşür Fikrətə.
Daş eyvandan səs gəlir,
Fikrət baxır yuxarı.
Bir neftçi çay içməyə
Dəvət edir memarı.

O, mehriban ustaya
“Sağ ol” deyir ürəkdən.
Gedir...

İlhama gəlir
Təmənnəsiz əməkdən.

Bahardır. Yerdə, göydə
Parçalanır sükutlar.
Günəşin dövrəsində
Tərpəndikcə buludlar,
Sanki nəhəng bir ocaq
Ətəklənir dalbadal.
Göy dalğa-dalğa qızır,
Yer isə mahal-mahal...
Xəzər, mehriban Xəzər
Gəlir, sahilə dəyir.
Duzlu dodaqlarıyla
Şirin tərənə deyir.
Sahildəkilər baxır
Nə qədər ağ yelkənə.
Ağ kəpənəklər qonur
Sanki mavi çəmənə...
Çiçəklərdə qönçələr,
Varaqlarda yazılar,
Ağaclarda yarpaqlar,
Ürəklərdə arzular,
Yenə tumurcuqlanır
Təntənəli bahar tək.
Yerdə şəfəq qızarır
Göydən düşmüş növbər tək.
Bakı Azərbaycanın
Sinəsini bəzəyir.
Uçmağa hazırlaşan
Bir qartala bənzəyir.

Qanadları –
yanında
Təzə qəsəbələrdir.
Diləkləri –
ürəkdə
Böyük qələbələrdir!
Bir təzə bağ salınmış
Şəhərin qırağında.
Nəhəng bir abidə var
Yamyaşıl qucağında.
Qarşısında əklillər
Qalanmış təpə kimi.
Güllər təbəssümlüdür,
Mehriban körpə kimi.
O kimdir? Bir general!
Saçında ağlar da var.
Ayaqları altında
Zirehli tanklar da var.
Sanki hücumə keçir
Ağır tanklar dalbadal.
Sanki komanda verir
Bu döyüşdə general.
Yox, nə tanklar tərənir,
Nə yollardan toz qalxır.
General məmnun halda
Sanki şəhərə baxır.
Sonra xatırlayır ki,
Sədaqətlə and içdi.
– Azadlıq! – deyə-deyə
Oddan-alovdan keçdi...

Odur! Xoşbəxt insanlar
Təzə-tər otlar üstə,
Generalın önündən
Keçdikcə dəstə-dəstə,
Sanki generalın da
Könlündə dinir ilham.
Gözlərində qəzəbi
Sevincə dönür tamam.
İki kişi, bir qadın
Abidəyə yanaşır.
Qadın yanında gələn
Bir uşaqla danışır.
Deyəsən tanıdınız
Siz memar İzzəti də.
Bir də ki, o uşağın
Anası Ülfəti də!
O da memar Fikrətdir
Addımlayır arada.
Gözləri işıq yayır
Qəlbindəki murada.
Dostlar görür abidə –
Yanında baş ustası.
Gözlərdə varaqlanır
Sədaqətin dastanı.
Sanki heyrandır o da
İzzətin bu gününə.
İri bir əklil qoyur
Abidənin önünə...
Arzular bəzədikcə
Könüllər dünyasını,
Çiçəklər də dəyişir
Əvvəlki mənasını.

Çiçəklərin üstünə
Səpələnir diləklər.
İnsan məhəbbətinin
Timsalıdır çiçəklər.
Dostların dostlarına
Gözəl ərməğandır.
Kim əmək veterani,
Döyüş qəhrəmanıdır -
Nəfəsi doğmalaşır
Vətəninin mehində.
Şöhrəti ulduzlaşır
Çiçəklərin şəhində...
Sanma İzzəti görən
Baş usta uzaqlaşır.
Yox! Sanki ata-oğul
Fərəhlə qucaqlaşır.
Böyük bağışlayanda
Kiçiyin günahını,
Hörmətlə təslim edər
Kiçik də silahını...
Kaş bütün küsülülər
Beləcə barışaydı!
Dolan gözlərdə sevinc
Sevincə qarışaydı!
Dostlar dayanır, baxır
Abidəyə lal kimi.
Ayaq altda sərilmiş
Çəmən yaşıl şal kimi.
İzzət danışmır... Amma
Ürəyini söz yeyir.
O tanış abidəyə
Dodağı altda deyir:

– General olsan da sən,
Bir sıra nəfəriydin.
Qurtuluş ordusunun
Sadə bir əsgəriydin.
Haçan yer-göy alışdı,
Vətən qaldı xətdə,
Əsgərlərlə birlikdə
Gecələdin səngərdə.
Dəvət etdin süfrənə
Keşiyini çəkəni.
Adi əsgərlə böldün
Axırıncı tikəni.
Döyüşçülə bir qabdan
Su içdin ləzzət ilə.
Hünərində sadəlik
Birləşdi şöhrət ilə.
Dost! Sən şirin ömrünü
Qurban verdin insana.
Öz borcunu ödədin
Səni doğan cahana.
Mən isə sənə ancaq
Abidəni yaratdım.
Toplarınla yuxulu
Vicdanımı oyatdım.
Sənə sadəliyini
Qatdım öz əməyimə.
Sonra adi kağızdan
Köçürdüm ürəyimə!
Mərmər üstə göstərdim
Tankı, topu, hücumu.
Ah, mən də öz işimlə
Ödəsəydim borcumu,

Tənəli keçmişimi
 Təəssüflə anardım.
 Özümü xoşbəxtlərin
 Bir xoşbəxti sanardım.
 Hələ Fikrət! Nə qədər
 Təmizdir səhər təki.
 Dostun acı sözü də
 Şirindir şəkər təki.
 Ünsiyyət bir dənizdir,
 Dostlarsa dalğasıdır.
 Dağ dağın sığnacağı,
 Dost dostun arxasıdır!
 Deyən İzzətin daha
 Dəyişmiş təsəvvürü.
 Hani dünənki postu,
 Dünənki təkəbbürü?
 Zəhmətin ütüsüylə
 Ütülənmiş haçandır.
 Nə İzzət o İzzətdir,
 Nə zaman o zamandır.
 Fikrət təzədən tapır
 İzzəti sirdaş kimi.
 Məhkəmədə bəraət
 Qazanmış yoldaş kimi.
 İzzət itirib sə də
 Təmənnalı postunu,
 Yerinə qucaqlayır
 Təmənnasız dostunu..

1978.

KİTABIN İÇİNDƏKİLƏR

Əli Tudə	5
Redaktordan	9
Öz dünyam	
İnsan	12
Dost təsəllisi	12
Dünya axtarır...	14
Güc hardadır?	16
Öz dünyam	17
Dilək	19
Namus	20
Vicdan	22
İradə	24
Borc	25
İnam	27
Səbr	28
İntizar	29
Nigarançılıq	30
Salxım söyüdlər	31
Vətənin vüqarı	33
Vətəndaş kimi	36
Məndədir	38
Duyğular	39
Qüdsiyyət	41
Üfüqlər	43

<i>Yanar ürəklər</i>	
Şəhriyara məktub	46
Görüş həsrəti	47
Od-su	51
Qardaşımın görüş	53
Salamını aldım	55
Bəstəkar	57
İki sahil aşığı	59
Səadət döyüşçüsü	61
Dönməz mübariz	63
Mərdlik	65
Abşerondan uzaqlarda	68
Rəşid mahnı oxuyur	72
Zeynəbin nəğmələri	74
Rəssam	75

Bakı lövhələri

Bakı	80
Bakının küçələri	81
Bizim küçəmiz	83
Bakının havaları	84
Bakının gözəlləri	86
Bakının ulduzları	87
Bakıda bayram axşamı	89
Yaylın atəşləri	93
Həsəd	95
Qocalar	97
Xəzərin nəğməsi	98
Ləpələr	99
Qağayılar	100
Xəzərin şöhrəti	102
Mayak	104

Gecə	105
Gecə milisi	107
Ayaq səsləri	108

Abşeron torpağı

Abşeron	110
Qalalar	111
Mənzərə	113
Abşeronda payız	114
Bağlar	116
Abşeron axşamı	117
Meynələr	119
Şanılar	120
Əncir	122
Şeh damlaları	123
Quyu	123
İstilərdə	125
Çimərlikdə	127
Sahil	128
Qayalar	131
Xəzri	132
Uşaqlar	133
Gəlinlər	135
Çiçəklər	136
Sovqat	138
Mərdəkan gülləri	139
Gülbecərən qız	140
Əmircan yolu	141
Maşağa	143
Nardaranda	144
Buzovnada gecə	145
Novxanıda gündüz	146

Bilgəh zəfəranı	148
Zəfəran	149
Zeytun meşəsi	150
Balaxanı məktəbi	152
Fatmeyə duyğuları	153
Corat	156
Hövsan	157
Səmənə	158
Sərçələr	160

Tənqid və tərbiyə

Vicdan nədir?	162
Kişi	162
İki kişi	163
Qeybət	164
Giley	165
İki ömür	165
Şair	167
İki dost	169
Bilməzsən	169
O məni duymuşdu...	170
Şöhrət düşkün	173
Faydasız təşəbbüslər	175
Zirvədən baxan şöhrət	176
Alqış	176
Tənqid	177
Lovğalıq	179
Qazan-çömçə	179
Özünü görməyən	180
İki “dost”	180
Xeyirsiz adam	181
Hər kəsdən qabaq	182

Baş açmıram	183
Müğənni təması	183
Qısa söhbətlər	183
Bir redaksiyada	184
Utancaq	187
Tər	188
Naz	188
Tərif	189
Pillələr	190
Duyğulu pillələr	191
Bağışlaya bilməyirəm	192
Bəzisi deyir...	193
Ağ saçlar	194
“Gözəllik”	195
Sənin əksin	197
Ayna	198
Gəlin güzgüsü	199
Gəlin	200
Vətən məhəbbəti	201

Uşaq aləmi

Qüdsi məbədlər	204
Körpələr	205
Balaca Natiqə	207
Bir gün də	209
Təzə bağda	211
Məstan	213
Təranə	214
Uşaq bağçası tərbiyəçisi	215
Ürəyə düşür	217
Bir cərgədə	218
Xəzərin sahilində	219

Gülzar	221
Ulduz	222
Bahar	224
Məktəbli Eldar	226
Dostluq	227
Millət üçün yaşayın	228
Qızımın müəllimi	230
Xətt	230
Qayğı	231
Qiymət	232
Şərəf lövhəsi	234
Unutmaram	235
Sual	236
Əziz şəkil	238
Sənsən	239

POEMALAR

Doğma səs	242
Döyüşdən-döyüşə	256
Yaralanmış nəğmələr	260
Birinci şikayətçi	290
Mənim dilim	293
Qaşla göz arasında	298
Narahat	305
Həyat sınağı	312

ƏLİ TUDƏ
HƏYAT SINAĞI
V cild

Kitab Natiq Əli Tudə oğlu Cavadzadənin
şəxsi vəsaiti ilə çap olunub.

Redaktor *Natig Cavadzadə*
Rəssam *Nazim Rzaquliyev*
Kompüter yığıcı *Xanım Əzizova*
 Yaqut Rəhimova
Kompüter işləri *Sevda Allahverdiyeva*

Çapa imzalanmışdır 3.11.2015. Kağız formatı 60x90¹/₁₆.
Fiziki çap vərəqi 22,5. Şerti çap vərəqi 22,5. Qarnituru Times.
Sifariş 3398. Tiraj 500.

“Azərbaycan” nəşriyyatının mətbəəsində çap edilmişdir.
Az 1073, Bakı, Mətbuat prospekti, 529-cu məhəllə.
Tel.: (99412) 5380010. Faks: (99412) 5380014.
E-mail: azerbneshr@yahoo.com

